શ્રી

સુરેખા હરણ.

બનાવનાર.

વ્યાસજી વલ્લભરામ સુરજરામ

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

શા. ફકીરચંદ કીલાચંદ.

તથા

ડાકટર હરીલાલ તુલસીદાસ.

અમદાવાદ

આવૃત્તિ ૭ મી.　　　　પ્રત ૩૦૦૦.

અમદાવાદ.

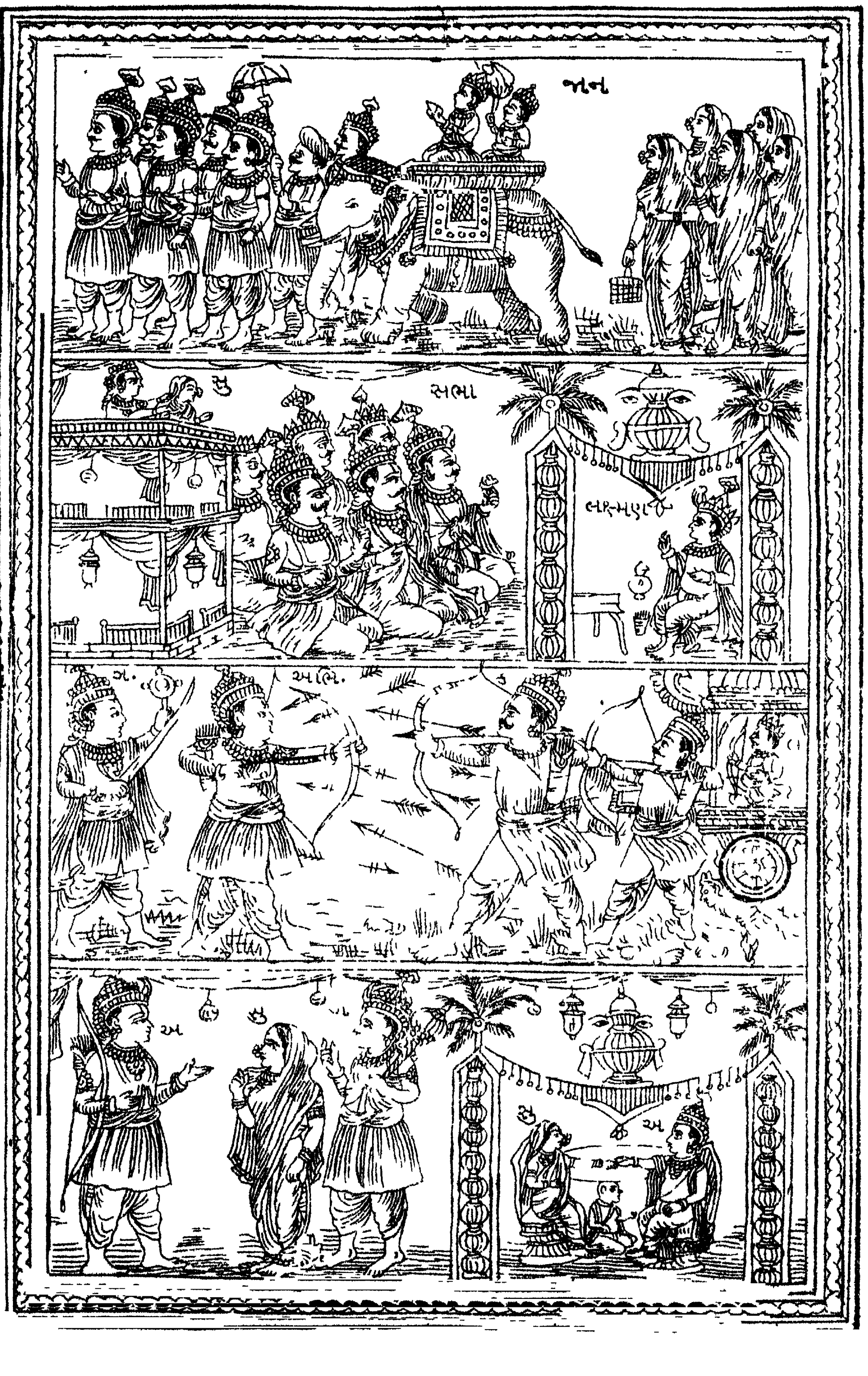
પાનકોરના નાકે મનહર પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં

મોતીલાલ ગણપતરામે છાપી.

સંવત ૧૯૭૦　　　　અને ૧૯૧૪

કીંમત રૂ. ૦—૬—૦

રુક્મણી ચિત્ર.

સુરેખા હર્ણ.

કડવું ૧ રાગ ધનાસરી.

પ્રથમ પેહેલો પાય પડુ છું, સંકર સુત ગણેશ, સરસ્વતી રહો રસનાયે, ખામી ન આવે લેશ. ॥ ૧ ॥ સુરેખા હર્ણનું વર્ણન કરૂં, કૃષ્ણ તણાં છે ચરિત્ર; ભક્તના સુતને સાહ્યતા કીધી, કથાયે પર્મ પવીત્ર. ॥૨॥ પાન્ડવ ગયેલા છે વન વીશે, કુંવર વીદુર ઘેર; કુન્તા સુભદ્રા અભેમન્યું, રહેછે આનંદભેર. ॥૩॥ બળદેવજીએ વીવા કરેલો, રાજસોઈ યજ્ઞમાંય; પોતાની પાળક પુત્રી દેવાનું, નીસ્ચે કરેલું ત્યાંય. ॥૪॥ પાન્ડવ વનમાં જવાથી એમનું, મન થયું ઉદાસ; પુરણ લાગ્યા પસ્તાવાને. સુજે નહિ કોઇ પાસ. ॥૫॥ વીવા કર્યો મેં અભીમન્યુનો.તવ દાહાડો થયો હાવો; નીરધનનો સુત આવે વરવા, મુને ન વીતે લ્હાવો. ॥૬॥ કન્યા કાળ થયો કુંવરિનો, તેડાવું અભેમાન; એકલો આવે નગ્ન શું શોભે, ન હોય જોડે જાન. ॥૭॥ ભીસ્મ કૃપાચાર દ્રોણ જેવાને, લાવે તાણી તોશી; સુંદરીમાં સુભદ્રા આવે, બીજી કુન્તા ડોશી. ॥ ૮ ॥ વેહેવાર કરવા વિદુર આવે, ભક્ત જનમના ભારે, ટીલું ત્રણ ગજનું તાણીને, છૈયાં હસાવી મારે. ॥૯॥ તાલને ક્રીડતાલ મ્હોટા મંજીરા, વગાડીને કરે ચાળા; છપન છાપા છાતીયે કરે; ડોકમાં દસ વીસ માળા, ॥૧૦॥ ગાય ગીતાં ગોવીંદ વરનાં, ભગવત ભગવત ભણે; હોઠ બબડાવે જીભ ફફડાવે, ભમરા પેરે ગણગણે. ॥૧૧॥ લ્હાવો નવીતે સંસાર રીતે, હાસ્ય કરે સહુ લોક; ગરીબને ઘેર ન દેઉં કન્યા, વીવા આજ થી ફોક. ॥૧૨॥ છત્રપતી દુરીયોધન છે તે,ગ્રસ્ત ઘણો ભુપાળ; ભાણુમતી છે ભામનીને, લખમણ જેનો બાળ. ॥૧૩॥ તેનો વીવા કરી દેઉં કન્યા, અન્યા કહે નહી કોય; જાન જથો લેઈ ભુપત આવે, આનંદ મુજને હોય. ॥૧૪॥ એમ વિચારી વિર મોરારી, બોલાવી પુછે પ્રશ્ન; દ્વારપાળને મોકલ્યો તે, તેડી લાવ્યો શ્રી કૃષ્ણ. ॥ ૧૫ ॥ વિઠ્ઠલ પ્રત્યે વદે વડા.વિર, કલ્પના મેં એક કરી; હસ્તીનાપુરના છત્રપતીને લખો કંકોતરી. ॥૧૬ ॥ પ્રભુ કહે કંકોતરી શાની, સમજાવો શુભ અર્થ; બળદેવ બોલ્યા અભેમન્યુનો, વિવા કીધો વ્યર્થ. ॥ ૧૭ ॥ નીરધન થયા સુત

સતીના, વન પધાર્યે પ્રીતે; એટલા કુંવર વરવાને આવે, મુને ન લ્હાવો વીતે. ॥ ૧૮ ॥ માટે તે વિવા ફોક કરીને, કરૂં હું રૂડી પેર; સુત સભાગી છત્રપતીનો, દુરિયોધનને ઘેર. ॥૧૯॥ કુરૂ રાજાના કુટુંબનો એ, લક્ષમણો છે નામ; જાનજ લાવે છત્રપતીતે, શોભી રહે ઘર ગામ. ॥ ૨૦॥ માટે વિવા કરૂ લક્ષમણાનો, કંકોતરિ લખો વિર; એવાં વાંકાં વાચક સુણી, બોલ્યા શામ શરિર. ॥૨૧॥ વડીલ વિરા આ શું બોલોવિરૂધી વચન એજ: સુભદ્રા ભગીની પોતીકી, અભીમન્યુ ભાણેજ. ॥૨૨॥ વ્હાલાને માથે વિપત પડી, વ્હાલાના વ્હોર શું થૈએ; ઉમરો મુકી ડુંગરો પુજવા, કદી કાળે નવ જૈએ. ॥૨૩॥ વિપત વેળા સગાનો સાથી, થાય સગો તે સાચો; ઘર શોભે તેવો સુત એ છે, શું લક્ષમણ પર રાચો. ॥૨૪॥ રાજ્ય ગયું ને દ્રવ્ય ગયું પણ, નથી ગયું એનું કર્મ; એક સુકી બીજો કરવો તે, નહિ જદુકુળ ધર્મ. ॥૨૫॥ લક્ષ્મી હોયને જતી રહે છે. ન હોય ને ત્યાં થાય; વિવા ભંગથી ભાણેજ ભગની, બેઉનાં દલ દુભાય. ॥ ૨૬ ॥ વળણ. ॥ દલ દુભાશે બેઉનાં, દેશે દારૂણ દોશ; વેણ વલ્લભના નાથના, સુણી વ્યાપ્યો રોશ. ॥ ૨૭ ॥

કડવું ૨ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા બળદેવજી મુખ વાણી, મેં વાત વિરા તારિ જાણી; તમે કીધાં ઘણાં વેવિશાળ. એકે ન મળ્યો એવો ભુપાળ. ॥ ૧ ॥ તેથી દલડુ તમારૂ દુભાય, માટે મુને કહોછો નાય; લેઉ છત્રપતિનો હું લ્હાવો, તેથી ઝાંખા પડી તમે જાવો. ॥૨॥ કરે વિશ્વ બધુ વાત, સોધ્યો બળદેવે ભુનાથ; કરિ કૃષ્ણ થકી સરસાઈ, માટે દાજે બળો છો ભાઈ. ॥૩॥ એમ સુણીને વદે શામ, વિરા સુખે કરો એ કામ; લાવો લખુ કંકોતરિ, પત્ર લઈ બેઠા શ્રી હરિ.॥૪॥બળીભદ્રજી તેમાં લખાવે.છત્રપતિશિરોમણીક હાવે;સુભ શોભીતા દુરિયોધન,રૂપે રુડા તમારો તન. ॥૫॥ અમે તે વર માગી લીધો, અભીમન્યુનો ફોકજ કીધો; માસ વૈશાખની દવા દશી, પધારો નીરભયથી ધશી. ॥ ૬ ॥ જાન લાવજો આવજો વેહેલા, પધારો દ્વાદશીએ પેહેલા; લગ્ન પુર્ણમીને દન, પણ પ્રથમ આવો રાજન. ॥ ૭ ॥ ચાર દન રેહેજો મુજ ધામ, જાન લાવો શોભે ઘર ગામ; એમ પુરણ લખી મોરારિ, વદે વિર પ્રત્યે ગીરધારિ. ॥૮॥ લાવો કુમકુમ છાટણાં કરિએ, માગી કંકાવટી શ્રી હરિએ; ગયા બળદેવ કંકુ લેવા, છાનુ લ-

ખે દેવાધી દેવા. ॥ ૯ ॥ જોઈ વિચારિ આવજે રાય, નવ જાણુશ તુજ કન્યાય;સીંહનું ભક્ષ ન લે શીઆળ,સામોછે અરજુનનો બાળ. ॥૧૦॥હંસ ભક્ષ શું પામે કાગ,કુવાશી ભમરાને કયાં બાગ; એમ લેખ્યું છાનું ૬૦-બીલે, બળદેવ વીના એકીલે. ॥૧૧॥ આવ્યા હળધર કુમકુમ લાવ્યા, પ્રભુએ છાંટણા છંટાવ્યા; તેડયા સેવક દીનાનાથ,આપી કંકોતરી તેને હાથ. ॥ ૧૨ ॥ જાવો જાદવ હસ્તીનાપુર, દુરિયોધનને દયો જરૂર; લેઇ ચાલ્યા અનુચર ચાર, આવ્યા પુર સભા મોઝાર. ॥૧૩॥ બેઉ ભુજથી જુહાર કરી, રાયને કર પત્રીકા ધરી; કુમકુમ જોઇ રાજન,વદે મામાની પ્રત્યે વચન. ॥ ૧૪ ॥ વાંચી જુઓ શકુની મામા, ઉભા જાદવના જોધ સામા; મામા વાચે સભાની માંય; બેઠા વિદુર ભીશમ પીતાય. ॥ ૧૫ ॥ કહે શકુની સાંભળ રાય,થયો તુજ સુતનો વીવાય;થયા વેહેવાઈ છપન કોડ, થયા બળદેવને રણછોડ. ॥ ૧૬ ॥ તારા ભાગ્યનો દિવસ જાગ્યો, અભેમાનનો વિવા ભાગ્યે; એવું સાંભળતાં રાય રિજ્યો, હવે ન મળે મુજ તુલ્ય બીજો. ॥૧૭॥ જદુનાથે કારજ સુભ કરીયું, મારા કર્મનું પાંદડુ ફરીયું;પ્રભુ પાંન્ડનું હેત તુટયું,હવે સગપણ એમનું છુટયું ॥ ૧૮ ॥ આખી અવની કરૂં જેર, થયો ઇંદ્ર થકી સમશેર; મુજ સામુ કોઇ નવ થાય, થાયતો આવે જાદવરાય. ॥ ૨૦ ॥ એમ સુણી શકુની કહે છે, જો લ્યા પત્ર નીચે શું લખે છે; કહ્યું છે આવજે વીચારી, લખ્યું છે નથી કંન્યા ત્હારી. ॥૨૧॥ એવું સાંભળી બોલ્યો ભુપાળ, લખીતંગ છે શ્રી ગોપાળ; એમની લખી વાત લ્યો શીધી, આતો મોહને મશકરી કીધી ॥૨૨॥ વેહેવાઇ જાણી દેવાધી દેવ, હાશી કરીની એમનીટેવ; હોય વેહેવાઈ મશ્કરી કરે,લ્હાવો વીને મ્હારૂ મન ઠરે. ॥૨૩॥ એમ કહીને ઉઠયો રાજન; ગયો ભાણુમતીને ભોવન; રાણી પ્રત્યે કહે છે રાય;થયો પુત્રતણો વીવાય ॥૨૪॥ થયા વેહેવાઇ પુન્ય શ્લોક, કર્યો સતરૂનો વીવા [illegible]-ક; અભીમન્યુની કંન્યા જેહ, થઇ આપણી સુરેખા તેહ. ॥ ૨૫ ॥ આવ્યા દુત હરીના ચાર,તેડી ભાવે કરો કંસાર;તેવું સુણી રાણી હરખાણી, સજ્યા સણગાર ઉલટ આણી. ॥૨૬॥ વસ્ત્ર વીધવીધ ધારણ કીધાં છત દેખાડવા પ્હેરી લીધાં;ફુલી ફુલાશોમાં ફરતી, તેડયા લગનીયા આદરથી. ॥ ૨૭ ॥ આપી આસન ભોજન દિધાં, સુત તણા ત્યાં વખાણ કીધાં; મારે લક્ષમણો જેહ બાળ, બાગે ગણ્યોને રૂપે રસાળ. ॥ ૨૮ ॥ બળીભદ્રનું ભાગ્ય ઉઘડીયું, છત્રપતીનું છોકરૂં જડીયું; એનાં આવ્યાંતાં માગાં અનેક, પણ મેં નવ માન્યું એક. ॥ ૨૯ ॥ વીરવાાં સહુ-

નાથી મ્હોટા, અમારે શા કંન્યાના ટોટા; એમ કરી બોલાવ્યો સુત,જો યો જાદવે કાળો ભુત. ॥૩૦॥ લાગ્યુ શેવકને મન દુખ, વર દેખીને મરડયું મુખ;કયાં હંસ અને કયાં કાગ સોભશે નહીં કંન્યા સોહાગ,॥૩૧॥ હળધરને ન ખોટું કેહેવાય, ધણીનું સુજ્યું ઢાંકણી માંય; આતોવેવણુ ગરવજ આણે, વરને વરની મા વખાણે. ॥૩૨॥ એવું સમજીને ઉભા થાય, માગી જાદવ જોધે વીદાય; આગ્ના લેઇને પરવરીયા, સહુ કઉરવ હરખે ભરીયા.॥૩૩॥ સભામાં બોલ્યો દુરીયોધન, કેવો રઝળ્યો છે અભેમન; હવે ઉતર્યું પાંન્ડવ નુર, સુણી દલ દુભાયા વીદુર. ॥ ૩૪ ॥ સભા વિશે ઉભા થયા, અતી ઉદ્વેગથી ઘેર ગયા;કહી કુન્તા સુભદ્રાને વાત સુણી અબળા કરે આંસુપાત. ॥ ૩૫ ॥ અભીમન્યું પોતાનો બાળ, ગયો ભણવાને નીશાળ;તેના જાણવામાં નથી પેર, થયો કલેશ વીદુરને ઘેર. ॥ ૩૬ ॥ બેઠા ચોક વિશે વીદુર, દુખે ઉભરાયું આપનું ઉર; રૂવે પરસાળમાં કુન્તા, મેડે રડયા કરે સુભદ્રાય. ॥ ૩૭ ॥ દૈવ દુખના દીવસ આવ્યા, પુરવના દોશે દલડાં દુભાવ્યાં. ॥૩૮॥ વલણ॥ દલ દુભાવ્યાં દોશથી, નેત્ર વહે જળધાર;વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે,સુણો શ્રોતા સાર.

કડવું ૩ રાગ બાવળીયાનો.

કુંન્તાજી વલવલતાંરે રે રે હો,દૈવ દહાડો રૂઠીઓરે;ટેક.પ્રભુમ્હારાનવે ગ્રહો થયા વાંકા, ગ્રહસ્ત મટીને થયા રઝળતા રાંકા. ઘટી માઝા ઝાઝા જગતમાં પડયા જાંખા, ડુબ્યા દુનીયામાંરે રે રે હો, અન્નોદક ઉઠીયોરે ॥૧॥ કીયાં પાપે સુખની વ્રતી ઉથાપી,કીધો પાંચે પુતરોથી પડપંચ પાપી, મતી બગડી સુતે દુતમાં ગાદી આપી, કર્મ કઠોરૂં જાગ્યુંરે રે રે હો ધર્મ ધોરીંધર ભુલીયોરે. ॥૨॥ દુખીયા દીકરા ગયા છે વનકુળ વ્હેરી, ત્યારે જંપ્યો દુરીયોધન જનમનો ઝેરી, જાદવ કુળ જે વ્હાલું તે વ્હાલા થયા વ્હેરી, વિના સુતનો ભાગ્યોર રે રેહો કન્યા વિના ઝુલીયોરે. ॥૩॥ આ દિકરે ન દીઠું તાતજી તણું સુખ,જનંમી સમજયો સુખમાંત્યારે આવ્યું દુખ;ફરેકુંવર લેવાઇ ગયેલે મુખ,છે છૈયો ઓશીઆળોરે રે રે હો પરઘેર ભરે પેટડુંરે ॥૪॥થયું નહી સગુકો એને મોસાળ, ભાણેજ ભમતો મેલી ભાગ્યું વેવીશાળ.કેમ વિરોધી થયા હળધરન ગોપાળ, શત્રુ કર્યા રાજીરે રેરેહો; મુકયું છોરૂ છેટડુંરે. ॥ ૫ ॥ વળણ ॥ કુંતાજી એમ કળકળે, વીદુર સુભદ્રાય; નીશાળેથી આવીયો, અભેમાન જે રાય.

કડવું ૪ રાગ સવૈયો.

અભીમન્યુ નીશાળેથી આવ્યો, અરજુનનો કુમાર; દાદા દાદા ક-હી બારણેથી પાંચ કર્યા પોકાર ॥ ૧ ॥ નીત્યાન વીદુર કુંવર માટે, મીઠાઇ મેવો મંગાવે; નીશાળેથી આવે એટલે, હેતથી ધરી બોલાવે. ॥ ૨ ॥ આવો કહી ઉછંગ બેસાડે, રૂદયા સરસો ચાપે; મુસ્તક ઉપર હાથ ફેરવી, મીઠાઈ મેવો આપે. ॥ ૩ ॥ રખે કુંવર ઓછું આવે, સાભળે કાકા કે બાપ; એવું જાણીને લાડ લડાવે, સંભાળ રાખે આપ. ॥ ૪ ॥ તે દીન કુંવરે બોલાવ્યા પણ, નવ બોલ્યા વીદુર; અભીમન્યુ ને ખોટું લાગ્યુ, ભરાઇ આવ્યું ઉર. ॥ ૫ ॥ અરેરે દાદા કેમ ન બો-લ્યા, પાંચ કર્યા પોકાર; બાપ કાકા વણકોણ બોલાવે, ઓશીઆળો અ વતાર ॥ ૬ ॥ આંસુડાં આવ્યા આંખમાં ને, ધરી ધામમાં પેઠો; દાદા ને રડતા દીઠા, તેની પાસે પુછવા બેઠો. ॥ ૭ ॥ કેમ રડોછો કેમ રડો-છો, શો કલેશ મનમાં વ્યાપ્યો, કરગરી પુછયું પણ દાદે; ઉત્તર એક ન આપ્યો. ॥ ૭ ॥ એટલે મન ઉભરાઇ આવ્યું, કુંવરનું તે વાર; હું ન બાપો તે કોણ બોલાવે, આંસુ વહ્યાં ચોધાર. ॥ ૯ ॥ આક્રંદ કરતો આંસુ ભરતો, કુન્તાજી કને જાય; શી સોચનાથી રડવા બેઠાં, ઓ મા-હારી વૃદ્ધ માય. ॥ ૧૦ ॥ બાપ કાકા મારા વન ગયા ત, તને શુ સાંભ રી આવ્યાં; તે તણે દુખ દીલ દુભાયું, અતી આંસુડાં લાવ્યાં. ॥૧૧॥ એમ કહ્યું પણ વચન વદ્યાં, છોકરૂં પડયું છોડું; રૂદે ફાટે તેમ રડવા લાગ્યાં, ઉરમાં આવ્યું ઓછું. ॥ ૧૨ ॥ માતા કહી માનું મોઢું હલા-વે, આંસુ વારંવાર લુછે; ઢાંકેલું મોહોડું માનું ઉઘાડે, વાંકો વળીને પુછે. ॥ ૧૩ ॥ તોપણ કુંતાએ કાંઇ ન કહ્યું, આક્રંધ કરતો જાય; માળ પર ચડતો રડતો રડતો, જ્યાં છે જનેતાય. ॥ ૧૪ ॥ સુભદ્રાને આવીને પુછયું શું છે મારી માત; શા દુઃખમાં ડુબ્યાંછો જનેતા, કરો છો આં-સુપાત. ॥ ૧૫ ॥ ઓશીઆળાં થઇ આક્રંદ માંડયું; લેવાઇ ગયું છે મુ-ખ; બાપ કાકા મારા વન ગયા છે, તે શું સાંભર્યું દુખ. ॥ ૧૬ ॥ તે દુ-ખથી તમો રડતાં હોતો. મોહન કરશે મેહેર; દ્વાદશ વરસ જતાં રેહેશે ને,કાલે આવશે ઘેર. ॥૧૭॥ દ્રવ્ય ગયું મા તેની સોચના; હોય તો તો લ્યો જોઇ; જનમ્યા જે જે પ્રાણી તે તે, સંગ ન લાવ્યા કોઈ. ॥૧૮॥ નથી લાવ્યા નથી લેઇ જવાના, સત્ય ધારો મનમાંય; ન હોયને થાય થયેલું જાય, વે

ળા વેળાની છાંય. ॥ ૧૯ ॥ આ સઘળું સમજો છો પોતે, કેમ રડો છો માત; કોઇએ તમોને દુભવ્યાં હોય તો, તે કહો મુજને વાત, ગાળ દીધી હોય કોઇ પાપીએ, તો જીભ તેની કહાડું; હાથ કોઇએ ઉપાડયો હોય તો, કાંડાં તે તણાં વહાડું. ॥ ૨૦ ॥ તેમ છતાં તમે કેમ રડો છો, રડવે શું દુખ જાશે;ભાગ્યશાળીછું સુત તમારો, આગળ આનંદ થાશે. ॥૨૧॥ સુતનું સાંભળી સુભદ્રાને, ચટકી ચીત્તમાં લાગી; આગળ તે શું સુખ થવાનું, તું જનમ્યો નીરભાગી. ॥ ૨૨ ॥ સભાગી સુતને દુખ ન પડે ઓરે મારા તન; જનમ જ્યારે થયો તારે, પાંડવ પધાર્યા વન. ॥ ૨૩ ॥ તારે પગલેથી પીડા પડી, દુખ પડયું બહુ પેર;અભીમન્યુ કહે મારે ચરણે, યજ્ઞ થયો આપ ઘેર. ॥ ૨૪ ॥ વડીલ દાદા પાન્ડુ રાજા. તે પામ્યા સુભ ગતી; પુત્રને પગલે સારૂ થયું, હું નીરભાગી નથી. ॥ ૨૫ ॥ શુણી સુભદ્રા સુત કેહે છે, હસ્યા શત્રૂ લોક; ભાગ્યશાળી હોયતો તારો, ન થાય વીવાહ ફોક. ॥ ૨૬ ॥ બળભદ્રનો જીવ ભમ્યો તે, વેવીશાળ ન રાખ્યું; સાચા સ્નેહી સત્રૂ થયાજો, સગપણ કહાડી નાંખ્યું. ॥ ૨૭ ॥ કુંવર કહે પેર મેં જાણી, એ વાતમાં સો દ્વેશ; કાચા વીવાહની કન્યા ગઇ છે, તેમાં શો આવડો કલેશ. ॥ ૨૮ ॥ કન્યા ગઇ તો ભલે ગઇ મા, હજી હું મ્હોટો થાવું; બાપ કાકા મારા જીવે છે તો, લક્ષ કન્યા એવી લાવું. ॥ ૨૯ ॥ તેને સારૂ કલપાન્ત ન કરો, માની લ્યો મન સુખ; સુભદ્રા કહે કન્યા ગઇ છે, તેનું નથી મને દુઃખ. ॥ ૩૦ ॥ સાચા સત્રૂ હરખ પામ્યા, તે પ્રગટયું છે ઝેર; આપણી કન્યાનો થયો વિવાહ; દુરીયોધનને ઘેર. ॥ ૩૧ ॥ લક્ષમણાનું લગ્ન લીધું, દગ્ધ થયું મમ ઉર; તે વેદનાથી કુન્તા રડે છે રડે છે વૃદ્ધ વિદુર. ॥ ૩૨ ॥ કુંવર કહે મીથ્યા રડોછો, છો ગઇ શત્રૂને ઘેર; તેમાં શું ગયું આપણું મા, એ વાતનું શું વ્હેર. ॥ ૩૩ ॥ એવાં વચન સુતનાં સુણી, ક્રોધે ભરાણાં માત; જા નંદન નીરભાગી કહીને, મારી રૂદેમાં લાત. ॥ ૩૪ ॥ લાત મારીને માત કહે છે, ઉઠયો તું દૈવની વેઠ, દીકરો આવ્યો પણ તું મારે,દીકરી પડયો પેટ. ॥ ૩૫ ॥ ક્ષત્રી કન્યા ન જવાદે પોતાની, કરે મોટો સંગ્રામ; પણ તેં કુખ વગોવી મ્હારી, બાપનું બોળ્યું નામ. ॥ ૩૬ ॥ કાયર કુંવર ગાદી લજાવી, સાને તું જનમ્યો જોધ; એવાં વાયક માતનાં સુણી, કુંવરને થયો ક્રોધ. ॥ ૩૭ ॥ સાંભળો માતા, વાળો શાતા, નહી લજવું માબાપ; એજ સુરેખા વરૂં નહી તો, બ્રહ્મ હત્યાદીક પાપ. ॥૩૮॥

એમ કહીને નીચે ચાલ્યો, ઉઘેડયો ભંડાર;પોતાની પેટી માંહીથી લીધાં, વસ્ત્ર અને શણગાર. ॥ ૩૯ ॥ શુકનમાં મુખવાસ ખાધો, મુખડું કીધું લાલ; ઉપાન ચર્ણમાં ધારણ કીધા, પ્હેરિ લીધો સુરવાળ. ॥ ૪૦॥ કવચ બકતાર કમ્મર પટો, અંગ ઘણી ઉલટ; જરીનો જામો પ્રેમે પ્હેર્યો મુસ્તક પર મુગટ. ॥ ૪૧ ॥ કાનમાં કુંન્ડળ લોલક લળકે, કોટમાં કાવળ હાર; કટી કશી પટકેથી બાંધિ, તેમાં ખોસ્યાં હથીઆર. ॥ ૪૨ ॥ ખપવા ખંજર સાંગ્યને ત્રીસુળ, જમઇયા કટાર; ગુપ્તી ગેડી ને ગદા લીધી; તરકસ તીર તરવાર. ॥ ૪૩ ॥ કર્વત કુહાડા ભાલો ફરશી, કમ્મર સાથે બાંધે; બાણનો ભાથો બાણે ભરેલો ધનુષ્ય ભરવ્યું ખાંધે. ॥ ૪૪ ॥ કારમી કીકીયે કુંવર ચાલ્યો, વિદુરને પડયો પાય; ઓરે દાદા દો આજ્ઞા હું લાવું એ કંન્યાય. ॥ ૪૫ ॥ વીદુરજી જોઇને ગભરાયા, આ ખેલ કોણે લડાવ્યો; ચાંન્ડાળ બુધી કોણ મળ્યું તે, કુંવરને ચડાવ્યો. ॥ ૪૭ ॥ સુણી સતી કુંન્તાજી આવ્યાં, ત્યારે દીઠો તે ઠામ; કંન્યા લાવવા સુત ચડાવ્યો, સુભદ્રાનું કામ. ॥ ૪૭ ॥ બેટા તને તારિ માયે કહ્યું, શું તે કહે માંડી વાત; અભેમન્યું કહે કંન્યાને માટે,કરે છે આંસુ પાત ॥ ૪૮ ॥ સુભદ્રાને દીધી શીખામણ, રડીશમાં મુજ માત; કન્યા ગઇતો છો ગઈ કહ્યું, ત્યારે મારિ મને લાત. ॥ ૪૯ ॥ દીકરો નથી, દીકરી છે તું, લજાવ્યો, અરજુન બાપ; તે સાંભળી કંન્યા વરવાને, માંથે લીધુ છે પાપ. ॥ ૫૦ ॥ દ્વારીકામાં પરવરૂને કેરૂં, સુરેખા કેરૂ હરણ; જીવશું તો આવશું જીતિને, નહી તો પામશું મરણ. ॥૫૧॥ વળણ ॥ એવાં વચન સાંભળી, કોપ્યા કુન્તા માત, ઉત્તર હેઠી પાપણી, કયાં કર્યો ઉતપાત. ॥ વલણ બીજું ॥ સુણી સુભદ્રા ઉતરી, થર થર કંપી કાય; વદે વલ્લભ શ્રોતાજનો, શું કહે છે કુંતાય.

કડવું ૫ રાગ સિન્ધુ

વીવેક વણ વહુજી,દિકરાને દુભાવ્યો શાથી, ઘેર ગોદો ઘાલવા ઘૈડાપો શીખી લાવ્યાં કયાંથીરે, વિવેક વણ વહુજી. ટેક. ॥ હરી ફરીમારે એક છોકરૂ, તેણે વેવા વળશે, ગોળિ હશે તો ગોળિ ઢાંકણાં, જોઇસે તેટલાં મળશેરે; વિવેક વણ વહુજી. ॥ ૧ ॥ હઠ ચડી અભીમન્યુને સાથ કોણ રખાવવા; વ્હેલી વહુ જોઇએ તમારે સાસુ પણું દાખવવારે;

વિવેકણુ વહુજી. ॥ ૨ ॥ સાસુનીતો બીક હોએ શાની, સ્વામી વન સંચરીયો, ધણી વીના ધણીઆપું માંડી, આશો જુલમ કરીયોરે, વીવેકણુ વહુજી. ॥૩॥ પુત્રને પુંઠ પક્ષ મળેનહી, નહી પીતા નહીકાકા; પીયરના પુરાં નહીને, માંડયા ડોળ ડમાકારે. વિવેક વણુ વહુજી ॥૪॥ છાછે છકી ગઈ છેક છાંછવી, છૈયાને છકાવ્યો, તેં જાણ્યું મને પુછનાર કોણ છે, બાળકને બકાવ્યોરે. વિવેક વહુજી. ॥૫॥ આવા ગુણથી પીહેરી માંયે, તુજ સંભાળ ન લીધી; વળગણી શોધતાં વસ્યાં સાસરીયે, પરણાવી નાંખી દીધીરે, વીવેક વણુ વહુજી; ॥ ૬ ॥ ભાઈતો શત્રૂ થઇ પડયાને, શા પર હું પદ આણ્યાં; કદી નહીને આજ મેંતો, આવડાં ડાહ્યાં જાણ્યાંરે. વીવેક વણુ વહુજી; ॥ ૭ ॥ ક્રોધે જનુંની પણું જણાવ્યું, લાત રૂદયામાં દીધી; ઠીક કેડ કસી પાઘડી બાંધી, આખી મરદાઈ કીધીરે, વીવેકવણુ વહુજી. ॥ ૮ ॥ કૌરવ જાદવ જમડા જેવા, ન દે કુંવરને મેલી, એકલુ અટવાય ઓથ વિનાનું, ત્યાં કોણ એનું બેલીરે; વિવેકવણુ વહુજી.॥૯॥ શું કરૂ સંસારની સરમે હું, તુંજ પ્રત્યે નવ ચાલ્યું; આ દીકરો દુશમનમાં ચાલ્યો, જીભડીએ ઘર ઘાલ્યુંરે; વિવેક વણુ. વહુજી ॥ ૧૦ ॥ ચાહ્ય તેમ કરિ રાખ્ય કુંવરને; વીપ્રીત વાત ફેલવી વલ્લભ વદે શ્રોતાજન સુણો, રૂધીર રેલ રેલાણીરે. વિવેકવણુ વહુજી. ॥ વળણ. ॥ શબ્દ સતીના સાંભળી, પડી પેટમાં ફાળ; કર ઝાલ્યો કુંવર તણો, નહી જાવા દેઉં બાળ. ॥

કડવું ૬ રાગ મારૂનો પરજ.

મારા જાયારે, નહિ જાવા દેઉ તુજને; જાવુ હોયતોરે, નાશ કરી નાંખો મુજને. ॥ ૧ ॥ પીંન્ડ પાડુરે કાહાડું પાપી પ્રાણ માહારો, ભુલ માહારીરે, વાંક નથી તન તાહારો. ॥ ૨ ॥ તાત વનમારે, મનમાં એ કેવું લાવશે, રડયા કૌરવરે, કાળ રૂપ તુજપર આવશે. ॥ ૩ ॥ જમજેવારે જાદવ ઝાઝા જોરાવરો, તેના સામારે, યુદ્ધ તણી હઠ પરહરો. ॥૪॥ હોય પાપીરે, તેવા શું રાઢ ન કીજીયે. છો બાળકરે બળીયા શું બાથ નદીજીએ. ॥ ૫ ॥ પક્ષ વીનારે, મુમત હાવો ન ઝાલવો કાલા કુંવરરે, કંથેરે કર નવ્ય ઘાલવો. ॥ ૬ ॥ નહિ પોહોચોરે, પુઠવના લાંબી દોડમાં; શાને ઘાલોરે, હાથ એ વાગની બોડમાં. ॥ ૭ ॥ નથી જોઈતીરે, કંન્યાએ કાળા કલેશની, કેમ વરિયેરે, દારા છે દારૂણુ દ્વેશની.॥૮॥હૈશજી

વતોરે, લક્ષ નારી એવી આવશે, બાપ કાકારે, સામર્થ તે ઘણી લાવશે. ॥૯॥ સહુ ક્ષત્રીયેરે, વીવા ફર્યા જ્યાં ભાળીયા, તવ આવશેરે મન ગમતા વેવીશાળીયા. ॥ ૧૦ ॥ ખોટ શી છેરે, કન્યાનો કાળ પડયો નથી, મુકો મુમતરે, માતા હું તારી મરૂં મથી. ॥ ૧૧ ॥ વળણ. ॥ એમ સુભદ્રા વલવલી, પ્રગટયો કુંવર તન તાપ, પેહેલું ન માન્યું માવડી, હવે બ્રહ્મ હત્યા પાપ.

કડવું ૭ રાગ ચોપાઇ.

અભીમન્યુ કહે માત મ્હારી, નીશ્ચે વરવી સુરેખા નારી,લીધું છે બ્રહ્મહત્યાનું પાપ, બેશી રહુ તો લાજે બાપ. ॥૧॥ લાજે જનેતા તાહ્યરી કુખ, કેમ વ્યર્થ થાયે વદયુ મુખ; પાળે નહી તેને શું કરવું, ભલુ તે જીવ્યાં કરતાં મરવું. ॥ ૨ ॥ તવ વીદુરે કીધો વીચાર, રોકયો રોકાશે નહી કુમાર; એમ જાણી વીદુરજી બોલે, ધન્ય સુત નહી કો તુ તોલે. ॥૩॥ ભલે જાવાનું આદરો તન. એક માની લ્યો મારૂં વચન; દીવશે નીસરવું નહી બાળ, સુખે સંચરો સાયંકાળ. ॥૪॥ તેનું કારણ સાંભળ સુત, જાતાં જાણે કૌરવો કપુત; પડે પુંઠળ પાપી પ્રાણી, કરે વીધ્ન અતી ક્લેશ આણી. ॥ ૫ ॥ માટે જાજે મોડી પડે રાત, સંગ લેજે તું તાહ્યરી માત; તવ અભીમન્યુ કહે વારૂ, વેણ શીશ ચડાવું તમારૂં. ॥ ૬ ॥ નીશા પડે નીકળશું ગામ, પણ સુભદ્રા આવે શું કામ; ત્યારે વીદુર કહે મુજ તન, એને આવે થાશે લગન. ॥ ૭ ॥ તુજ સાથે સુભદ્રા આવે, એના બે બંધુને સમજાવે; કલેશ કરીને કષ્ટ કપાવે, કરગરીને કંન્યા અપાવે. ॥ ૮ ॥ સુણી સુત વદેમુખ એમ,વ્રધ થઈ ભુલો છો કેમ; આડા સંગ કરવો પડે અન્યા, નાવે કરગરે કરજને કન્યા ॥ ૯ ॥ વદે વીદુરજી સુણ બાળ, થાયે ખુશીથી જો વેવીશાળ; તો તો હેત રહે હંમેશ, નવ માને તો છે પછી કલેશ. ॥ ૧૦ ॥ સુણી સુત ટાઢો થઇ બેઠો, જાવા ચીત ચીતરવટ પેઠો; એવે દીનમણી બેઠો મેર, પહેર્યા વસ્ત્ર આભુશણ ફેર. ॥૧૦॥ લીધાં આયુધ કમર કશી, તવ સુભદ્રા શંગ ધશી; લીધી ગાંસડી વસ્ત્રની માત; ત્યાર થયાં અભેમાન સાથ. ॥ ૧૨ ॥ રથ કાહાડયો કુંવરે બાહાર, તેણે જોતર્યા ચાર તોખાર; તવ ચઢી બેઠી સુભદ્રાય, રખે મુને મુકી સુત જાય. ॥ ૧૩ ॥ ભક્ત વીદુરે

આગના આપી, દેછે શીખ કુન્તા રૂદે ચાંપી; બેટા ટંટાનો તંતન ધરીયે, કળ થાય તો બળ નવ કરીયે. ॥૧૪॥ નથી પુઠ કે પક્ષ એ બાળ, કદી લાબી ન ભરાયે ફાળ, ધાર્યું થાશે હરીનું એ તંન, પછી વિદુર વધા વચન. ॥ ૧૫ ॥ સુણો સુભદ્રા સુંદરી, કેહેજે તુજ વીરને કરગરી; સગાં સાથ સહુ ભેળાં કરજે, માને નહી તો મરવું આદરજે. ॥ ૧૬ ॥ એમ કહી દીધી આગનાય, બેઠો કુંવર રથની માંય; એક ભુજે ગ્રહ્યા આછોડા, લીધી ચાબુક હંકાર્યા ઘોડા. ॥ ૧૭ ॥ ડગ ભરવાને વાજી જાય, તેવી સનમુખ આવી ગાય; જોઇ માન્યું વીદુરનું મન, જાઓ ફતેહ થયા શુકન. ॥ ૧૮ ॥ હાંકી અશ્વને પંથ પળીયો, નગ્રના દ્વાર બ્હાર નીકળીયો; તવ શબ્દ શીઆળના થાય, માઠા શુકન ત્યાં દેખાય. ॥ ૧૯ ॥ પણ ગણુગાર્યું નહીં કુમાર, પુરપાટ હંકાર્યા તોખાર; પગ પડઘીને રથ ધધડાટ, જાતાં જાતાં આવિ બે વાટ. ॥૨૦॥ અભેમન્યુ ઉભો ખમચાઇ, રાખ્યા ઘોડાના અછોડા સ હી; કહો માતા કેઈ દીશે વળીયે, ડાભે કે જમણે પંથ પળીયે. ॥૨૧॥ તમો ભોમીયાં નીત્ય જનાર; કીયે રસ્તે દ્વારામતી સાર; તવ જાણ્યું અશરણા સરણ, આવે ભાણેજ કરવાને હરણ. ॥ ૨૨ ॥ પણ પંડે એકલો આવે, એનું બળ કદી નહી ફાવે; મ્હારા ભકતનો પુત્ર એ સાચો એને પડવા ન દેવો પાછો. ॥ ૨૩ ॥ પેહેલું બળદેવને મેં કહ્યું, 'મ્હારૂં કહ્યું મ્હોટાએ ન લહ્યું; સમજાવ્યા હતા બહુ પેર, તોયે ગયા કૌરવને ઘેર. ॥ ૨૪ ॥ એમનું ધાર્યું થવા ન દેવું, વરે ભાણેજ હું જસ લેઉં; પણ એકલો શું ધાર્યું ફરસે, નહી મનસુબો પાર ઉતરશે. ॥ ૨૫ ॥ એમ જાણ્યું શ્રી રણછોડ, મેળવું એની જોડે જોડ; કેમ જાયે પ્રભુ વર ચુકી, ભગનીને ભુલવણી મુકી ॥ ૨૬ ॥ સુતે પુછ્યું સુભદ્રાને જ્યારે, કરી વીચાર બોલ્યા તે ત્યારે; બેટા મારગ ડાભે ચાલો, એહ પંથ મોસાળનો ઝાલો. ॥ ૨૭ ॥ વળણ. ॥ એવા વાયક સાંભળ્યાં, માતાનાં જેવાર, કહે વલ્લભ રથ ફેરવ્યો, હાંકયા તવ તોખાર.

કડવું ૮ રાગ સાખી.

અશ્વ હંકાર્યા ડાભે પંથે, ઘણી લાબી વહી વાટ; એટલે મારગ આવી રહ્યો, આવ્યું વન સપાટ. ॥૧॥ દીશા ભુલ થયો તવ કુંવર, અરણ્ય ચાલ્યો જાય; જેમ વળે તેમ અરણ્ય આવે, ગુંચાયો ગહવર માં-

ય. ॥ ૨ ॥ પાછા વળ્યાની સુજ ન પડે, રાત અંધારી ઘોર; સણુસણ રૂજની સુંસવે છે, તમરા કરે બકોર. ॥ ૩ ॥ કુંવર રખડે વિકરાળ વગડે, બહુ બાવળના ઝાડ; ટેકરા ખાડા કોતર ડુંગર, પરવત પહાડ ને તાડ. ॥ ૪ ॥ નદીનાં નાળાં;ઝાડનાં જાળાં, ઝાડી જાડી પડેલી; કાંટા કંથેર કાચકીનાં, લાંબી વ્રક્ષની વેલી ॥ ૫ ॥ ખેર ખાખરને ખાજલી છે, ખરસાણી ખારેકી; પત્ર વડે પવનથી ખખડે, ભયંકાર ભાસે નળેકી ॥ ૬ ॥ રાફડામાં સાપ શબ્દ કરે છે ચીતળા પડીયા આડાં; નાગફણા માંડીને ફરે છે, નોળીયા વણીયર વાડાં. ॥ ૭ ॥ સાહુડી શીયાળ સુવર સસલા હરણ પ્રગને હસ્તી; ભુંડ રોઝાંને રિછડાં રખડે, સીંહ ચીત્તા વાઘ વસ્તી. ॥ ૮ ॥ તનછ ચંદનઘો પાટલાઘો, કરચલાં કાચંડા; ઘુવડ ચીબડી ઘોર કરે છે, ઉંટ અને ઉડગંડા ॥ ૯ ॥ એવા વનમાં વાટે વહે છે, ગુફામાં ગુંચવાય; ઝાડનાં જડીયાં ડાળાં પડીયાં, પીંન્ડાં તેમાં ભરાય. ॥ ૧૦ ॥ રથ ન હાલે ઘોડા ન ચાલે, ઘણાક પાદ પછાડે; અંધારે સુત હેઠો ઉતરી, બળે કળે રથ કાહાડે, ॥ ૧૧ ॥ મુખ પોકારે ચાબક મારે; ધરે વાજી પર રોશ. એ દુઃખ દેખી સુભદ્રાજી. થઇ ગયાં અપશોશ ॥ ૧૨ ॥ અરેરે દીકરા ભુલ્યાંને ફુલ્યાં, સંતાપ આવ્યો આવો; અભીમન્યુ કહે માતા મુને, પરણાવવા લ્યો લ્હાવો. ॥૧૩॥ ॥ મોહોડ ઘાલી લ્હાવ લેવો તે, આ કર્યા વીના ન ફાવે; દુખ વેઠયા વણ માતા મ્હારી; કયાથી વ્હેલી વહુ આવે. ॥૧૪॥ એવાં મર્મનાં વચન સુણિ, માતાએ નીચું ઘાલ્યું; પછી કુંવરે વીચાર કરી, ધનુશ હાથમાં ઝાલ્યું. ॥ ૧૫ ॥ શાને સારૂં કષ્ટી વેઠું, વીદ્યા છે મુજ પાસ; અગનાસ્ત્ર થી અગ્ની મુકી. પંથ કરૂં પ્રકાશ. ॥ ૧૬ ॥ તીમ્મર નાસે મારગ ભાશે, થાશે અસ્વને સુખ; છતી વીદ્યાએ સાને સારૂ, વેઠું વેઠાણું દુઃખે. ॥ ૧૭ ॥ એવું જાણી એક બાણ લીધું, મંત્ર ભણી તે વાર; અગ્નાસ્ત્રનું મુકીયું તે, પાવક પ્રગટયો સાર. ॥૧૮॥ ઝાડ બીડ સળગવા લાગ્યાં, તીમ્મર પામ્યું નાસ; વધ્યો વ્હની વનને વિશે; ઘણો થયો પ્રકાશ. ॥૧૯॥ તે અજવાળે અશ્વો ચાલે, કુંવર મ્હાસુખ ધારે; પ્રબળ પ્રકાશ પાછળ રેહે કે આગળ બીજું મારે. ॥ ૨૦ ॥ એવી રીતે સળગાવતો ચાલ્યો સુભદ્રાનો તન; સુખ રૂપે જાતાં જાતાં ત્યાં, આવ્યું હેડંબા વન. ॥૨૧॥ તે વન વીશે રાક્ષસ રહે છે, માયાવી વીકરાળ; ત્રણ ત્રણ તાડના ઉંચા દૈતો. બાગ તણા રખવાળ. ॥ ૨૨ ॥ તેનું રાજ્ય કરે છે રા-

ક્ષણિ, રાણિ હૈંડબા નામ; તે પ્રેમદા પરણેલી ભીમને, વસી વાસી વન ધામ. ॥ ૨૩ ॥ પુત્ર તેનો ગટોરગછ નામે, માયાવી બળવાન; તે વન સળગાવ્યું સુસવાટે, અરજુનને સંતાન ॥ ૨૪ ॥ પવન ઝપાટે સુર સપાટે, આગ અતિ ઘણી લાગી; ભબક ભબકા બ્હની ના જોઇ, અસુર ઉઠયા જાગી. ॥ ૨૫ ॥ અરેરે આફત કોણે કીધું, રોશમાં વાળી રિસ; ધાજોરે ભાઇ ધાજો કહીને, પાપીએ પાડી ચીસ. ॥ ૨૬ ॥ તે સબ્દ સુણીને સહુ જાગ્યા, તોફાની થયા ટોળે; આયુધ લીધાં હાથમાંને, ઉપડયા ફાટે ડોળે. ॥૨૭॥ આપની રાણીના ભય થકી, કો પ્રાણીથી નવ અવાય; અંત્રીક્ષનાં ઉડનારાં પક્ષી, આ મારગે નવ જાય. ॥ ૨૮ ॥ દેવ દ્રષ્ટી નવ નાંખી સકેતો, બીજાનો શો ભાર; અતળીક બળીયો ન જાય કળીયો, રાણિ તણો કુમાર. ॥ ૨૯ ॥ તેવાના બાગમાં આગ મુકી, કોણે જણાવ્યું જોર; ચાલો ઝાલો ભાલા ભુજે, પકડી લાવીએ ચોર. ॥ ૩૦ ॥ એમ કહીને સહસ્ત્ર સુરા, તૈયાર થયા ચડી ચોટે; ફલંગ ભરતા દહીત ન ડરતા, દોડયા દડબડ દોટે. ॥ ૩૧ ॥ ત્રીતાડ ઉંચા નાકે બુચા, હાથ હાથ લાંબા દંત; કાન સહુના સુપડાં સરખા, બીહામણા બળવંત. ॥ ૩૨ ॥ ચાલ્યો ચોટે દારૂણ દોટે, ભુમી ભાર ભરપુર; રથમાં બેઠાં સુભદ્રાયે, આવતા દિઠા અશુર ॥ ૩૩ ॥ અરેરે દૈવ દૈત આવ્યા કાહાડસે પુત્રના પ્રાણ; હું નીરભાગણિ આશું કીધું, જાન ફીટી થશે કાંણ. ॥ ૩૪ ॥ ભયંકર ભય ભાસવાથી, પ્રતક મુરછા ચડી; સુભદ્રા મુરછાંગદ થઇને, રથમાં ઢળી પડી. ॥ ૩૫ ॥ વળણ. પ્રાણ ઉંચો ચડી ગયો, ન રહી શુધ બુધ સાન; કહે વલ્લભ તે જોઇને, મન ધાર્યું અભિમાન. ॥ ૩૬ ॥

કડવું ૧૦ રાગ લલીતનો છાયો.

અરર શું થયું માત માહારી; પુરણ ના પડી, હોશ તાહારી. ॥૧॥ ધરણ તું ઢળી; રાંક માવડી; મરણ તુલ્ય શું રથમાં પડી. ॥ ૨ ॥ લગન ધારીયું દીકરા તણું; મન ન વારીયું, વાર તેં ક્ષણું, ॥ ૩ ॥ હઠ કરી અતી નાર લાવવા; રથ ચડી ગયાં, સંગ આવવા. ॥ ૪ ॥ રતન માતરે, હાથ હું ચઢ્યું; જીભલડી લઇ, દંતમાં ડશું. ॥ ૫ ॥ અરણ્યમાં વશ્યો, તાત જે હતો; રઝળતો કર્યો માતા તેં છતો ॥ ૬ ॥ ઉછંગ લે-

ઈને, કોણ પાળશે; નજર મીષ્ઠથી, કોણ ભાળશે. ॥ ૭ ॥ અવર માત કો, આધારો નથી; -હૃદય ચાંપીને, તું હશી જતી. ॥૮॥ રમીશ બેશીને, કેઈ મા કને; અગન ઉઠીરે, માત મુજને. ॥૯॥ જીવત ધીક છે, મારૂં હવે; મળીશ માવડી કયે ભવે, ॥ ૧૦ ॥ નયન આંસુડાં જાય છે અતી; વલ્લભ ઓચરે, આવી આ ગતી. ॥ ૧૧ ॥ વળણ. ॥ રડતો રૂદે ફાટતું, આંસુ ચાલ્યા જાય; દહીતો દેખી કુંવરે વીચાર્યું મનમાય.

કડવું ૧૧ રાગ સવઇયા.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણે જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું સુરેખા હરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ મન વીચાર્યું અભીમન્યુએ ધાર્યું, રડયામાં રોળાઈ જાશું; કઠણ કાળજુ રાખુ મ્હારૂં, લુછી નાંખ્યાં આંસુ. ॥ ૨ ॥ જાણ્યું કે અસુર ઉત્પાત કરશે. મરશે મ્હારી માડી; પ્રાણ બ્રહ્માંડ છે જનેતાનો, એકાંન્ત દેઉં સુવાડી. ॥ ૩ ॥ બે ઘટીકાએ આવવે શુદ્ધી. રહેવા દેઉં રથ માંહ્ય; પણ પાપીનો પ્રહાર પડે તો, માતાનો પ્રાણ પળાય. ॥ ૪ ॥ એમ જાણી રથમાંથી ઉતરીયો, કટી કશીને બાંધે; જનુની પડી શુધ બુધ વીના, કુંવરે લીધિ ખાંધે. ॥૫॥ લેઇને પળીયો કુંવર બળીયો, એકાંન્ત જંગલ ઝાડી; વ્રક્ષ ગુફામાં વસ્ત્ર હોરાડી, ભુમી માડી સુવાડી. ॥ ૬ ॥ અસુર સાથે સંગ્રામ કરવો, ધારીને આવ્યો કુમાર; ઘોડાના અછોડા ગ્રહીને રથે, લઇ બેઠો હથીઆર. ॥ ૭ ॥ એવામાં અસુર આવી પ્હોચ્યા, દુષ્ટજનો દેઈ દોટ; કુંવરનો રથ ગેરી લેઇને, ઊભા વળીને કોટ. ॥ ૮ ॥ લોચન રાતાં ક્રોઘે ન માતાં, વધા અસુરો વાણી; કોણ તું છે ને કયાંથી આવ્યો, બાળક મનુશ પ્રાણી. ॥ ૯ ॥ કેઇ નાતને જાતજ તારી, કીયું ઘરને ગામ; કોણ માબાપનું છોકરૂં છે, કોણ તારૂં નામ. ॥ ૧૦ ॥ અભીમન્યુ કહે શું સહુ પુછો, નાતને જાત અનુપ; લાંબુ કહ્યા કરતાં કહું થોડું, સકળ ભુમીનો ભુપ. ॥ ૧૧ ॥ દાંનવ માનવ સર્વનો રાજા; રૈયત છો તમે મ્હારી; તે સાંભળીને ક્રોધ વ્યાપ્યો દુષ્ટ જનોને ભારી. ॥ ૧૨ ॥ ન્હાને મ્હોડે ન બોલ મ્હોટું, ખોટું વગર વીચાર્યું; બાગમાં આગ લગાડી માટે, મરણ તારૂ ધાર્યું. ॥ ૧૩ ॥ જેમ ફાવે તેમ બકયા કરે છે, આયુશ ટુંકો કાહાવ્યો; જો જે અહ્યા જીવતો નથી જવાનો, કાળ તારે શીર

આવ્યો. ॥ ૧૪ ॥ અભીમન્યું કહે કાળ કરે શું, કોણ હણે મમ કાય; જો તમે જીવ્યાનો ખપ કરો તો, નાશી જાઓ પડી પાય. ॥ ૧૫ ॥ તે સાંભળીને કુમતી કોપ્યા, કહાડી નાંખ્ખો પ્રાણ; ભાલા લીધા ભુજમાંને કરા રહ્યા ઘુમરાણ. ॥ ૧૬ ॥ ઉછળીયા બળીયા મળીયા છે, માયાવી મ્હા વીકરાળ; ધશી ધશીને ધાયા કરડવા, ફટક દેતા ફાળ. ॥ ૧૭ ॥ ઉંચા નીચા અવળા આડા, ઘણી ગરજના ગાજે; લાગ આવે તેમ લાતો ફેંકે, રથ તો ખારને બાજે. ॥૧૮॥ લડત લડે લાંબા પંજે, મારો મારો મુખ ભાંખે; વાંસડાના ફાંસડા ઉખેડી, કુંવર ઉપર નાંખે. ॥ ૧૯ ॥ જોર જુલમ જોઇ જંગલીનો, કોપ કર્યો અભેમાન; ધનુશ ચડાવી ટંકાર કીધો, ઉપર લીધાં બાણ. ॥ ૨૭ ॥ મ્હા દ્વેશ ધારે બાણુજ મારે, સુમત દેવો મુકાવી; અસુર આડાને અવળા ખશી, આયુધ દે ચુકાવી. ॥૨૧ ॥ તાકી તાકી તન તોડીને મારે, પણ પાપીને નવ વાગે; વાગે કદાચીત કોઇ કને તો, ખોડ ખામી નવ લાગે. ॥ ૨૨ ॥ પ્રાણ ન જાયે ઘાત ન થયો, અસુર એવાને એવા; કુંવર લાગ્યો વિમાસવાને, આ જીવ જાતી કેવ'. ॥ ૨૩ ॥ માતાને ઉદર રહ્યો હતો હું, ગર્ભે અષ્ટાદસ માસ; તવ કોઠા વીધા વાંચીતી, મમ મામા અવિનાશ. ॥ ૨૪ ॥ તેમાં એવો હેતુ આવ્યો હતો કે, માયાવી હોય જેહ; ખડગ ન વાગે વાગે ન લાગે, પતન ન થાય દેહ. ॥ ૨૫ ॥ તેમાંના અસુર ભાસે છે આ, જેમ ફાવે તેમ ફાલે, તેવી જાતનાં ઉપર એકલું, શીવજીનું બાણ ચાલે. ૨૬ ॥ એવું જાણી ઉલટ આણિ, કામ કુંવરે કીધું; મહાદેવજીનો મંત્ર ભણીને, એક બાણ તવ લીધું. ॥૨૭॥ ફેરની ફુંદડિ ફરીને ફેંક્યું થયો કારમો કોપ; જે જે જોદ્ધાને બાણ અડયું તે, રાક્ષસ થયા લોપ. ॥૨૮॥ નવસેને નાવાણું હણાયા. કુંવર કળીયો માઠો; એક બચી ગયો રાક્ષસ સહુમાં, તે જીવ લેઇને નાઠો. ॥ ૨૯ ॥ જાતાં જોયો અભીમન્યુએ, સવળો લીધો સાર; છોને એ જાય જીવતો જૈ, કેહેશે સમાચાર. ॥ ૩૦ ॥ વળણ. ॥ રાક્ષસ નાશી આવીયો, હેડંબા ભોવન; જાગો જાગો માવડી, શું કરો શયન.

કડવું ૧૨ રાગ સોહયાણીની ચોપાઈ.

આવી અશુરે ગરજના કીધી,સાંભળી બળવંતી બીધી; ઉઠા આ

વી વીમીત મન જાણી, શું છે શું છે પુછે છે રાણી. ॥ ૧ ॥ જોયું વન સળગતું જ્યારે, બની બાવરી બાળા તે વારે; કોણે કરમ કર્યું આ-જ આવું, વધ્યો વહની શી રીતે સમાવું. ॥ ૨ ॥ સુણી દહીત કહે એ માડી, બાળી નાંખી બધી વન વાડી; જાગી ઉઠયા અમો સહુ દાસ, શતરૂ કરતાનો કીધો તપાસ. ॥ ૩ ॥ કોઈ મનુશ જાતી છે બાળ, આવ્યું રૂજની વન વીકરાળ, પંડે એકલો નથી કોઇ સંગ, બોલે નીરભય હીમત અંગ. ॥ ૪ ॥ અમે માંડી તે સાથે લડાઈ, કરી પ્રાણ લેવાની ચડાઇ; પણ પડી નહી કુંવરને વેઠ. એક બાણે પોંહોચ્યા સહુ ઠેઠ. ॥૫॥ આવ્યો એકલો જીવતો માડી, નવ્ય આવ્યું તે તુંને ઉઠાડી, સુણી દીલમાં દુભાણી દારા, રેહેજે ઉભો અનુચર મ્હારા, ॥ ૬ ॥ કહી ગઇ તે સાતમે માળ, આવી સુતો જ્યાં પોતાનો બાળ; ક્રોધે ભરી લોચન રક્ત માત; મારી તનની રૂદેમાં લાત. ॥ ૭ ॥ ઉઠય સુત થયો સંતાપ, આવ્યો બળીયો કોઈ તારો બાપ; જોને આગ લાગી અતી વન, તોએ દળીદ્રી તું કરે સયન. ॥ ૮ ॥ માર્યા સહસ્ર શેવક એક પલમાં ઘાણ કાહાડયો બધો બહુ બળમાં; હજી હામ રાખી રહ્યો ઉભો, એનો શો હશે મનસુબો. ॥૯॥ એવાં વચન માતનાં સુણી, ઉઠયો ગટોરગછ માહા ખુની; કરી ગરજના કોપે ચડીયો, સાતમે માળથી ભોંય પડીયો. ॥૧૦॥ દીઠો વીકરાળ વહની વનમાં, લાગી તપત ઘણી તેના તનમાં; ઉડે અગની તણા અંગારા, થાય ભડકા ભારે ભબકારા. ॥૧૧॥ સળગે વનસ્પતી સુસોટ, વળે ધુમ્રના ગોટે ગોટ; દેખી દેખીને મ્હા રીસ વ્યાપી, કોણ આવ્યો એ હરૂન્ય પાપી. ॥૧૨॥ પુછયો શેવકને સમાચાર; તેણે કહ્યો વાત વીસ્તાર; જાણી ખબર ખુનસે ભરાયો, જુધે જાવા હેડંબાનો જાયો. ॥ ૧૩ ॥ વળણ. ॥ ખુનસે ભરાયો ખારીલો, જુધે જાવા મન; વદે વલ્લભ પછી શું થયું; સુણો શ્રોતાજન.

———×○×———

કડવું ૧૩ રાગ ધન્યાશરી.

વાયુના નંદનનો એ નંદન, નિકંદન મન ધાર્યું; વ્હેર વધ્યું વીશ તુલ્ય વપુએ, મહા વિમત વીચાર્યું. ॥ ૧ ॥ થયો ઊતાવળો અતી આકળો; દારૂણ દીલમાં દ્વેશ, માયાવીએ માયા રચવાને, મુસ્તક છોડયા કેશ. ॥ ૨ ॥ રીસ કરીને શીશ ધુણાવી, પછાડયું પાશાણ માય,

જુજુ જેવડા શહસ્ર જંતુ, ખરી પડયા તવ ત્યાંય. ॥ ૩ ॥ પવન પ્રથવી સ્પર્શ થયો કે હરૂન્ય થયા અસુર; સરીર પોહોળા પુષ્ટ ઘણેરા, લાંબા ત્રીતાડપુર. ॥ ૪ ॥ ધ્રુજાવે ધરણ મુકતા ત્રરણ, આવી કરે ચકચુર; એવા યોદ્ધા ઉત્પન દીધા, ક્રોધ ભરેલા ક્રૂર. ॥ ૫ ॥ દેખીને આનંદ પામી હેડંબા, હું પણ રૂપે થાવું; બેટા ગટોરગછ તારી સાથે પુરણ પક્ષે આવું. ॥ ૬ ॥ છે ઘણો સુરો પરાક્રમે પુરો, વીઘ્નનો કરનાર; તે વણ રાત્રીયે રણ ન નીકળે, એ માહારા કુમાર. ॥ ૭ ॥ તું બાઝજે પણ અળગી ઉભી, કરીશ તારી રક્ષ; જો તે જોરાવર ઘણો હશેતો, ગળે ઝાલી કરૂં ભક્ષ. ॥ ૮ ॥ સાંભળી સતીનો સુત બોલ્યો, જાણી જનેતાની વાત; પુરૂશે પુરૂષ પરાક્રમ કરીયે, કામ નહી તારૂં માત. ॥ ૯ ॥ યુધ કરતાં હાર હું પામુ, તો તું આવજે ધાઈ; એકલાને હણવો છે તેમાં, શી કરવિ સરસાઇ. ॥ ૧૭ ॥ એવું કહ્યું તવ બોલી હેડંબા, પધારો મ્હારા બાળ; બે ઘડી રહીને આવીશ જોવા, છે મુને પેટમાં ફાળ. ॥ ૧૧ ॥ ॥ વળણ ॥ માયે દીધી આગના, ગટોડગછ બળવાન, વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, શેન્ય કર્યું સાવધાન. ॥

કડવું ૧૪ રાગ નાટકમાં ચાલો ભૈયો ચાલો. એ રાગ.

ચાલો દૈતો ચાલો ઝાલો, હાથે હથીઆર; છાકમાં છકેલો કોઇ બાગ બાળનાર. ॥ ૧ ॥ જોર જુલમ વાપરે, શું સર્વનો સરદાર; ફાટેલો તે કોણ છે એ દૈત્ય મારનાર. ॥ ૨ ॥ બાંધો કેહેડ કશી કશી, ઘશી ઘશીને, પીટંપીટા મારો રીંટા, ઘશી ઘશીને. ॥ ૩ ॥ ઉઠો રૂઠો કુટો લુટો લાજ તેતણી; શીશ બે ધરાવી આવ્યો, આપણા ભણી. ॥૪॥ એવું સુણી સર્વ ઉઠયા, હારવી ન હોડ;હાથમાં આયુધ લેઈ, જાય જોડાજોડ. ॥૫॥ ધમક ધમક ધરણ ધ્રુજે, ચમક ચમક ચાલ, પરડ પરડ પગલાં પાડે, શત્રુને છે સાલ. ॥ ૬ ॥ ધબડ ધબડ કરે ધબાકા, ફાટયાં રહ્યાં લોચન; પડધી પગની સાંભળી કાને, કીરીટધરને તન. ॥ ૭ ॥ ચેતન બનીને ચાતુર ઉભો. આપ અતી હોંશીઆર; અસુર આવ્યા દોડતા દોડતા,સાથે છે સરદાર. ॥ ૮ ॥ રથજ દીઠો અભીમન્યુનો, પડી ગયા સુસોટ; વચમાં ઘેરીને આગળ પાછળ, ઉભા કરીને કોટ. ॥૯॥ વળણ. ॥ કોટ કરી ઉભા રહ્યા, દેવા દારૂણ દુખ; કહે વલ્લભ સુત ભીમનો, રહ્યો કુંવર સનમુખ.

કડવું ૧૫ રાગ સાખી.

કુંવર સામે માયાવી ઉભો, ગટોરગછ બળવાન; સઘળી દીશા દ્રષ્ટી કરીને, જોઇ લીધું અભીમાન. ॥ ૧ ॥ ત્રીતાડ ઉંચા સરવ દીઠા, એક મનુશ આકાર; કુંવરે જાણ્યું સર્વ તાણ્યા છે, સનમુખ તે સરદાર- ॥ ૨ ॥ એવું જાણી અભેમાન બોલ્યો, કોણ છો શા મનશુબા; ભુપતી જાણી મુજ સામી શી, અરજ કરવાને ઉભા. ॥૩॥ સાંભળી સુત હેડંબાનો બોલ્યો, બકે શું વણ વીચાર્યું; મ્હોત ભમે છે તારે માંથે; મ્રત્યુ થશે અણધારયું. ॥ ૪ ॥ કોની નાતને કોણ જાત તું; કેઇ દીશા ઘર ગામ; કોના કુળનો કુંવર છે તું, તાત તણું શું નામ. ॥ ૫ ॥ અભીમન્યુ કહે શું પુછે છે, માંડીને મુજ વાત,તાહરી જ્ઞાતી ને જાતી શી છે, કોણ છે તારો તાત. ॥ ૬ ॥ મુમત લેતાં નામ ન દેતાં, વીખાણ આપ વડાઇ; જો તાતજી તણાં નામ કહેતો, થાય નહી લડાઈ. ॥૭॥ પણ જુવાનીયા છે બાળ ચેષ્ટા, હુંપદ બહુ મન આણે; શીઆળ સીસમાં કુતરૂં ગામમાં,તેવી રીતે મત તાણે. ॥૮॥ ગટોરગછ કહે સુણ છોકરા,વાંકાં વદે છે વચન;શાથી તું આવ્યો આ ભુમીમાં, લગાડયું મ્હારૂં વન. ॥૯ અભીમન્યું કહે ભુપતી હું છું, સકળ ભુમી છે મ્હારી, કેટલા વર્ષથી અહી વસ્યો તું, વાત ખરી કહે તારી. ॥ ૧૦ ॥ સાચે સાસું કહેજે નહી તો ઉપજે દુઃખ આડુ; વણ રજાએ વશ્યો છે વનમાં, લાવ્ય ભુમીનું ભાડું. ॥ ૧૧ ॥ ભાડા વીના રેહેવા નવ દીજે; લીજે ધન માલ લુંટી; પાય ન પડેને બાકરી બાંધે, આયુશ દોરી ખુટી. ॥ ૧૨ ॥ વચન સુણી ખડ ખડ હસ્યો, હેડંબાનો તન, જુઓ દેતો ભાડું આ માગે, ભાડે હું વસ્યો વન. ॥ ૧૩ ॥ શું છાકમાં છકયું છે છોકરૂં, જેમ ફાવે તેમ બોલે; દેવ ધરા ધડી ડરે મ્હારાથી, નગણું તરણા તોલે. ॥ ૧૪ ॥ સાંભળરે રથના બેસનારા નથી તું મુજ સમાન; શેશની સામું અળશ યું જેમ, સીંગની સામુ સ્વાન. ॥ ૧૫ ॥ સાગર આગળ ખાબડું જેવું, કનક કને કથીર, તે પ્રમાણે તું મુંજ સામો, શું રહ્યા રાખી ધીર. ॥ ૧૬ ॥ તેવું સાંભળી કુંવર બોલ્યો, પારથનો સંતાન, કીંમત નથી તુજને મ્હારી; ન થૈશ હીંમતવાન. ॥ ૧૭ ॥ અનેક તમે એકલો હું છું, પણ જોજે હાથ મારા; માહરી આગળ કેવા તમો છે, એક ચંદ્ર બહુ તારા. ॥ ૧૮॥ શુર્યના સામા દીપક કોટીક,મેઘ ધારા કન છાંટા, તેવા તમે છો કેવા જેવા, ભાલાની આગળ કાંટા.

॥ ૧૯ ॥ વળણુ. ॥ એમ વચન અભીમન્યુનાં સાંભળી કોપ્યો અપાર; કહે વલ્લભ તવ બોલીયો. ભીમ તણો કુમાર. ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૧૬ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યો ગટોરગછ મુખ એમ, સહુ જોઇ રહ્યા છો કેમ; મારો હેર કેર કરો ઝાઝો, બહુ બોલીને શું જાય સાજો. ॥ ૧ ॥ બાગમાં આગ મુકી અપાર, મારો મહા મન મેલીને માર; ચુંથો ચામડીને હાડ ભંગ, એનું આખું રહે નહી અંગ. ॥૨॥ કોઇ બાઝે ન આપ સંગ, વાળો રોસણુ રીસને રંગ; એવું કહેતામાં કોપ્યા અશુર, રાતા તાતા થયા ભરપુર. ॥ ૩ ॥ કેંકે ફાંસડા વાંસડા કહાડી. મારે પાશાણ જંગલી ઝાડી;ગ્રહ્યા અભીમન્યુએ હથીઆર; લેઇ બાણ દેવા માંડયો માર. ॥ ૪ ॥ તવ વ્રકોદરનો તન, કરી ગરજના ગયો ગગન; જઇ વનમાં પાછો આવે, ઝાહાડ પહાડને તાડજ લાવે. ॥૫॥ નાંખે અંત્રીક્ષથી ધરી સુર, ચેતી કુંવર કરે ચકચુર; કરે કકડા આવી અંગ વાગે; પણ બાણોથી પરવત ભાગે. ॥૬॥ ઝાડ તાડ કરે છે છેદન, પાછો પડતો નથી અભેમન; એમ લડતાં બે વડતાં શું કીધું; મંત્ર ભણી શંભુ બાણ લીધું. ॥ ૭ ॥ ફરી ફુંદડી ફેંકયું જ્યારે,સહસ્ત્ર દહીત થયા લોપ ત્યારે; દેખી વનવાશી ક્રોધ ભરીયો, માયાવી નર નીચે ઉતરીયો. ॥૮॥ એણે પછાડયું શીશ વીસ વાર, કર્યા અસુર વીસ હજાર; ટોળે ટોળાં ને ફાટેલા ડોળા, કેંકે ફરશીને ગોફણ ગોળા. ॥૯॥ ઢેપાં ઢેખાળાં ધારીને મારે, પાપી પ્રચંડ પોક પોકારે; દૈત્યને સાંપી ગયો ગગન, રહ્યો અંત્રીક્ષ હેડંબા તન ॥ ૧૦ ॥ કરે ઉંચે રહી અતી જોર, ભલો હાથ આવ્યો છે ચોર, એમ કર્યા કરે બકોર; આગ મુકી એ હરામખોર. ॥ ૧૧ ॥ કરે કુંવરને કૃર કષ્ટી, પડે પાસાણની મ્હા વ્રષ્ટી, ખશે ખેવાડુ જાળવે અંગ, તોયે ગાત્ર ઘણું થાયે ભંગ. ॥૧૨ ધ્રુજ્યા થર થર કુંવરના ચરણ, જાણ્યું નીસ્ચે આવ્યું આજ મરણ; નહી જીવીયે જીવડો જાશે; મ્હારૂ ચામ્ર રણમાં ચુંથાશે. ॥ ૧૩ ॥ નીસ્ચે મરવું તો રડવું શા માટે, બહુ બાણ છોડાયા શુસવાટે; એક લાધું મોહાસ્તર ભણી, નાંખ્યું ગગન જાણીને ધણી ॥ ૧૪ ॥ ભોકાયું ભીમ શુતને જઈ, પેઠું પુરણ રૂહીઆ મહી; તવ પ્રાણ બ્રહ્માંડે ચડીયો; નવ જોજન જૈ દુર પડીયો. ॥ ૧૬ ॥ રહી નહી એને શુદ્ધ સાન, પડયો ભુમીમાં થૈ બે ભાન;

બાન;પછી કુંવરે શું કામ કીધું, શીવ મંત્ર ભણી બાણ લીધું. ॥ ૧૬॥ નાંખ્યું બહુ બળથી કરી કોપ, થયા અસુર સઘળા લોપ; ઉભો એવે થઇ ઘડી ચાર, વળી મુરછા ભીમ કુંવર. ॥૧૭॥ ઉઠયો રૂઠયો ભરાયો ટેક, કીધા અસુર હજાર એક; ચાલો શેવક સુરપણું કરિયે, પ્રાણ શત્રૂ તણો પરહરીયે. ॥ ૧૮॥ લેઇ ટોળુને આવ્યો બળીયો, દેખી દુશમન બહુ કળકળીયો; કરો બળ હોનારૂં હોય, ઝાહાડા પાહાડ ન માર શો કોય.॥૧૯॥ મારો ઝપાટો જણાવો જોર, કરો ધુળે અંધારૂં ઘોર;નાંખો રેણું થશે અંધકાર. તેણે ગભરાવી દેવો કુંમાર. ॥૨૦॥ વળણ॥ ગભરાવો એ છોકરૂં,ઉછાળો ભુ ભાગ;નેત્ર ન સુજે એટલે,ફાવે મ્હારો લાગ

કડવું ૧૭ રાગ ?રાદી ધુમાસ.

આજ્ઞા આપી અસુર જીવને, ખુંખાર્યો રાક્ષસ લોકજી;ઘણાક ગાજ્યા વડવા બાજ્યા; પાડતા પોકા પોકજી. ॥ ૧ ॥ જોકળે કળકળે કારમા તે, મારોમારો મુખ ભાખેજી; ખોળે ખોબે ધુળ લેઇને, કુંવર ઉપર નાખેજી. ॥ ૨ ॥ લોચન મીચી નજર નીચી, રાખીને રેણું ઉછાળેજી; વાકાં વળીને દાટજ વાળે, આડું અવળું નવ ભાળેજી. ॥૩॥ થેકડા ભરતા હોકારા કરતા, જબરૂં જણવે જોરજી; કાંકરા કુંકરી ઝીણી રજોટી, ઉડી થયું ઘમઘોરજી. ॥૪॥ કરી ગરજના ગગન ચડીયો, હુડંબાનો બાળજી; અંત્રીક્ષ રહીને ચરચા જોતો, વ્યાકુળ થઈ વિકરાળજી.॥૫॥ અભીમન્યુ અકળાયો રૂંધાયો, ચરણ થરથર ધ્રૂજેજી; રજોટી ભરાઈ નાશીકામાં, નેત્ર વડે નવ સુજેજી. ॥૬॥ સ્વાસ લેવાય નહી સ્વાસ મુકાય નહી.રાક્ષસરેણું રોળેજી;રજતજ કાકરી ઉડતી આવે,ઉભો ઉભો ચક્ષ ચોળેજી.॥૭॥ વસ્ત્ર વપુ સહુ ધુળે ભરાણાં, મુખ શ્રતીકા પુરાણીજી; વઢવાનું મેલ્યું વેગળુંને, પટકુળ ઓઢયું તાણીજી. ॥૮॥ તવ ખબર પડી ગટોરગછને, પુરણ ઉંચો ચડીયોજી, સમળી શમ ત્યાં ઝડપ મારી, આવીને રથમાં પડીયોજી, ॥ ૯ ॥ કુંવર ઉપર ક્રોધ કરીને, કીધો મુષ્ટી મારજી; ગાભરો કીધો ગટોરગછે, છીનવી લીધાં હથીઆરજી. ॥૧૦॥ અભીમન્યુને ફાળ પડીને. પટકુળ અંગથી કાહાડયુંજી; મરવું આદર્યું મન થકીને, હસ્ત ધંદા યુદ્ધ માંડયુંજી. ॥ ૧૧ ॥ બે બળિયા ત્યાં ગાજ્યા વ્હાજ્યા, બળથી.બાથો બાથજી; કુસ્તાઇ લાગી સુસ્તાઇ ભાગી, જુએ અશુરનો સાથજી. ॥ ૧૨ ॥ લડતા કનડતા રથેથી

પડીયા, પૃથ્વીપર પ્રચંડજી, માયાવી દાવ જોઇ ઘાવ કરે છે, રાક્ષસે કીધું કુભંડજી. ॥ ૧૩ ॥ ગટોરગછની પક્ષ કરીને, મારે કુંવરને મારજી. બીજાએ રથ બધો ભાગી નાંખ્યો, માર્યા ઘોડા ચારજી. ॥ ૧૪ ॥ બળી એ બળિયા બાઝયા કરે છે, એકએકને દે ઢીકજી; છાતીના બંધનો સ મંધ તુટે, કળચડી આવે હીકજી. ॥ ૧૫ ॥ કરણ પકડી નાશીકા ભાગે, દે છે ડિંચણુની ઠેસજી; ધોલ થપડને ગડદા પાટુ, મારે ને ઝાલે કેસજી. ॥૧૬॥ કોણિએ કોણિ દે કુખ ચોંટી, લડાવે શીશે શીશજી; પડતા હેઠા થાય છે બેઠા, નાંખે ચીશેચીસજી. ॥૧૭॥ એવામાં માયાવિ દાવ જોઈને, બેસી ગયો છે પ્રરણજી; મ્હા ક્રોધ ભરીયો અભીમન્યુનો, ચપશી ઝાલ્યો ચરણજી. ॥ ૧૮ ॥ ઉચકી ઉભો થયો છે શુબો, હિલોળી નાંખ્યો હેઠોજી; પડયો ચતાપાટ તેની રૂદેપર, ગટોરગછ ચડી બેઠોજી. ॥ ૧૯ ॥ કુંવર નીચે તરફડે છે, દ્વેશ માયાવી ધારેજી; અભીમન્યુના મુખમાં રેણું; ભરીને ગડદા મારેજી. ॥૨૦॥ દંત પીશીને, બહુ ચપશીને, ગળે દીધો નક્ષજી, નસો નાડા ત્યાં તણાઈ શુતની, ઉંચાં ચડીયાં, ચક્ષજી. ॥૨૧॥ મોડેથી નિકળ્યા ફીણ ફીસોટા, કારમુ થયું કુભાન્ડજી; શુધ ગઇને સ્વાસ થયો બંધ, પ્રાણ ચડયો બ્રહ્માંડજી. ॥ ૨૨ ॥ અંતરયામી વિશ્વના સ્વામી, જાણિ હરિએ વાતજી; જાણ્યું ભાણેજો ભોમી પડયો. થશે એની દેહ ઘાતજી. ॥૨૩॥ જો એ મરશે તો ધાર્યું, ફરશે, કરશે, હરણ નહિ કોયજી; મારૂં બોલ્યું રેહેશે મ્હારા મુખમાં, હળધારીનું કર્યું હોયજી. ॥૨૪॥ એવુંજ જાંણી પુરૂશ પુરાણી, ચાતુર કેમ જાય ચુકીજી; ગટોરગછના પટમાં ગોવિંદે,દયાને દીનતા મુકીજી. ॥ ૨૫ ॥ તવ કોમળ રૂદે ગટોરગછનું,થઇ ગયું શુભ.સારૂંજી;અરેરે જીવ નીકળી ગયો, હવે એને શીદ મારૂંજી. ॥ ૨૬ ॥ વળણ ॥ એમ કહિ ઉભો થયો, ચાલો દૈતો બાગ;વદે વલ્લભ સહુ સંચર્યા, હોલવવાને આગ.

———×———

કડવું ૧૮ રાગ ચોપાઈ.

ચાલ્યા આગ હોલવવા અશુર, દોડયા દડબડ દોટેપુર; પણ વઢતાં થઇ જે વાર, ઘેર હેડંબા કિધો વિચાર. ॥ ૧ ॥ પુત્ર પરવર્યો દુશમન પાસ થઇ વાર પડગો મન ત્રાસ;હજી આવ્યો નહિ શુત બળિયો, સામો શત્રુ માથાનો મળીયો. ॥ ૨ ॥ રખે કુંવરને [illegible] થાય; મ્હારૂં જીવતર છુટી જાય; માટે ઘાલું લડાઈમા લક્ષ, [illegible] હું પુત્રની પક્ષ. ॥ ૩ ॥

એવું ધારીને નીકળી નાર, આવી સોત્રણ ધામની બ્હાર;હતી સુક્ષ્મ શામા અનુપ, એણે ધર્યું માયાવી રૂપ. ॥૪॥ રણ વઢવા જવાની રૂચી સાત તાડવા બની ઉંચી;ત્રણ તાડ લાંબા બેઉ ચરણ, ચાર તાડ લાંબુ દેહ વરણ. ॥૫॥ શીશ ડુંગર સમ કેશ કેવા, લાંબા જાડા મ્હોટા વાંસ જેવા; નવગજ નાશીકા ઢીંગાળા, સ્વાસ શાર મ્હોટાં ધડનાળાં. ॥ ૬ ॥ નગ્રદ્વાર સરીખું વદન, મ્હોટાં સરોવર સરખાં લોચન, બ્હામ દંતુવજ્રે તોડે તેવા; બેઉ કરણ સાગર નાભ જેવા. ॥ ૭ ॥ એવો કારમો વેશ ધરીને,ચાલી પુત્રની પક્ષ કરીને; દોડી પુત્રની પક્ષે આવે, જાતાં લોહ તણા ચણા ચાવે. ॥ ૮ ॥ દૈત ટોળું જીતી આવ્યું જેવે, દીઠી માતા ગટોરગછ તેવે; કીધો જનુની જાણી જુહાર; શીદ સધારો માત આવાર ॥૯॥ તવ હેડંબા કહે એ બાળ,લાગીવાર મને પડી ફાળ;જાણ્યું કરી આવું શત્રુનુ ભક્ષ, આવતીતી હું તારી પક્ષ, ॥૧૦॥ ભલે સાંમો મળ્યો તું કુમાર, બેટા કહે યુધના સમાચાર; હતો શતરૂ કેવડો કેવો, શુત કહે માતા મ્હારા જેવો. ॥ ૧૧ ॥ પણ ઘણો હતો બળવાન, કોઇ મોટા તણો સંતાન; બળવંત એ બાણાવળી, માર્યો મુઓ છેતર્યો છળી. ॥ ૧૨ ॥ કહે હેડંબા હરાવ્યો હોડે, બેટાકોણ તે કુંવરની જોડે; બોલ્યો ગટોરગછ માત મ્હારી, નથી જોડે કોઇ નરનારી. ॥ ૧૩ ॥ આવ્યો એકલો રથમાં બેસી, પડયો રૂજની રણમાં પેશી, આણ્યો કાળ મેં કારજ કીધું. એનું સબ રણમાં રેહેવા દીધું.॥૧૪॥સુણી બોલી હેડંબાએમ,છેતેછોકરૂં જેવાનો પ્રેમ; તેને જેવાને જાઉં છું તન, તમે હાલવો આપણું વન ॥૧૫॥ આપી આજ્ઞા શુતને જ્યારે, ચાલ્યા સરવ શુરા બાગ ત્યારે; કરે વહુંની સમાવા ઉપાય, પણ હેડંબા ચાલી જાય. ॥૧૬॥ પડી શુભદ્રા મુરછામાંય, થઇ બેઠી વળી મુરછાય; આવી શુદ્ધીને આવ્યું ભાન, ગયો રથ સૈત કયાં સંતાન. ॥૧૭॥ વળણ ॥ કયાં ગયો સંતાન માહરો. એમ કરે પોકાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, ભાસે વન ભયંકાર.

કડવું ૧૯ રાગ કાફી.

બોલ્યા વૈશમ પાયે વચન, શુણ પરીક્ષત કેરા તન; એનો પુત્રને પોકાર કરતી,વન વીશે આંશુડાં ભરતી. ॥૧॥ પુત્ર પુત્ર કહીને પોકારે, કોઇન બોલ્યું ગભરાઇ ત્યારે; અરેરે કેમ થયું એ બાળ,લાગી શોધવા વન નીકરાળ. ॥૨॥ મારે ફાંફાં અંધારે ફરતી, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય તે મુખ ઓ-

ચરતી;દીઠો રથરણમાં ભાગેલો—જડયો સોધતાં પુત્ર પડેલો ॥ ૩ ॥ જોયુ સબ શુતનું જેવારે, બેઠી ગગળી ભુમીમા ત્યારે; હોશ કોશ ગયા એના ઉડી. દાશ દુઃખ દરીયામાં બુડી. ॥ ૪ ॥ અરેરે દૈવડા આવું થયું. મારૂં નીર્ધનનું ધન ગયું, ફુટયું કરમ મ્હારૂ કઠોરૂં, ખોઇ બેઠી એકનું એક છોરૂ. ॥ ૫ ॥ દૈવ દાહાડો થયો મ્હારો વાંકો, પડયું દુઃખ રહ્યો નહી આંકો, પુત્ર પુત્ર પોકારજ દીધો; શુત શુતેલો ઉછંગ લીધો. ॥૬॥ બોલો બોલો કહીને બોલાવે; મુખઝાલીને માત હલાવે, ઊંચો કરી કરીને જોતી, ફાટે રૂદીયા તેવું રોતી. ॥ ૭ ॥ ચાલે લોચન આંશુ ચોધાર, કુટે શીશને છાતી અપાર; નવે ગ્રહો વાંકા થઇ પડાયા, કેમ કઠોરાં કર્મનીવડીયાં.॥૮॥ ગયું ઘરબાર ધનમાલ રાજ, ગયો ટેક તારોને લાજ; પડી પરઘેર પેટડું ભરતાં, તોહ્યે ફળ મળ્યાં અતી નરતાં. ॥ ૯ ॥ સ્વામી મુકીને વન પડયો હુતો; લાવી રણમાં મુકી શુતશુતો; એમ વલવલે અત્યું આદરે,રડે રણમાં રામા ઝીણે સ્વરે. ॥૧૦॥ આવી હેડંબા જોવા સંતાન, તેણે રૂદન સાંભળ્યું કાન; અહો કોઇ કામા કરે રૂદન, મને કહ્યું તું મ્હારે તન. ॥૧૧॥ નથી શુત સંગકો નરનાર,ત્યારે આકોણ કરે પોકાર; કોઈ છે અબળાની જાતી,રડે જેમ છળી જાય છાતી. ॥૧૨॥ શુત સાથે શી સગાઇ એની,થાય શ્રી માત,કે થાય બેહેની;હાલ જોવાને જાઊં હું પાસ,નહી બોલે પછી પામી ત્રાસ.॥૧૩॥ માટેહાલ અહીં ઉભી રહેવું, એનું સગપણ સાંભળી લેવું; એવું જાણી શુક્ષમ દેહ ધરી,બેઠી તર્ણ ગુફા શુંદરી. ॥૧૪॥ દીધું ધ્યાન ત્યાં કાનજ માંડયા, શુણે છબીલી ઊતપાત છાંડયા;રડે શુભદ્રા શીશ કર ધરી, પાડું દેહ મ્હારો કાંક કરી. ॥ ૧૫ ॥ વલણ. ॥ એમ અતી આક્રંદ કરે, શુત ગ્રહી બે હાથ; કહે વલ્લભ સંભારતી, સાસરીયાનો સાથ ॥

કડવું ૨૦ મુ. એ. ખાહરણમાં ગણુપત બોલો હો બાળા. એ રાગ.

મારા લાડકવાયા તન, અભેમાન બોલોનેરે; તારી માતા હું કરૂં રૂદન, અભેમાન બોલોનેરે. ॥ ૧ ॥ જરા જુઓને આંખ ઊઘાડી, અભે. તેંતો રઝળાવી રણમાં માડી. અભે. ॥૨॥ કીધા શત્રૂએ કીધો આ કેર. અભે. હોય સંગ સગુતો લે વ્હેર. અભે. ॥ ૩ ॥ બેટા જનમનો તું રોશી.

અભે; નથી વડીઆઈ કુન્તા ડોશી, અભે. ॥ ૪ ॥ સુણી હેડંબાને આવ્યાં આંસુ, અભે; કુન્તા નામે છે મ્હારાં સાસુ, અભે. ॥ ૫ ॥ બેટા તુજને નડયું મ્હારૂં કર્મ, અભી; નથી વડીલ કાકો તારો ધર્મ, અભી. ॥ ૬ ॥ હેડંબાને સગપણ ભાસ્યું ઠેઠ, અભી; રાજા ધર્મ તો મહારા જેઠ, અભી. ॥૭॥ બેટા ન રહ્યો કુશળ ખેમ, અભી; નથી કાકો ભીડભંજન ભેમ, અભી. ॥૮॥ સુણી ત્રાસ હેડંબા પામી, અભી; કહ્યા ભીમ તે તો મ્હારા સ્વામી, અભી. ॥૯॥ બોલો બોલો બેટા અભીમુન, અભી; નથી તાત તારો અરજુન, અભી.॥૧૦॥આવ્યો ઉમંગે આયુધ ખોશી, અભી; નથી કાકો તો શેદેવ જોશી, અભી; ॥ ૧૧ ॥ હોય તો તે ફકાવું ધુળ, અભી; નથી નાનો કાકો નીકુળ, અભી. ॥૧૨॥ હેડંબાએ સગાઇ સત્ય જાણી, અભી; આતો દેરાણી ને હું જેઠાણી, અભી. ॥ ૧૩ ॥ વળણ ॥ એમ સગપણ સત્ય જાણીયું, તવ મન પ્રગટયો શોક; કહે વલ્લભ તે માનુની, મુકી મોટી પોક. ॥

કડવું ૨૧ રાગ સાખી.

પોકજ મુકી કારમીને,આવી કુંવરની પાસ;તે દેખી સુભદ્રા ધ્રુજી,પડીયો મનમાં ત્રાસ. ॥૧॥ અરેરે આ અઘોર વનમાં, અબળા જાતે કેવી; ભુત પીચાસ કે ડાકેણ સાકેણ, વંતરી કે વનદેવી. ॥૨॥ ચુડેલ ઝાંપડી કે મેલડી છે, શીકોતરી કે પ્રાણી; એમ અતી મન તરંગ ઉઠયા, ગોરી ઘણી ગભરાણી. ॥૩॥ એટલે આવી બોલી હેડંબા, બાઈ તમે દેરાણી; હું ભીમશેનની ભામની છું, તમ તણી જેઠાણી. ॥૪॥ જરા ન બીશો જરા ન ડરશો,ધારણ રાખજો મન;આ સુત સાથે જુદ્ધ કરયું છે,ગટોરગછ મુજતંન. ॥ ૫ ॥ ભાઇએ ભાઇ લડયા અજાણે, નથી લડયુ અન્ય કોય; એવું સાંભળી સુભદ્રાના, મનમાં ધારણ હોય.॥૬॥પછી હેડંબાએ પુત્ર લીધો, પોતાને ઉછંગ; હવે જીવીને શું કરૂં હું, પાડું મારૂ અંગ. ॥૭॥ પેહેલી ન જાણી મેં તો દેરાણી, કાણી કીધી કુખ; અરજુન દીયર ડાહ્યો મ્હારો, શું દેખાડીશ મુખ. ॥ ૮ ॥ કાળીટીલી મ્હારે કપાળ ચોટી, બેઠું લાંછન મ્હોટું; કેહેશે કે પીતરાઈ પણું જણાવ્યું, ખરેખરૂ થયું ખોટું. ॥ ૯ ॥ એમ કરીને રડવા લાગી, પોક મુકે બે ભાન; ગટોરગછ બાગ હોલવે છે, તેણે સાંભળ્યું કાન. ॥ ૧૦ ॥ સાંભળો દૈતો સાંભળો દૈતો, માત મ્હારી પોકારે; સો વશા પેલો જીવતો થયો, મ્હારી જનુ-

નીને મારે. ॥ ૧૧ ॥ શું જુઓ છો જૈએ ઝપાટે, સપાટે સુસોટ; એમ કહ્યું કે અસુર સરવે, દરબડ મુકી દોટ. ॥૧૨॥ લગભગ આવ્યા દોડતા છે, લડતના મનસુબા; જનેતાનેજ્યાં રૂદન કરે ત્યાં,ઘેરો ઘાલીને ઉભા. ॥ ૧૩ ॥ શું છે શું છે પુત્રજ પુછે, કેમ આ છોકરૂં ઝાલ્યું; હેડંબા કહે અણસમજણના, ઉધમાતમાં ઘર ઘાલ્યું. ॥ ૧૪ ॥ એકાએક શું વગર બોલે, આરંભ્યો સંગ્રામ; સામા સામી શું પુછયું નહિ હોય, ઘરગામ બાપનું નામ. ॥૧૫॥ ગટોરગછ કહે મુજ માતા, તે વાત કયાં તું પુછે, હળીમળી સુત ઉછંગ લીધો, તે તણું કારણ શું છે. ॥ ૧૬ ॥ સુતના વાયક સાંભળીને, વદીયાં મા વચન; મરણ પામ્યો બંધવતારો, અરજુનજીનો તન. ॥૧૭॥ એવું સાંભળી પડયો ચરાડો, અરેરે શ્રી રણછોડ; ત્રીલોકમાં આવો ભાઇ ન મળે, ભાગી ગઇ મ્હારી જોડ. ॥૧૮॥ અરેરે ભાઇ બેહક બેસાડયો, કહી ઢળી પડયો ધરણ; હવે જીવીને શું કરૂં હું,આણું મારૂ મરણ. ॥ ૧૯ ॥ વલણ. ॥ મરણ આણું માહરૂ, જીવ્યામાં શો સાર; કહે વલ્લભ રૂવે ઘણો, ભીમ તણો કુમાર.

કડવું ૨૨ રાગ લલીતની છાયા.

અરર બંધવા, આમ શું કરયું; ધરણ પોડતાં. દીલના ડર્યું. વીર રીસાળવા, રીશ શું ચડી; પ્રથમ આવીરે, વાત ના જડી. ॥૨॥ મરણ શું પડયો, પુર્ણ પીડનો; સુરપણે ઘણો, ભાઈ ભીડનો. ॥૩॥ ખબર હોતતો, આમ ના બને; એકલડો કર્યો, બંધવા મને. ॥૪॥ રઝળતો થયો, વિર તાહરો; અમુલ્ય ભાગીયો, ભુજ માહરો. ॥ ૫ ॥ નજરથી તને, જોઈ ન શકું; વગર ઓથનો, કયાં જઇ ટકું. ॥૬॥ હથળ થૈ ગયો, તુજ દુખડે; ફરીશ તું વીના, રંક મુખડે, ॥૭॥ બળ ન દાખુંરે, સંગ કોઇને; દીવસ માહારા, કાઢું રોઇને. ॥૮॥ મુખ દેખુંરે, કયાંથી તું તણું; જન્મમાનતું, દુઃખ આ ક્ષણું. ॥ ૯ ॥ વળણ ॥ એમ ગટોરગછ વલવલે, વાગ્યો પેહેલો ઘાવ વલ્લભ દુઃખે ડુલીયો, કીધો મરવા ભાવ.

કડવું ૨૩ રાગ સવૈયા.

ગટોરગછે આદર્યું મરવું, હેડંબા વદી વચન;શો માલ છે સુત એમ કર્યામાં ઓરે મહારા તન. ॥ ૧ ॥ ભ્રાત તારો નથી મરણ પામ્યો, છે હજી બ્રહ્માંડે પ્રાણ; પ્રધાને પુન્યે જીવતો થાયે, નીશ્ચે છે નીરમાણ. ॥૨॥ કલેશ મુકીને કુંવર મહારા, આપણા ધામમાં જાઓ; ચરણાગ્રતી

અમર કુંપો છે, સાતમે માળથી લાવો. ॥૩॥ સુણિ ગટોરગછ સંચર્યો તે, આવ્યે પોતાને ધામ;કુપ્પો લાવ્યો વ્હેલો, આવ્ે પ્રભુ કરે વિરામ. ॥૪॥ તેમાંથી અમ્મર હાથમાં લીધું, હેડંબા તેત આણી; બીજું લીધું ગટોરગછે, ત્રીજું સુભદ્રા રાણી. ॥ ૫ ॥ સુભદ્રા કહે આવજો આડે, ધરમ જેઠનું પુન્ય; મરણ પામેલો બેઠો થાજો, કુંવર અભિમન્ય. ॥ ૬ ॥ ગટોરગછ કહે પરમેશ્વર,દુખડું મ્હારૂ સમાજો: આડે આવજો સત્ય કુંન્તાનું, બંધવ બેઠો થાજો. ॥ ૭॥ હેડંબા કહે અરણ્યમાં હું, ન્હાનેથી મોટી થઈ; ભીમ વીના અવરના સામું, જો મેં જોયું હોય નહિ. ॥ ૮ ॥ પતીવ્રતા વ્રત પાળ્યું હોયતો, તે પુન્ય આવજો આડે;સુત પડેલો બેઠો થાજો, કહિ મુખમાં જળ પાડે. ॥૯॥ ત્રણે મળી મુખમાં જળ મેલ્યું, પુન્ય તણું જે વાર; પ્રાણ બ્રહ્માડે ચડિ ગયેલો. ઉતરિયો તે વાર. ॥૧૦॥ નસેનશોમાં પ્રાણ પ્રસરીઓ,શુદ્ધીઆવીતવ રૂડયો;મારમાર કરતો ક્રોધ ભરેલો, અભિમન્યુ ત્યાં ઉઠયો.॥૧૧॥ કયાં થયો શત્રુ કયાં ગયો શત્રુ, હળહળ વ્યાપી રીસ; ગટોરગછે અભિમન્યુના. ચરણોમાં ધર્યું શીશ, ॥૧૨॥ સુભદ્રા કહે કુંવર મ્હારા, કોને શત્રુ દમે છે; શો સગો થાય તાહારો જો, ચરણ કોણ નમે છે. ॥ ૧૩ ॥ ઘરમાંને ઘરમાં વઢી મુઆ, નથી દુસમનદાઈ;ભીમ કાકાનો સુત ગટોરગછ,વડીલ તારો ભાઈ. ॥૧૪॥ તે શુણતામાં અતી હેત આવ્યું, મુમત મોઝા વળીયા; ઉઠાડયો ભાઈ ભુજ ઝાલી; અન્યો અન્ય બે મળીયા.॥૧૫॥આંગળી ઝાલી નીકળ્યાચાલી, ધામ ભણી શુખ જાણી, તે બેઉ પુંઠે હાથ ગ્રહીને,જાય જેઠાણી દેરાણી.॥૧૬॥ મેહેલમાં આવ્યાં સ્નાંન કરાવ્યાં, ભોજન ભેળાં કીધાં; દેરાણી જેઠાણીને બે બંધુ, પાન સોપારી લીધાં. ॥ ૧૭॥ સામાસામી બેહીંડોળા ખાટયો; તેમાં કર્યાં આસન; એક બાજુ શુભદ્રા બીરાજી; સાથે અભેમાન તન. ॥૧૮॥ એક હીંડોળે બેઠી હેડંબા, શુત પોતાનો સાથ; તે બેઉ લાગ્યાં પુછવા, શુભદ્રાને સરવ વાત.॥૧૯॥ હેડંબા કહે ઓરે દેરાણી,શું કરેછે સહુ ઘેર;પાંડવ અહીંથી પરવર્યા તે, પછી થઇ શીપેર ॥૨૦॥ શુભદ્રા કહે શુણો જેઠાણી, કહું કહેલી વાત; તમારે ધામેથી ફરતા ફરતા, ગયા જે પાંચે ભ્રાત. ॥ ૨૧ ॥ પંચાળ દેશમાં પંચાળી નારી, પરણ્યાં પાંચે વીર; ઘેર જઇને રાજ્ય કીધું; ધર્મ ધોરીધર ધીર. ॥ ૨૨ ॥ પછી નર દીયર તમારા, આવ્યા એ દ્વારામતી;હરણ કીધું માહારૂંને, લગ્ન થયું ત્યાં ફરતી. ॥૨૩॥ જન્મ થયો અભીમન્યુનો, કહેવાઈ લીલા

લ્હેર; પાંડુ રાજાને સગતી દેવા, યજ્ઞ કર્યો આપ ઘેર ॥ ૨૪ ॥ એકારો કર્યો કૈરવ સાથે, કહેવાયા વિસ્વમાં દીવા;તે યજ્ઞમાં અભિમન્યુનો બળદેવે કીધો વિવા. ॥ ૨૫ ॥ તે પછી વાકા દહાડા આવ્યા કૈરવે કપટ કીધું; દુત રમાડી પાંડવ કેરૂં, રાજ્યાસન લૈ લીધું. ॥ ૨૬ ॥ દ્રુપતી સતી દુતમાં હાર્યો, કૈરવ કુમતિ કહાવ્યા; નગ્ન નચાવવા ધારદેતા, પંચાળી સભામાં લાવ્યા. ॥૨૭॥ સો વિર મળિને તીરતાણ્યાં, સતી સાથે બળ દાખી; અનેક ચીર પ્રભુએ પુર્યા, દ્રુપદીની લાજ રાખી. ॥ ૨૮ ॥ તે થયા પછી વ્રતી કરી તે, પાછા સોંપી નાર; પાંચે ભાઇને પ્રેમદા તે, વન વસ્યાં વર્ષ બાર. ॥ ૨૯॥ હું અભિમન્યુને કુંતાજી રહ્યાં વિદુરને ઘેર ગરીબ અવસ્થા આપણિ આવી, તે જાણી સરવે પેર . ॥ ૩૦ ॥ નીરધન થયાંને રાજ્ય ગયાં, તે સમજ્યા સહુ લોક;બળદેવે જાણ્યું ન વીતે લ્હાવો, માટે વિવાહ કર્યો ફોક ॥ ૩૧ ॥ ફોક કર્યાની ફીકર નહોતી, નહોતું તેવાતે ઝ્હેર; પણ તેવિવાહભાગીને કર્યો, દુરયોધનને ઘેર ॥૩૧॥ તેથી મને મહા કલેશ થયો, તે કુંવરે પુછી વાત; મેં દિકરી દિકરી કહિ દુભ્યો, મારી છાતીમા લાત ॥૩૩॥ તેથી અભેમન્યુને રીસ આવી, કળકળિ બોલ્યો આપ; એણે કહ્યું એ કન્યા ન વરૂ તો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ. ॥૩૪॥ એમ કહીને તૈયાર થયો એ, વાર્યું ન કીધું લગાર; કૈરવના ભયથી રાત્રીએ, નીકળ્યા ધામની બ્હાર. ॥ ૩૫ ॥ મેં જાણ્યું જે કુંવર સાથે, પીહેરીયે હું જાઊં;મહારા બે બંધુને કરગરીને,એ કન્યા પરણાવું.॥૩૬॥ એમ જાણીહું જોડે આવી, દારૂણ દુઃખમાં ડુલ્યાં; પંથ તણી ફેમ રહી નહીને, દ્વારીકાં મારગ ભુલ્યાં. ॥૩૭॥ વનને વીશે વીપત વેઠી, આવી પોહોચ્યાં હાંઈ; અજાણે અજાણ લઢાઈ લઢયા, નીશા સમે બે ભાઈ. ॥૩૮॥ ઓરે ગટોરગછ દીકરા તારા, ભાઇને બહુ સમજાવો હઠ મુકી દે એ કન્યાની ઘેર પાછો મોકલાવો. ॥૩૯॥ કલેશની કંન્યા ન જોઇએ આપણે; ઘણીક મળશે તન; કાકીનાં તેવાં વેણ શુણી વદે, ગટોરગછ વચન. ॥૪૦॥ ઓ કાકા ભાઇને પાછા મોકલું, લાજે માહારા બાપ; એ કંન્યા એને ના પરણાવુ, તો બ્રહ્મહત્યા પાપ. ॥ ૪૧ ॥ શુભદ્રા કહે જુઓ હેડંબા, આશો તમારો ધારો; તમ શુત ટંટાનો તંત લે છે તમે, પાસેછો કેમ ના વારો. ॥૪૨॥ હેડંબા કહે ટેક ગ્રહે છે, તેમા તે હું શું વારૂં. મરવું ન ડરવું પાછાં ન ફરવું. કામ એ ક્ષત્રીનું સારૂ. ॥૪૩॥ ધારે તે કરે કુંવર મહોરો, હું પણ પક્ષે ધારૂં; દ્વારીકાંધીશ-

જો પુત્રને મારે, તો દ્વારીકાં ગળી જાઉં. ॥૪૪॥ સુભદ્રા સુણિ વીસ્મય પામી, સુરતણી છે સવાઇ;માતનું જોર તેનો દીકરો કરે,ધાર્યું તેમાં શી નવાઇ. ॥૪૫॥ પછી હેડંબાનો પુત્ર પુછેછે, કાકી કયારે લગ્ન થાશે; જાન લેઇને કૌરવ જોધા, દ્વારીકાં કયારે જાશે ॥૪૬॥ શુભદ્રા કહે કાલે સવારે, નીકળશે એની જાન; ગટોરગછ કહે પરમ દાહાડે, હમે થશું સાવધાન. ॥૪૭॥ વળણ ॥ એમ કહીને એ રહ્યા, આગળ કહું મહીમાય; કહે વલ્લભ કૌરવ ઘ્રહે, વીવાહ સામગ્રી થાય. ॥

કડવું ૨૪ મું ચોરાગી ચોપાઇ.

વધા વૈશમ પાયે વચન, તુતો સાંભળજે રાજન; હવે હસ્તીનાપુર સું થાય, કરે ત્યારિ દુર્યોધન રાય. ॥૧॥ લીધી સેન્યા ક્ષોણી અગીયાર, કીધા વર રાજાને ત્યાર; સાથે સર્વ કુટુંબ પરીવાર, લીધા ભીશ્મ દ્રોણને ક્રપાચાર. ॥ ૨ ॥ ચોથા અસ્વસ્થામા પણ સંગ, ભલો કીધો ત્યાં જાનનો રંગ; કર્યા સાબેલા સોભીતા સારા, પેહેરી પટકુળ નીકળી દારા.॥૩॥ વાગે ડુંન્ડભીડંકા અપાર, થાયભેર ભુંગળ ટંહકાર; વાગે મોરલી મોવર સરણાઇ;તાસાં ઢોલ પરઘમ વાગે માંહી ॥૪॥ વાગે છત્રીસ વાજાં તે સાથે, કાહાડયો વરઘોડો ભુનાથે; વરને સજાવીયા સણગાર, જામા પટકા ચીરા હીરા હાર. ॥૫॥ કાને કુંડળ લીલમ લળકે, બાંધ્યા બાજુબંધ રત્ન ચળકે; કેડે કામનીયો ગાંણુગાય, ભાણુમતી દીપક કરમાંય. ॥૬॥ ચાલ્યાં સુભ સોભાયે સોહાગ; થયા સુકન આડા વધાનાગ; પુછે પાપી આ શુકન કેવા, કહે મામો ફને થાય હેવા. ॥૭॥ પછી ચાલ્યાસરવ સુખભેર,નરનારી બાળકભલીપેર;એણેઘણીશોભાવી છે જાન, મનમાં મ્હોટાઇ અભીમાન. ॥ ૮ ॥ થયા લગભગ દ્વારકાંમતી ત્યારે બોલ્યોછે છત્રપતી; મામા સેન્યના જોદ્ધા છે જેહ,આપો આભુશણ સોભે તેહ. ॥ ૯ ॥ જોઈ જોઈ જાદવ વીશ્મે થાય, જોઈ બળદેવ બહુ હરખાય; જોઇ જાણે હેવું વીશ્વપતી, હાવો હેવેવૈ મને મળ્યો નથી.॥૧૦॥ ગાજ્યોગોરીયો ગીતાં ભાતભાત, જૈયે તેવા થૈયે પ્રખ્યાત; હેવી આગના દીધી ભુપાળ, કહ્યા પ્રમાણે કર્યું ત્રતકાળ.॥ ૧૧ ॥ આ૦યાદ્વારીકાને ઝાંપે જ્યારે, દીધા ડુંન્ડભી ડંકા ત્યારે;જેના ઉંટ ઉપર ઘોંસાવાગે રસ્તે આવી માગણ લોક માગે. ॥૧૨॥ ઘણા બંધીજનો આવી જાચે, ચાલતે રથ અપછરા નાચે; રસ્તે જાતા થાયે થેઈકાર, ઝુલે ઉંટ હાથીને

તોખાર. ॥૧૩॥ ઘણા રથ સુખપાલ ને મેના, બોલે છડીદાર જસ ઘણા એના; લેછે પુરણ વિવાનો લ્હાવ, રસ્તે થયા અતર છંટકાવ. ॥ ૧૪ ॥ આવી દ્વારીકાંને ઝાંપે જાન, સામા આવ્યા બળદેવ ભગવાન; આવ્યા જાદવ છપન કોટી,અહો જાન આવી ઘણી મ્હોટી. ॥ ૧૫ ॥ એવાવીખાણ થાય અપાર, દેખી ગાય કૌરવની નાર. ॥ વળણ. ॥ ગીતાં ગાતી કામની,નહી મનમાં કાંઇ શોક; વરરાજાને નીરખે, આવી ગામનું લોક.

કડવું ૨૫ મું ઝરમરીયા ઝાલા એ રાગ.

બંકા રાજાના ડંકા વાગીયા, જાદવરાય જાગો;આવી કૌરવ કેરીજાનરે. જાદવરાય જાગો. છત્રપતી હે પધારાયા.જાદવરાય જાગો,જાગોબળદેવ ભગવાનરે. જા. ॥ ૧ ॥ ભવિસ ભલા તમાઘરૂ, જા. કયાંથી જાનૈયા તમ ઘેરરે. જા. કૈ આવ્યાને કઇ પાછાગયા, જા. પણ તમપર થઇ મ્હેરરે જા. ॥ ૨ ॥ ભુપતી નરપતી નામના, જા. મલપતા દુરીયોધનરે; જા. શેન્યા સકળ સોહામણી જા. કર શેઅ નગરી પાવનરે. જા. ॥૩॥ આવ્યા હલમલતા હાથીયો. જા. રથ મેનાને સુખપાલરે. જા, આવ્યાછેઘોડલા ખુંખારતા. જા. વાગે મરદંગ ઢોલ તાલરે. જા. ॥ ૪ ॥ ગોકુળ ગામના રેહેવાશીયો, જા. ઘણા દાહાડા ચારી ગાયરે,જા. હમે વેવિશાળમાં નીયું,જા. હવે આવ્યા જ્ઞાતી માંહ્યરે. જા. ॥૫॥ નહીં તો કો ક્ષત્રી કેહેતું નતું. જા. સહુ કહેતું હતું ભરવાડરે. જા. હમે મળ્યા તો દાહાડા વળ્યા. જા. વેવઇનો માની લેજો પાડરે. જા. ॥૬॥ ગાય જાદવ કેરી કામની, ફુલાશો મેલો. નથી અજાણ્યું તમ કુળરે, ફુલાશો મેલો; થોડાં ફુલીને થાવો ફાળકો. ફુ. વિચારો વેવાણો મુળરે. ફુ. ॥ ૭ ॥ બોલો વિચારી ઢીંમર જાતનાં, ફુ. સંતનુની મછગંધા નારરે. ફુ.તે બાઇ માંછીની દીકરી. ફુ. તેણે હતું ઘર નાતમારરે. ફુ. ॥ ૮ ॥ ગાંધારી વેવણ વડીલ છે. ફુ. તેને જૈ પુછી જુઓ વાતરે, ફુ. માહાદેવજીનો નંદીયો. ફુ. તે પરણિ ગયો તેનિ સાથરે. ફુ. ॥ ૯ ॥ આજકાલ વધી પડયા વિશ્વમાં, ફુ. પેહેલાનો કયાં કહીએ અંન્યાય, ફુ. તમને લેવા ક્ષત્રીની નાતમાં; ફુ. હમે આ દિજીયે કંન્યાયરે. ફુ. ॥ ૧૦ ॥ ચંદ્ર સરિખી અમ છોકરિ, ફુ. વરરાજા ભુતડાંનો ભાઇરે,ફુ. ડાહી ડમરિ દીકરિ દિજીયે;ફુ બુધી નથી વરમા કાંઇરે. ફુ.॥ ૧૧ ॥ વાયશ સંગ હંશ બાંધીયે, ફુ. જેવા મરકટને

મોતી હારરે. પ્રુ. ભોળવાયા બળદેવ દેછે દીકરી. પ્રુ. કેહેવરાવશો ન-હીં બહુ વારરે. પ્રુ. ॥ ૧૨ ॥ વલણ ॥ એવી રીતે વેવણો, આનંદના ગીત ગાય; કહે વલ્લભ સહુ લોક ત્યાં, વરને જોવા જાય.

કડવું ૧૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વરરાજાને જોઈ જોઇ લોકો, મરડે પોતાનાં મુખ; બળદેવે બીહા-મણો વર સોધ્યો, જોઇ પૈસાનું શુખ. ॥૧॥ ચંદ્ર સરીખો શુત પારથ-નો, અભામન્યુ જેનુ નામ;કન્યા લાયક એ વર હતો, રૂપે રૂપનો ધા-મ. ॥૨॥ બળદેવજીએ આ વર લેવા, શું જોઇ કીધું પ્રયત્ન; કાગડાની કોટમા બાંધે છે, શુરેખા સરખું રત્ન. ॥ ૩ ॥ એમ છાના વાતો કરે છે, ટોળેટોળાં વળી ત્યાંય; બળદેવજી જાન તેડીને લાવ્યા, દ્વારકાં કેરી માં ય. ॥૪॥ સામાસામી બે મુકામ આપ્યા, જુજવા નરને નારી; આસના વાસના ઘણી કરીને, હળધર ગયા ઉતારી. ॥૫॥ એવે આણંદે દીવશ ગયો, ॥૬॥ અભેમન્યુને આપે ઉડાડયો, વીર હું દ્વારીકાં જાવું; અર જુન શુત કહે મમ વીરા, હું પણ સાથે આવું. ॥૭॥ ગટોરગછ કહે મ મ બંધુ, બેઠા ભજો શીવ શીવ; હું એકલો જાવું શુભદ્રા કાકીનો. ઘ-ણો છે અધીરો જીવ. ॥૮॥ શુણી સુભદ્રા એમ બોલી, બેટાએ બોલે તુ ડાલો;જેવો મ્હારો મોઘો મને તેવો, તારી માને તું વ્હાલો. ॥૯॥ ભત્રી-જા તેં એકલે શાં, રણ ભોગવ્યાં તે બતાવો; દીકરા હું આગના આપું છું, હળીમળી બેઉ જાવો. ॥ ૧૦ ॥ ગટોરગછ કહે ખુશી તમારિ, ઉઠો વીરા થાવો ત્યાર; અભીમન્યુએ વસ્ત્ર પેહેર્યાં, હાથ લીધાં હથીયાર. ॥ ૧૧ ॥ ત્યાર થઇને કુંવર બોલ્યો, ઓરે ગટોરગછ ભાઇ; તમારે ઘેર છે સાહેબી જાજી, તેવી નથી જોઇ કાંઇ.॥૧૨॥ રીદ્ધીસીદ્ધી નવનીધી તમા રે,ધ્રવ્યેહારે સુરપતી; પણ મને એક ખામી લાગે છે, વાહન કેમ કાંઈ નથી. ॥૧૩॥ ન મળે ઉંટ કે ન મળે હાથી, ન મળ એક તોખાર; ચર ણે ચાલીને દ્વારીકામાં જાસું કેવે પ્રકાર, ॥ ૧૪ ॥ ગટોરગછ કહે વીરા મ્હારા, જે કહો તે છે ત્યાર; એમ કહીને દહીતમાગાવી, બોલાવ્યા તે ણીવાર. ॥૧૫॥ ચાર દહીતનો રથ બનાવ્યો. ચારને કીધા ઘોડા; ચાર દહીતનાં પીન્ડાં બનાવ્યા, ચારના ચાર હછોડા.॥૧૬॥ અભીમન્યુ જો-ઇ આણુંદ પામ્યો, આ ગુણ કેમ કળાય; વીરના વખાણ કરતો આ વી, બીરાજ્યો રથમાંય. ॥૧૭॥ચાબુક ઝાલી હાંકવા બેઠો, ભીમ ત-

ઓ કુંવાર; બંને માતાની આગના લીધી, હંકારીયા તેખાર.॥૧૮॥રથ ચલાયો પવન વેગે, દ્વારીકાં લગભગ થાય; એક જોજન ગામ આઘુ રહ્યું કે, બોલ્યો અભેમાન ત્યાંય. ॥૧૯॥ ઓ ભાઈ રથ રાખો હાંઈ ઉભો, આ રહ્યો અશોક બાગ; તેમાં છે ભોંયરૂ ઉતરવાનું, જાણે નહી કોઈ કાગ. ॥૨૦॥ ગામમાં ગયાનું કામ નહી. લેવી છે પરાઇ છોરી; નથી આવ્યા કરવા શહુકારી, છે કરવાની ચોરી. ॥૨૧॥ એવું સાંભળીને રથ રાખ્યો, ઉતરીયા બે વિર; માયાવીયે રથ લોપ કીધો, બાગે ગયા રણધીર. ॥૨૨॥ સોહામણા શોભા બાગ તણી છે, લીલાશ ભરી અપાર; શીતળ વાયુ વાય ઘણેરા, ત્યાં વૃક્ષ અઢારે ભાર. ॥૨૩॥ વચમાં સરોવર સુંદીર શોભે, હંસ રહે તે કીનાર; કમળ પોયણા ખુબ ખીલેલાં ભમર ભમે વારોવાર. ॥૨૪॥ બપૈયા બાગમાં બોલ્યા કરે છે, કોયલ કરે બકોર; પોપટ ઝાંણિ ડાળીયે હીંચે. ટૌકા કરે છે મોર. ॥ ૨૫ ॥ શબ્દ પાડી પાડી મેના બોલે, લોલા છે લાલ રંગ; ચકલી ચકચક ચકોર બોલે, કૈઆ છે સ્વેત અંગ. ॥ ૨૬ ॥ તેતરના ટૌકા થાય મીઠા, દાદુર પક્ષી અનેક; અનંત પક્ષી બાગમાં બોલે, કેહેતાં ન આવે છેક. ॥૨૭॥ લટરો લીલી તરૂવર કેરી,ઘણીક લાંબી વધેલી;ગુલબાસ ગુલછડી ગુલસબ્બો, ચંપોને ચંબેલી. ॥૨૮॥ મોઘરો મલીઆગરી ને મરેઠી, સુર્યવશી ફુલ મોહોટા; કરેણા કરેણીને ગુલબાસો, ગુલદાવડી ગલગોટા ॥૨૯॥ ખડચંપો ચંપાવતી ચમરી, અમ્મર ફુલ સુવાસી; રેવતી કેતકીને જાઇ જુઇ, બોરસલી બારમાસી. ॥૩૦॥ હારસંગોને અગથીયો છે ફુનસવંસી ફુલ; જાયફળ જાવંત્રી તમાલ પત્ર, તજ ઘણી અમુલ. ॥ ૩૧ ॥ સફરજને શીફળ ફોફળ, શીકોરાં સેતુર; શેકટો શીમળો સીતાફળી છે, લીલાં મરી મ્હા મધુર.॥૩૨॥ રામફળ જામફળ ઝાડ જાંબુનાં, બપૈયાને બદામ; કનસે ફનસ પપનસ લીંબુ, દાડમડીને જામ. ॥ ૩૩ ॥ અખોડ અંજીર અનનસ કાજુ, કમરખ કેળને ડમરા; કલમી આંબા બોરડી નારંગી, તે પર ભમે ભમરા. ॥૩૪॥ દ્રાખ ચોરૂ ચારોળી ને પસ્તા, ફાલસાં ખારેક મ્હોટી; પીપર લવીંગ અકલગરો એળચીની લંબ સોટી. ॥૩૫॥ અગરચંદન સુખડઆસુદ, લજ્યાળુ સંકોચેલી; આ શાળ વળયારી પડો પાંદડી, હેરામણી શામ વેલી. ॥૩૬॥ સમુદ્ર સોસ ને નાગર વેલ્યો. પંકજ ધરણ ઢળીયો; પોપટ વેલી ચાંદવેલી તે, વૃક્ષમાં વાંકી વળીયો. ॥ ૩૭ ॥ વળણ ॥ એવા બાગમાં આવીયા, હરખ્યા જોઈ નરેશ; પછી દીઠું ભોંયરૂં, તેમાં કર્યો પ્રવેશ.

કડવું ૨૭ મું ॥ રાગ સામેરી. ॥

ઉતરીયાબેભાઈ ભોંયરામાં,ભોયરૂભારેવીશાળ;ગટોરગછે તેમાંકરી માયા, દહીત કીધા તત કાળ ॥ ૧ ॥ બે દૈતની બે ખુરશી કીધી, બેઠા ભાઈ શ્વાસ વળ્યો;હેડંબા શુતે ચાર દહીતનો, ઢોલીયો કરીને ઢાળ્યો. ॥ ૨ ॥ ચાર દહીતનાં પાત્ર બનાવ્યાં, લોટા લોટીને થાળા; ચાર દહીત માનુશ બનાવ્યા,ચાકરી કરવા વાળા. ॥ ૩ ॥ અભીમન્યુ જોઈ વીષ્મય પામ્યો, ભાઈ પ્રત્યે ઓચરીયો; સામાન ઘર ખટલો જોઈએ તે, ભલો માંથામાં ભરીયો. ॥ ૪ ॥ એમ અતી મન આનંદપામી, બેઠા છે બેઉ ભ્રાત; દ્વારિકાં ધીસનું નથી અજાણ્યું આવ્યાની જાણી વાત. ॥ ૫ ॥ અંતરધ્યાન થઈ હરી આવ્યા, ભાંણેજ શું ભાવ ભરીયા; આવ્યો છું મળવા કેહેતા કેહતા, ભોંયરામાં ઉતરીયા. ॥૬॥ ગટોરગછ કહે કોણ છે એ, તવ બોલ્યો અભેમાન; આવવા ઘો મારા નાહાના મામા, નામ એનું ભગવાન.॥૭॥ વીહીવા ફેકમાં એ નથી રાજી,વાત જાણુંછું તમામ; કન્યા દેવી ધારી દુશમનને, મોહોટા મામાનું કામ. ॥ ૮ ॥ એમ કહીને બેશી રહ્યા બે,ભાણેજને દલ દુખ,મામા આવ્યા કે અભીમન્યું, મરડી બેઠો મુખ. ॥૯॥ પ્રભુ કહે કેમ આડુ જુઓ છે, શો મુજથી થયો શોક; કશુર છે બધી હળધારીની,તેણે વિવા કર્યો ફેક. ॥૧૦॥ શુર્યની સાખ્યે સત્ય વદુછું, ચોખ્ખે અંતસકરણ; શુખ રૂપે બે ભાઈ મળીને, કરો કન્યાનું હરણ. ॥ ૧૧ ॥ જેવું ધુમાય તેવું ધુમો. સલોમાં છું ગોપાળ; છેવટ શુધી સાહ્યતા મ્હારી, વાંકો ન થાયે વાળ. ॥ ૧૨ ॥ અભેમન્યુ કહે વારૂ મામા, તમે ધારિ રૂડી પેર;દારૂણ દુખનો દાહાડો આવ્યો,રહ્યાં પરાયે ઘેર. ॥૧૩॥ મુજ બાપ કાકા વન સધાર્યા, નાંખી દેઈને નેટ; વિદુરને ઘેર પુત્રને માતા, પોશીયે પાપી પેટ. ॥૧૪॥ બેહેન તમારી શુભદ્રાજી, હું તમારો ભાણેજ; પરઘેર વેઠ કરી પેટ ભરિયે, લાન્છન તમને તેજ. ॥ ૧૫ ॥ ભાંણેજ ભગની નવ્ય તેડાવ્યાં, સગાઈ શુંપડી છેટી; જગતની લાજ તમોને ન આવી, શું ગયું ખાવા ખુટી, ॥૧૬॥ કૃષ્ણ કહે તું શુણ ભાણેજ, કહું વિશ્વનો મહીમાય; દીવસો વાંકા આવે ત્યારે, કોઈ સગુ નવ થાય. ॥ ૧૭ ॥ ચઢતો દીવસ હોય તે વારે, રહે વશ મરદ મેહેરી; આયફત આવે એટલે ભાઈ, થાય વ્હાલું પણ વેહેરી. ॥ ૧૮ ॥ સમજીને શું મારે છે મેહેણાં;વળી આ વેળા વળશે;ધાર્યું કરો હાંઈ કામ તમારૂં, જરૂર કન્યા મળશે. ॥ ૧૦ ॥ ગટોરગછ સાંભળી થેયો ખુશી,

બોલ્યા પ્રાણજીવન; એ ભીમ શુત તમારી પાસે હું માગુછું વચન. ॥ ૨૦ ॥ માયાવી કહે માગો માહારાજા, બોલ્યા અસરણા સરણ; સોળ સહસ્ત્ર મ્હેલ માહારામાં, તમે ન મુકો ચરણ. ॥૨૧॥ અભીમન્યુને મા-હા દુખ લાગ્યું. મામા એવું કહો કેમ; મ્હારા ભાઇને કેવો જાણ્યો, શું પડયો મનમાં વેમ. ॥૨૨॥ પ્રભુ કહે કાંઈ વેમ નથી ભૈ. ભલે બધે સ્થ-ળ ફરે; પણ તારો વિર છે મસ્કરો, જ્યાં જાય ત્યાં હાંસી કરે. ॥ ૨૩ ॥ ગટોરગછ કહે વીર માહારા, હરા કરિ ખરિ વાત; તેમાં તું દુખલાવ્ય ન મનમાં, સમજાવ્યો એમ ભ્રાત. ॥ ૨૪ ॥ ગટોરગછે ગોવીંદજીને, વેણ દીધું ત્રત કાળ; જાવો તમારે ધામ ન આવું, પછી ગયા ગોપાળ. ॥ ૨૫ ॥ ગટોરગછ કહે મમ વિરા, હવે હું દ્વારીકાં જાવું; કૈરવ કુળનો હું છું અજાણ્યો, ત્યાં જઈ ઓળખી આવું. ॥૨૬ ॥ એમ કહિને ભોયરામાથી, નીકળી ચાલ્યો બ્હાર; નગ્રને દ્વારે આવીને ઉભો, ભીમતણો કુમાર. ॥ ૨૭ ॥ હેવે દીઠો એક જાદવ જતો, ગટોડગછે બોલાવ્યો; કહોભાઈ કોણ લોક તમે છો, પુછવાનો પ્રેમ આવ્યો. ॥૨૮॥ જાદવ કહે જદુ-પતિના, હમો જાદવ જાતે; ગટોડગછ કેહે પધારો, કાંમ નથી લાંબીવાતે. ॥ ૨૯॥ એમ કહિને વીદાય કીધો, માયાવિ જે ભુપ; આકતી જોઈ જા-દવનીને, તેવું ધરિયું રૂપ. ॥ ૩૦ ॥ જાદવ જેવો જોધબનીને, નગ્રનેવીશે પળીયો; બજારમાં બીજો જાદવ દીઠો, તેને જઇને મળિયો. ॥ ૩૧ ॥ ગટોડગછ કહે કેમ ભાઇ, વેવાઇ આવ્યા કયારે; હું નથી જાણતો વાત આવ્યાની, જાદવ બોલ્યો ત્યારે. ॥ ૩૨ ॥ ગૈ કાલની જાન આવેલિ છે, જાની વાસે જોવા જાવો; ગટોડગછ કહે ચાલો સાથે, મને સઉ ઓળખાવો. ॥ ૩૩ ॥ જાદવ કહે શું નવ ઓળખે, દુરિયોધન ભુપતિ; હેડંબા સુત, કહે ઓળખાવો, ઓળખતો હું નથી ॥ ૩૪ ॥ એમ કહિ જોડે જાદવ લિધો, આવ્યા જાની વાસે; જદુ કહે જો ગાદીયે રાજા, શકુની મામા પાસે. ॥ ૩૫ ॥ જેદ્રથ ભગદત ભુરિશ્યેવા, કરણ સુસર માય; આ દ્રોણ આ ગોરને આ અશ્મર, આ વ્રધ ભીશ્મ પીતાય. ॥ ૩૬ ॥ એમ સહુ જોદ્ધા ઓળખાવ્યા, ઓળખી નીકળ્યો બ્હાર; ભીમ સુતે જાણ્યું, ઓળખી લૌ, કૌરવ કેરિ નાર ॥૩૭॥ એવામાં એક જાદવ કેરિ, કામની દીઠી ભુપ; માયાવીએ માયા કરિને, તેવું લિધું સ્વરૂપ. ॥ ૩૮ ॥ જાદવની બીજી જુવતીને, મળ્યો હેડંબા તંન; સાંભળ સુજની જાન આ-વી છે, છે તે જોવાનું મન. ॥ ૩૯ ॥ ચાલ તું સાથે ચચર મ્હરિ, સમજા-

વી લેઈ જાય, નારીયોને જાનીવાસે આવ્યો, જોવા લાગ્યો શોભાય. ॥૪૦॥ જાદવની નારીએ ઓળખાવી, ભાણુમતી જે રાણી; તેની સાથે ઓળખાવી દીધી, રાણી તણી દેરાણી. ॥૪૧॥ ઓળખાવી શકુનીની નારી, ધુસ્સે ભરાયો મનમાં, વેહેરે વેહેર લેઉ તોજ ખરો,એમજ તાકયું તનમાં. ॥ ૪૨ ॥ ત્યાંથી નીકળ્યો ભાણુમતીની, મુખ્ય દાસી દીઠી ભુપ; જદુની નારીથી જુદી પડીને, ધર્યું દાશીનું રૂપ. ॥ ૪૩ ॥ પછી ગયો બળદેવને ધામે, જોવાને સર્વે તપાસી; તવ રેવંતીએ એમ જાણ્યું, આવી રાણીની દાસી. ॥ ૪૪ ॥ એવું સમજી આઉકાર દીધો, આવ્યા શું સંદેહ ખોવા; ગટોરગછ કહે રાણીયે મોકલી, સુરેખા કન્યા જોવા. ॥ ૪૫ ॥ કન્યા દેખાડી રેવંતીયે, રૂપે શશી હોય તેવી; ગટોરગછે મન વિચાર્યું, ભાભી તો ભાઇ જેવી. ॥ ૪૬ ॥ બીજા સહુને ઓળખી ચાલ્યો, હેડંબાનો તન; મીઠાઇ મેવા લાવ્યો ને આવ્યો, ભોંયરામાં રાજન. ॥ ૪૭ ॥ બ ભાઇએ ભેળા ભોજન કીધું, કહી સહુ માંડીને વાત; એવે સમે દીવશ વીત્યો, પછી ગઇ પોહોર રાત. ॥ ૪૮ ॥ તે સમે ભીમનો નંદન બોલ્યો, વીરા અભેમાન જાવું, કૌરવ કાકાને ખંખેરીને, કાલે રાત્રીએ આવું. ॥૪૯॥ આપણું ધન એણે હર્યું તો, એનું હું હરી લેવું; બાગની પાસે મેદાનમાંહીં, સમીપ રહ્યા જેવું. ॥૫૦॥ એમ કહીને બ્હાર નીકળીયો; બળીયો માયાવી તન; મોહોટા મેદાનમાં ઉભો રહીને, માયા રચે રાજન. ॥૫૧॥ વળણ. મેદાનમા ઉભો રહી માયા રચે બળવાન; વલ્લભ વદે કામ કારમું. કરે ભીમ સંતાન.

કડવું ૨૪ રાગ સાખી.

વૈશમ પાયે એણી પેરે બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય;વિસ્તારિ તુજને સંભળાવું; સુરેખા હરણ મહીમાય, ॥૧॥ કેશ છોડીને શીશ પછાડયું, માયાવિયે તે વાર; જુજુ જેવડા જીવ ખરી પડયા, દહીત થયા નીરધાર. ॥૨॥ તેર શહસ્ર અસુર ઉપન્યા,લાંબા પોહોળા સુરા સારથી; તેમાંથી હજ્જાર દહીતને, કીધા મ્હોટા હાથી. ॥૩॥ એક હજ્જારને ઉંટ બનાવ્યા. ન મળે જેના જોડા;એક શહસ્રને અળગા રાખી, તેના બનાવ્યા ઘોડા. ॥ ૪ ॥ હાથી ઘોડાને ઉંટ સુદ્ધાં, કીધા ત્રણ હજાર; ત્રણુશહસ્ર અસુર કેરી, [illegible]કળો કીધો સાર, ॥૫॥ અકેકી સાકળે અકેક પશું, બાંધી

દીધું તેવાર;જુજવિ જાતની જુજવિઓળ્યો,ઉભી રાખી નીરધાર. ॥૬॥
પછી ત્રણ શસ્ત્રને કીધા,મનુશ જાતી દાસ;એક એક શેવક બેશી ગયા
એક એક જાનવર પાસ. ॥ ૭ ॥ જેથી જાનવર વશમાં રહે,માંને માવ-
તના ત્રાસ; ત્રણ શહસ્રને ખાવા,કીધી, ત્રણ શહસ્રની ધાસ. ॥ ૮ ॥ એ
રીતબાર હજાર દહીતો, વાવરીયા વિવેક; રહ્યા ત્રૈણ હજારમાંથી,અસુર
હજારએક,॥૯॥ત્રણસેનો તંબુ બનાવ્યો, જરીયાનનોનહિ ભુલ; સોનાનું
શીખ્ખર હિરા લળકે,ફરતી મોતીનિ ઝુલ ॥૧૦॥ લીલમો લળકે રત્નજ
ચળકે, જોતાં પાંમે મોહ મન;એકસોદહીતના તંબુ વિશે, બનાવ્યું સીં-
હાસન. ॥ ૧૧ ॥ સોના ચોપડા સો કર્યા મેહેતા ખળપણુ કરી ન શકે,
ખડીયા કલમો લેઈ લેઇને, બેઠા બેઠા લખે ॥ ૧૨ ॥ ત્રણસેને પેરાદાર
બનાવ્યા,તે બાહાર પેરા ભરે;ઉઘાડાં આયુદ્ધ કરમાં ગ્રહિને, ચોકસ ચો-
કી કરે. ॥૧૩॥ એકસોને અનુચર બનાવ્યા, ખંમ્મા ખંમ્મા મુખ ભાં-
ખે; ગેટારગછની સેવામાં રહિ, પંખાથી પવન નાંખે. ॥ ૧૪ ॥ કૈ પાન
આપે સોપારી આપે, કૈં જન ચમ્મર ઢોળે;કૈ પગચાંપે માગે તે આપે,
શોભે કળા જેમ સોળો. ॥૧૫॥ લીલી ટોપી લીલી કફની, લીલા સુ-
રવાળે પેઠો; આંખ કપરિ આકૃતી જબરિ, સોદાગર થઇને બેઠો, ॥૧૬॥
સીંહાસનપર શોભે માયાવિ, થઇ બેઠો વેહેપારિ;રજની વિતી વહાણું
વાહ્યું, દેખાઈ શોભા સારિ. ॥૧૭॥ ઉઘડયા દરવાજા દ્વારિકાંના, ચાલી
ગામમાં વાત; વેહેપારિ આવ્યો જાનવર લાવ્યો, જાણી રાય પ્રખ્યાત.
॥૧૮॥ છત્રપતી છે ગ્રહસ્થ ઘણેરો, તેથી આવ્યો વેહેપારિ; એવિ વા-
રતા થઈ સભામાં, બળદેવ હરખ્યા ભારિ, ॥૧૯॥ કૃષ્ણની પ્રત્યે હશી-
ને બોલ્યા, સાંભળો શ્રી ગોપાળ; તમોને મુજ સરખું નવ મળીયું,એકે
વત્રિશાળ. ॥૨૦॥ ગ્રહસ્થ વેવાઇનું નામ જાણીને,મોહોટો વેહેપારિ આ-
વ્યો;હાથી ઘોડાને ઉંટ સારા, વેચવા માટે લાવ્યો. ॥ ૨૧ ॥ પ્રભુએ જા-
ણ્યું ખરો વેહેપારિ, લાવ્ય હું ખેલ લડાવું; જાનવર લેવરાવવાને માટે
બળદેવને ચડાવું. ॥ ૨૨ ॥ એમ વિચારિ કહે ગીરધારિ, કરમ હિણો
કોઇ આવ્યો, ફેરો એનો ફોગટ પડશે, શું વેચવાને લાવ્યો. ॥ ૨૩ ॥
જાનવર એનું નથી ખપવાનું, બળભદ્ર કરો વિચાર; હું તમ વેહેવાઈ
ને ઓળખું છું, નાદારનો નાદાર.॥૨૪॥ ચમડી તોડે પણ દમડી નછોડે
પુરણ મખીચુસ; મરે દોડી ખરચે નકોડી, જીવનો છે કંજુસ. ॥ ૨૫ ॥
તવ બળદેવને માઠું લાગ્યું,શું મુજ વેહેવાઈ એવો; મુમતાપર જાનવર
લેવરાવું, પછી તું કહીશ કેવો. ॥ ૨૬ ॥ કૃષ્ણ કહે તમે મમત મુકો,

પન્ડે કહેવા નવ જાશો, તમારૂં બોલ્યું રહેશે તમ પાસે, પાછા વળી પસ્તાશો. ॥૨૭॥ બળદેવ કહે જારે અદેખા, લેવરાવું તારી હોડે; પ્રભુ કહે આબરૂમાં બેસો, આવસો ઢીલે મોહોડે ॥ ૨૮ ॥ એમ અતીસે વળ ચઢાવ્યો, બળદેવ ઉભા થાય; મુમતે ભરીયા ને સંચરીયા, જાની વાસે જાય. ॥ ૨૯ ॥ દુર્યોધને માન્ય દીધું, પુર્ણ બતાવ્યો પ્રેમ; આસન આપી બેસાડી પુછયું, કહો પધાર્યા કેમ. ॥ ૩૦ ॥ બળદેવ કહે નામ તમા ં સાભળી વ્હેપારી આવ્યો; હાથી ઘોડાને ઉંટ સારાં વેચવા માટે લાવ્યો. ॥ ૩૧ ॥ તેથી વખાણુ થયાં તમારા, મારી સભાની માંય; તે સાંભળીને કૃષ્ણ માહારો, ઝાંખો પડી ગયો ત્યાંય. ॥ ૩૨ ॥ અદેખાહાંસી એવું બોલ્યો, મુરખ કોઇ આવનાર; દુરીયોધન શું જાનવર લેશે, છે છત્રના નાદાર, ॥૩૩॥ એમ તમારી કરી ચેષ્ટાળી, માટે, ઉઠો તમે જાવો; મારા તમારા ટેકને માટે, જૈ જાનવર લૈ આવો. ॥ ૩૪ ॥ રાખીને કીંમત માગે જે કીંમત, તે આપીને લાવો; દુરીયોધન કહે લાવું ઝપાટે, હવે તમો ઘેર જાઓ. ॥ ૩૫ ॥ મુજ ઘેર ઘણો પૈસો બાળ્યો છે ડરસો નહી લગાર; એમ કહીને વીદાય કીધા; પોતે થયો તૈયાર ॥૩૬॥ ઉઠો મામા પહેરો જામા, ઉઠો દુર્યાસન; કર્ણવીરા તમે પણ ઉઠો, માને વેવાઇનું મન. ॥૩૭॥ એમ કહીને ચારે ઉઠયા, રથમાં બેસી ને વાર; છકેલા ધનને અહંકારે. નીકળ્યા નગ્રની બાહાર. ॥ ૩૮ ॥ બાગના મેદાનમાં જવા લાગ્યા, ટેક ધર્યો છે સ્પષ્ટ; હાથી ઘોડાને ઉંટ બાંધ્યા, તે તો પડીયાં દ્રષ્ટ. ॥ ૩૯॥ દુરાયોધન કહે જુઓ મામા, મોહન લાગે શાથી; આપણે ઘેર સોધ્યો નવ મળે, આવો ઘોડો કે હાથી. ॥ ૪૦ ॥ આપણા લાયક જે જાનવરો. મોહ ઘણેરો ચડીયો; એવે લગભગ જાતાં, જાતાં તંબુ નજરે પડીયો. ॥ ૪૧ ॥ દુરીયોધન કહે જુઓ મામા, હુંછું છત્રપતી; પણ જરીઆનનો આવો તંબુ, આપણા ઘરમાં નથી. ॥૪૨॥ એવી એની સાહ્યબી દીઠી, તંબુ કને પરવરીયા; ચારે જણા રથ વીશેથી, માલ લેવા ઉતરિયા. ॥ ૪૩ ॥ ડેરા તંબુમાં જવા લાગ્યા, આગળ છત્રપતી; ગટોરગછના શેવકે રોકયા, તંબુમાં જાવાનું નથી. ॥૪૪ ॥ શેઠની આગના મળ્યા વિના, ચાલ્યા જાઓ ભર્યા છરના; મામો કહે આતો છત્રપતી છે, શેવકે કહ્યું તેના ઘરના. ॥ ૪૫ ॥ એમ કહી ત્યાં ઉભા રાખી એક શેવક મહી જાય; શેઠને કહ્યું મળવા આહક;

ગટોરગછ કહે આવવા દો, કહિ
આવ્યા છે, રાજ્યકુંવર દેખાય. ॥૪૬॥ ગટોરગછ કહે આવવા દો, કહિ
આવ્યા છે, રાજ્યકુંવર દેખાય. ॥૪૬॥ ... હવે જાઓ સહુ કોઇ. ॥ ૪૭ ॥
બેઠા આડું જોઇ; છડીદારે કહ્યું છત્રપતીને, હવે જાઓ સહુ કોઇ. ॥ ૪૭ ॥
એટલે ચાલ્યા ચારે જણા, ડેહેરા તંબુમાં પેઠા, ભભકો જોઇને ભય
ભરેલા, આવકાર વીના બેઠા. ॥૪૮॥ પછી ગટોરગછે સામું જોયું, હ-
શી દીધો આવકાર; કહ્યું કે હશો પાન્ડવમાંના, બોલ્યો અંધ કુવાર.
॥૪૯॥ ઓરે મામા આતો જુઓ, પાન્ડવ ગામો ગામ; જેને તે એમને
સંભારે મ્હારૂં ન લે કોઇ નામ. ॥૫૦॥ એટલે વેહેપારિ પ્રત્યે બોલ્યો,
મામો મુખ વચન; પાન્ડવ તો ભીખારિ થઇને, ચાલ્યાગયાછેવન.॥૫૧॥
અન્નવસ્ત્રના છે ઉધારા, એવી થઇછે ગતિ; સહુનાશીરોમણી છેઆતો
દુર્યોધનભુપતી. ॥૫૨॥ વળણ ॥ નરપતી છત્રપતી, આ દુર્યોધનરાય;
વલ્લભ વદે વખાણીયો, મામાયે મહીમાય. ॥

કડવું ૨૯ મું રાગ ઝડપની સામેરી.

ગટોરગછ કહે મેહેતા મ્હારા, પડે વહેપારમાં વાંધો; શુકન આપ
ણને મળ્યા માઠા, ઝટપટ ચોપડા બાંધો. ॥ ૧ ॥ આપણે હોંશ ભરેલા
આવ્યા, જાણિ કુન્તા તન; રાંડીરાડ મળેલી સામી, નીકળ્યો દુર્યોધન
॥૨॥ ફોગટ ફેરો પડયો આપણે, ચાલો થાઓ તૈયાર; એ આપણો મા-
લ શું લેતો તો, નાદારનો નાદાર. ॥ ૩ ॥ ચમડી તોડે દમડી ન છોડે,
જાણું એની કરણી; છે આંધળાનો છોકરો એની, મા આખલાને પર-
ણી. ॥૪॥ મારા હાથીની કિંમત જાણે, વ્રકોદર વાયુ તન; અશ્વની કી
મત અરજુન જાણે, વળી નિકુળ રાજન. ॥ ૫॥ ઉંટની કીંમત રાયકા
જાણે, વળી જાણે સહદેવ; પરિક્ષા વીના પારખશે શું, કંજુસ જીવના
એવ. ॥૬॥ વળણ ॥ માટે બાંધી ચોપડા, જઇએ આપણે ઘેર; દુર્યોધન
દબઇ ગયો, ભારે ભભકા ભેર.

કડવું ૫ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારિ તુજને
સંભળાવું; સુરેખા હરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ શકુની મામો એમ બો-
લ્યો, સાંભળો વાત વ્હેપારિ, એકવેળા કામ પાડી જુઓ, ખબર પડશે
અમારિ. ॥ ૨ ॥ જાનવરમાં કાંઇ નથી જોવાનું, બધી પરિક્ષા અમને;
કીંમત કહો વ્યાજબી રિતે, માગ્યું દેઇશું તમને ॥ ૩ ॥ ગટોરગ-

૭ કહે મારા હાથી, ગજથી ઉંચા ભરાય; તેનિ કીંમત એક એક ગજે, પાંચ પાંચ હજાર થાય. ॥૪॥ ઉચ્ચક કીમત અશ્વ ઉંટોની, અકકેકે એક અયુત; માગણી તાગણી નહી કરવાની, સમજો ક્ષત્રી સુત. ॥૫॥ દુર્યોધન કહે કબુલ છીએ, ગજ ભરવાનો લાવો; અસત્ય, અધર્મ કાંઈ ન મળે,સાથે જોવાને આવો. ॥૬॥ તવ ગટોરગછે ગજ દીધો, લીધો કરણે હાથ; પાવડી ચડી ચાલ્યો માયાવી, મેહેતા મુસદ્દી સાથ. ॥ ૭ ॥ ચાલ્યા સેવકને છડીદારો, શેઠની શેવા માટ; દુર્યોધન કહે મારા કરતાં, રાજાના રાજાનો ઠાઠ. ॥૮॥ ચોપડા લૈ લૈ ઉભા ગુમાસ્તા, કરણ હાથીનો ભરે; ચોપડામાં આંકડાં મુકે, ભરતર ચોકસ કરે. ॥ ૯ ॥ જાણી જોઈને કરણ રાજા, ઓછું ભરવા જાય; પણ માયાવી સોળ ગજનો, હોય તે વીસ ગજ થાય. ॥ ૧૦ ॥ એ રિતે એક હજાર હાથી, ભરી રહ્યા સીરદાર. ઉચક કીમત અશ્વ ઉંટોની, ગણતી કરી તેવાર. ॥ ૧૧ ॥ દ્વાદશ કરોડ થયા રૂપૈયા, હીસાબ મેળવી દીધો; ગટોરગછ કહે લાવો નાણાં, આંકડો નિસ્ચે કીધો. ॥ ૧૨ ॥ દુર્યોધન કહે ઓરે વ્હેપારી, કોણ તમારૂં ગામ; કીયો દેશને કયાંના રહેનારા, લખાવો તમારૂં નામ ॥ ૧૩ ॥ હુંડી કરીને મોકલી દેશું, અમે તમારે ઘેર; ગટોરગછ રક્તલોચન કરી, બોલ્યો બહુ ક્રોધભેર. ॥૧૪॥ ઉધારાનો નથી ધંધો, હાલ નાણાં ગણી આપો,દુષ્ટ કહે પરદેશમાં છીયે, વીવેકથી માપ માપો. ॥૧૫॥ જાને આવ્યા કયા નાણા લાવ્યા. તે કરતાં લખી દૈયે; ગટોરગછ કહે અમે શું કરીએ,રોકડ ગણી લૈએ.॥૧૬॥ દુર્યોધન કહે રોકડા નથી, રાખો ભરોંસો અમારો,અધીર રહેતી હોય તો રે'વા દો આ રહ્યો માલ તમારો ॥૧૭॥ ગટોરગછ કહે નાણાં નતાં તો, શીદ કર્યો વેહેપાર; ચોપડા અમારા બગડાવ્યા, દીધી તસ્દી અપાર. ॥૧૮॥ શું જુઓ છો શેવક મ્હારા, કરો કારમો કેર; અવળા બાંધી ઉંચા ટાંગી, મારી નાંખો ઠેર. ॥ ૧૯ ॥ એટલે એના સેવક કોપ્યા, અવળા બાંધી દીધા; ઉઘાડી તરવારે પેરા મુકયા;નજર કેદી કીધી. ॥૨૦॥ દુર્યોધન કહે ઓરે મામા, દ્વારીકાં વિશે જાઓ; ગ્રહસ્થોને ઘેર ખત ખાતાં, લખીને નાણાં લાવો ॥૨૧॥ તવ મામાએ અરજ કીધી, એકને છોડોસાર; નાણાં તમારાં લાવી દૈયે, નહી લાગે કંઇ વાર. ॥ ૨૨ ॥ ગટોરગછ કહે એકને છોડો, તવ આવ્યો છડીદાર; ચારમાંથી છુંટવું છે કોને. એમ કર્યો ઉચ્ચાર. ॥ ૨૩ ॥ મામો કહે મુજને છુટવા દો, નાણાં લેઈ ઝટ આવું; ત-

વ છોડાવ્યો શકુનીને, મામો કહે હું જાઉં. ॥ ૨૪ ॥ જો કોઇ નાણાં ધીરે છે તો, પાછો આવું છું આ ઠામ; ધીરનારૂં કોઈ નહી મળે તો, મારે તારે રામરામ ॥૨૫॥ એમ કહીને મામો નાઠો, ગયો દ્વારીકાગામ; મોહો માગ્યા વ્યાજ કબુલે કરી; ખત લખી લીધા દામ. ॥૨૬॥ રથ ભરાવી લાવ્યો ને આવ્યો; કહ્યું શોદાગર લ્યોને; રાજા બિરાજને કેદ કર્યા છે, હવેતો છોડીદોને. ॥ ૨૭ ॥ ગટોરગછે ગણી લીધાં, નાણાં તેણીવાર; બાંધેલાને છોડી મુકયા, કહ્યું ખરો વેહેવાર. ॥ ૨૮ ॥ હવે ઉધારે માલ ધીરીશું, માલ સુખે લેઇ જાઓ, ત્રણે હજાર માવત તમે, ગામમાં માલ મુકી આવો. ॥ ૨૯ ॥ દુર્યોધન દુસ્યાસન શકુની ચોથો કરણરાય; રથમાં બેશી આગળ ચાલ્યા, પુઠે જાનવર જાય ॥ ૩૦ ॥ ગામમાં આવ્યા વાહન લાવ્યા, બંધાવ્યાં જાનીવાસે, માયાત્રી સેવકો પશુ સોંપીને, ગયા ગટોરગછ પાસે ॥૩૧॥ બળદેવજીને ખબર પોહોંચી, પાસે બેઠા દિનાનાથ; બળદેવજીયે પ્રભુના સામો, મુછે નાંખ્યો હાથ. ॥ ૩૨ ॥ જો ભાઇ વેહેવાઈ નાદાર મહારો. અદેખાઈથી તું બોલે; પણ જો બધા જાનવર લાવ્યો. કોણ છે એની તોલે. ॥ ૩૦ ॥ પ્રભુ કહે ભાઈ મોટા તે મોટા, વાત એની નવ થાય; દિવસ કરતાં રાતે શોભા, ઘર્મે વધ્યા જદુરાય. ॥૩૪॥ એવામાં તો રાત પડીને, વીતી ગઇ ઘડી ચાર; લોકોયે કરી તૈયારી સુવાની, દેવાયાં નગ્રનાં દ્વાર. ॥ ૩૫ ॥ ગટોરગછે માયા સંકેલી, પાંચસેં દૈત્ય બનાવ્યા; પાંચસેંના ટોપલા કરિને, નાણાં ભરી ઉપાડાવ્યાં. ॥૩૬॥ અસુર તેડી ભોંયરે આવ્યો,ભાઇએ આવકાર દીધો; એક ખુણે ટોપલા ઠાલવીને, નાણાંનો ઢગ કીધો. ॥ ૩૭ ॥ અભીમન્યુ કહે કયાંથી આ લાવ્યા, ખુટાડે ન જાય ખુટયો, ગટોરગછ કહે વીરા મ્હારા, દુષ્ટ કાકાને લુંટયો. ॥ ૩૮ ॥ એમ કહી બેઉ બંધુ બેઠા, ભેળું કર્યું ભોજન; એવે સમે મધ્ય રાત્રી ગઇને, બોલ્યો ભીમનો તન. ॥૩૯॥ ઓ વીર હવે જાઉં છું હું તો, દુઃખ દેવા મુજ જાતે; તમે તમારે નીર્ભય રેહેજો, આવીશ હું કાલે રાતે. ॥૪૦॥ અભીમન્યુ કહે નીત્યાન જાઓ તેતો નહી ઠીક ધારો; ગટોરગછ કહે આજનો દહાડો, છે કાકીયોનો વારો. ॥ ૪૧ ॥ એમ કહીને નીકળીયો એ, ગયો બાગની બહાર; કેસ છોડીને ધુણવા બેઠો, હેડંબા કુમાર. ॥૪૨॥ એટલે એની માયા હાલી, બહુજ ચડી ચોટે;ગામમા હાથી ઘોડા ઉંટ બાંધ્યાં, તે ભોંય પડી આળોટે. ॥ ૪૨ ॥ ઉંટ બરાડે હાથી ત્રાડે, અશ્વ પછાડે કૈ ચરણ

સરવે જાગ્યા જોવા લાગ્યા, જાણ્યુ કે પામશે મરણ. ॥ ૪૩ ॥ અરેરે કોઇ ઉપાય કરો, પાડે છે પોકે પોક; થયો ઉતપાત નેહોકારા જાગ્યું ગામનું લોક. ॥૪૪॥ ગોવીંદજી તવ હસવા લાગ્યા, ચાલો તતપર થૈયે; શું છે બળદેવના વેહેવાઇને, તમાશો જોવા જૈએ. ॥૪૫॥ એમ કહીને જોવા આવ્યા, માયાવીએ ખેલ કીધા; ગટોરગછે જાનવરોના જીવજ ખેંચી લીધા. ॥૪૬॥ શરિર સહીત માયાવીને, લોપ એણે નવ કીધા; બરોબર ચોખાં કરિને, ખોખાં રહેવા દિધા. ॥ ૪૭ ॥ ત્રણશાહસ્ત્ર જાનવર મુઆં, પાપીને પ્રગટયો શોક; અરેરે મારૂં ઘર બેઠું, કહીને મુકી પોક. ॥ ૪૮ ॥ મામાયે તવ ગોદો માર્યો, કીમ્મત આપણી થાશે; કેહેશે કે આટલામાં રડે છે, નીર નહિ હોયે પાસે. ॥ ૪૯ ॥ એમ કહીને છાનો રાખ્યો, બળદેવજીયે દિઠું; દુરીયોધન કહે વેવાઈ લાવો, પશુને દાટવા મીઠું. ॥૫૦॥ પ્રભુ કહે જોઇએ તે આપો, ઓરે બળદેવ ભ્રાત;હળધારી કહે તુ જા અહીંથી, મુકય મશ્કરીની વાત.॥૫૧॥ એમ કહીને મીઠું દીધું, ખાડા ગોડાવ્યા ઘણા; મીઠું નાંખીને નાખવા માંડયા, ખોખાં પશુ તણા.॥૫૨॥ ખાડામાં નાંખેને લોપ થાયે. એ કામ માયાનું કહાવ્યું; હર પ્રકારે નુકશાન કીધું,મીઠું પણ બગડાવ્યું.॥૫૩॥પછી સહુસહુને સ્થળ ગયા, કૈરવ જાનીવાસે; દુર્યોધન બહુ રડવા લાગ્યો, રાણીજી આવ્યા પાસે. ॥ ૫૪ ॥ આવા ઉંધા વ્હેપાર કરજો, ઠપકો દીધો અપાર; પછી સૌ મનવાળી સુતા, શું કર્યું ભીમ કુમાર. ॥૫૫॥ જાણ્યું કે લુંટવી કાકીયોને, જો એક કરૂં વ્હેપાર; તો વ્હેમ ખાઈ કોઇ નહીં આવે, રચ્યું જુદા પ્રકાર. ॥ ૫૬ ॥ વળણ ॥ જુદા પ્રકારે રચના કરૂં, એમ સમજ્યો બળવાન; કહે વલ્લભ રચના કરી, ઓળઅંધ બહુ દુકાન. ॥

કડવું ૨૩ મું રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું સુરેખા હરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ દરવાજાથી બેબાજુએ, લાંબી બે ઓળો કીધિ,જુજવી જાતના તંબુ તાણી,દુકાનોબનાવી દીધી. ॥૨॥ જુજવી જાતના કર્યા વ્હેપારી, જુદા જુદા વ્હેપાર; મનુશ જુદી જુદી જાતી, મેહેનતુને માગનાર. ॥ ૩ ॥ કોઇ વેહેપારી કોઇ ભીખારી, બનાવ્યા ભીમને તંન; પુરણ કહેતાં પાર ન આવે, થોડું કરૂં વરણન

॥ ૪ ॥ વઇદ પુરાણી બ્રાહ્મણ ભૈડા, ભાડેલાને જોશી;વીઘારથી સારથી-
ચા મેહેતા ફરતા લેખણ ખોશી. ॥ ૫ ॥ કાયત મુસદ્દીને ઝવેરી, સોની
ચોકશી જડીઆ; ચીતણીચાને શેઠ પટેલીચા, સલાટ સુથાર કડીઆ,
॥ ૬ ॥ ગાંધી તેસ્તીને તંબોળી, પાટીદારને વાણીચા; સરૈયાને સાળવી
પટવા; ચપડીયાને તાણીચા ॥ ૭ ॥ ખમાર ખાતરી શાવક શણવી, સુ-
ખડીચા મેવાવાળા; દક્ષણી દુબળાને મરેઠા,કાબુલી સીદ્દી કાળા. ॥૮॥
કુંભાર લુહારને કંસારા; રજપુત ગરાસીયા કોળી; ઘાંચી મોચી માળી
દરજી, કંદોઇને પંચોળી. ॥૯॥ કાઠી લોકને ગોલા ધોબી, છીંપાને ગ-
ળીઆરા, કણબી કાછીયાને મારવાડી, ચુડઘરને બંધારા. ॥ ૧૦ ॥ મા
હુર મલને મશ્કરા છે, ડોશી વાણીયા ઘાટીયા; પસ્તાગીયાને દલાલઘાં
ચજા, વિંટનાર ને ભાટીયા. ॥૧૧॥ ખાલ પાખરવાનને ખરાદી, કાસદને
વણઝારા; રાવળીયાને ભોઇ ભીલડા. ડભગરને હલકારા. ॥ ૧૨ ॥ દુધા
રા તલંગી વાડીયા, ગાડીવાન વેહેલવાન;દરવાન સરવાનને ભરનારા,
મસ્તાનને પેહેલવાન. ॥૧૩॥ રંગારા ચીતારા વીંધારા, પખાલી તુનના-
રા; ચોધરીને દાતણીઆ વાઘરી, સાદડીયા ચુનારા. ॥ ૧૪ ॥ આશેદાર
ચરવેદાર વ્હોરા, પીંડારને તારકશી; પીંજારા ઇંગ્રેજ ફીરંગી, મુગલને
પારશી. ॥૧૫॥ ચોરચાડીયાને જુગારી, મુસલમાન ભઠીઆરા; આરબ
હબશી બાહાર વાશીયા, ઢીંમરને ચમારા. ॥ ૧૬ ॥ બાજીગરને બજા-
ણીયા છે, ભાંડ ભાટ ભવૈયા;નટવા નાચણીયાનેવાદી,ગાંધર્વને ગવૈયા.
॥૧૭॥ ફાતડા હીજડા ગુણકા દૈયણ, શેવડાને ઝલાલી; ઝંડાફકીર જોગી
મેવડા,જપતીને હલાલી.॥૧૮॥ભાવસાર ભદવાડજે ભાડભુંજા, બુકસેલર
લેખડીયા; હકીમ દાક્તર મેમણ મુમના, તાઇ ઘડવી ચોઘડીયા. ॥૧૯॥
વાંસફોડા સારસ્વત ખોજા, કાપડીને ખલાસી; ક્ષત્રી બ્રહ્મક્ષત્રીને નાગડા
બહુરૂપીમઘરાશી.॥૨૦॥વકીલ કાપડીયાને છાપતીયા, કઠીઆરા કુંદ્દી-
ગરા વળતણીયાને વળાવીયાછે, નાણાવટી તો નરા. ॥ ૨૧ ॥ પર્મ હંશ
અને ઉદાસી, સંન્યાસીને ત્યાગી; બ્રહ્મચારી ભગતને ગોંસાંઇ, તપે-
સ્વરીને વઇરાગી. ॥૨૨॥ મુની કાનફટાને પવાઈ, તેલીને બહુ ખામી;
વીશેષ વીસ્તાર જો કરીયે તો, વખત વિતે આખી. ॥ ૨૩ ॥ વળણ. ॥
બહુ ક્રીધા વેહેપારીયો, સરવે જુજવી જાત; વદે વલ્લભ રચના રચી,
પછી થયો પરભાત.

કડવું ૨૮ રાગ ધન્યાશરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણુજનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું; સુરેખા હરણ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વાહાણું વાહ્યું દરવાજા ઉઘડીયા, હોંકારો ગામમાં પેઠો, ગટોરગછ એક દુકાનમાંડી, સણગારવેચવા બેઠો, ॥ ૨ ॥ સોળ સોળ સણગાર ચણુયા ચોળી, ચીર અતી અમુલ્ય; એક એક નારીનાં ખીંટીયે ખીંટીયે, ભેરવીયાં નહીં ભુલ્ય ॥૩॥ મોટો વેપારી પોતે બનીયો;વેચે વસ્ત્ર શણગાર; દ્વારીકાં વિશેવાત ચાલી, ઉપમા અપરમ પાર. ॥૪॥ છત્રપતીનું નામ સુણી, પરદેશી લોક આવ્યા, દરવાજા બહાર બજાર કીધું, માલ ઘણેરો લાવ્યા. ॥૫॥ અંતરયામીનું નથી અજાણ્યું, ભાણેજ પર છે દયા. કૌરવની નારીનોઘાટ ઘડવા, પોતાના મેહેલમાં ગયા ॥૬॥ એકસોને આઠ પટરાણીને, બોલાવી પોતાની પાસે; કહયું કે તમે પેહેરી ઓઢીને, જાઓ જાનીવાસે ॥૭॥ કૌરવ કેરી કામનીયોને, ફોગટની ફુલાવો;બાહારનું બજાર જોવા માટે, તેઓને તેડી જાઓ. ॥૮॥ હોરાવજો કાંઇ એમની પાસે, તમારે કાંઇ ન લેવું; બહારની ચીજ જે લાવશે તેને, હું પેસવા નહીં દેઉં ॥ ૯ ॥ એવી પ્રભુએ આજ્ઞા આપી, પહેર્યું ઓઢયું સહુ નાર;આવી સ્ત્રીઓ તે જાનીવાસે, સહુએ દીધો આવકાર. ॥ ૧૦ ॥ દુરયોધનની ભાનુમતીએ, બોલાવ્યાં હેત આણી;રૂક્ષમણીને જોડે બેસાડયાં, પછી વદીમુખ વાણી ॥ ૧૧ ॥ કેમ આવ્યાં પ્રભુની પટરાણી, રૂક્ષમણી તવ બોલે; જગતમાં ભામની ભાગ્યશાળી, નથી કોઇ તમ તોલે.॥૧૨॥છે ધનવંતા ધણી તમતણા. નામ સુણી લોક આવ્યા; દેશ દેશાન્તરના વેહેપારી, વેચવાને માલ લાવ્યા. ॥૧૩॥ નગ્રની બારણે બજાર થયું, મંડાઈ બહુ દુકાન; તે જોવાને જવા સારૂં આવ્યા થઇ સાવધાન. ॥ ૧૪ ॥ સાંભળીને ભાનુમતી ફુલી, આજ તમે વાત જાણી; મારા ધણીના નામ પ્રમાણે, નથી બરોબર મંડાણી. ॥ ૧૫ ॥ એમની પુઠે મનુશ મેદની, ખરે ખરી ખંડાય; સ્રષ્ટીમાં મ્હારા ધણીને નામે, જયાં જાય ત્યાં મંડાય. ॥ ૧૬ ॥ અમ તોલે કોણ ગ્રહસ્થ છે જગમાં, પૈસાનો નાવે પાર; અટવાય લક્ષ્મી ચરણ તળે ગણીયે નહી લગાર. ॥ ૧૭ ॥ છત્રપતી નથી ભાગ્યશાળી, હું આવી;એમને ઘેર, મારે પગલે. હસ્તીનાપુરમાં, થૈ છે લીલા લહેર. ॥ ૧૮ ॥ સૌ સુંદરીને સતભામાજી, સાંભળી સમજ્યાં એ-

મ; કરમજાદી કેહેવરાવવાનો, પુરણ એમનો પ્રેમ. ॥ ૧૯ ॥ પછી રૂક્ષમણી એમ બોલ્યાં; ઉઠો તતપર થઇયે; તમારા કંથની આજ્ઞા માગો, બજાર જોવા જઇયે. ॥૨૦॥ ભાણુમતી કહે ચાલો વેવાણ્યો, શું આજ્ઞા દે પતી; ધણીને પુછવાનો ધારો. અમારા ઘરમાં નથી. ॥૨૧॥ શું કાંઈ દાબેલ છીએ ધણીનાં, શું ધણીની ઓશીઆળ;અમોને એ આવીને પુછે, બહાર જતાં ભુપાળ. ॥૨૨॥ મને પુછયાવણ પાણી ના પીયે, વશમાં રહે રાત દહાડી;પુછયા વીના કાંઈ કામ કરેતો, હું નાંખુ ધુળ કાહાડી ॥૨૩॥ રૂક્ષમણી કહે વારૂ બાઈ, છત્રપતી ભલા સાંખે; અમારા પ્રભુને પુછીયે નહીતો, ચામડી કાહાડી નાંખે. ॥ ૨૪ ॥ ભાનુમતી કહે તમે ડરેલાં, શું કરી નાંખે ગોપાળ; મુજ પતી હુંકારો કરેતો, દેઉં બે મણની ગાળ. ॥૨૫॥ પ્રભુની નારીયોએ ગાંઠવાળી,શું બોલે મ્હોટાની ગોરી; પતીને તુછય જેવો કરી કાહાડે,એજ કપુતનિ છોરી ॥૨૬॥રૂક્ષમણી કહે ભાગ્યશાળીછો,ઘરમાં ચલણ ચાલે; રાણી કહે પુછો મામીજીને. પતી થી પત્ર ન હાલે ॥૨૭॥ એમ કહીને વસ્ત્ર પેહેર્યા, કૌરવની સહુ નાર; સણગાર સજી એકસોને છ, નાકળી મુકામ બહાર. ॥૨૮॥ છ કારભારીની છ નારી; સોભાઇનિ સો સાથે; પ્રભુનિ પટરાણિ રૂક્ષમણિ, બાજ્યાં રાણીને હાથે. ॥ ૨૯ ॥ વાતો કરતી સરવે ચાલી. નીકળી નગ્રનિ બાહાર; ત્યાનો ઝળહળ શોભી રહ્યુ છે, નવું થએલું બજાર. ॥૩૦॥ ભાનુમતિ ફુલીને બોલી, જુઓ પ્રભુની રાણિ; દુકાનો મારા નાથના નામની, જુઓ કેવી મંડાણી. ॥૩૧॥ રૂક્ષમણિ કહે તમારા ધણિના, નામની મંડાઈ સારી, શંખણિ રાણિ સમજે ન કાંઈ, ફુલણિયણ અહંકારી. ॥૩૨॥ બજાર બધું જોતાં ચાલ્યાં, ગયાં ગટોરગછ પાસે; વસ્ત્રને સુંદીર સણગાર દીઠા, માયાવીને અવાસ. ॥૩૩॥ રૂક્ષમણી કહે ભાનુમતીજી,તમ લાયક સણગારો; તેવાંજ વસ્ત્ર લાવ્યા વેહેપારી, મોહ્યો જીવ અમારો. ॥૩૪॥ એટલે આગળ થૈ ભાનુમતી, ગટોરગછને પુછે; એક એકનારીનાં સણગાર વસ્ત્ર, તેની કીમ્મત શું છે. ॥૩૫॥ જુદી ભાશા ગટોરગછ બોલ્યો, દુર હમારો દેશ; ત્યાંનિ નારીયો બહુ ઇછેછે, આ દેશનો પેહેરવેશ. ॥૩૬॥ માટે મુલ કરવાનું નથી લેવું હોયતો આવો;તમારાં ઉતારી અહીં મુકો, અમારાં પેરી જાઓ. ॥૩૭॥ ભાનુમતી કહે રૂક્ષમણીજી, વેહેપારી આંધળા જેવો; આપણા કરતાં ઉંચા સોનાનો ભારે દાગીનો કેવો ॥૩૮॥ મોતીનો માલ છે બહુ ભારે;હાવો કયાંથી મળેજોગ;

સતભામા કહે ઉઘાડો નફો ભુલે તેના ભોગ. ॥ ૩૯ ॥ ભાનુમતી કહે તમોને અમો, સરવે બદલી લેયે, પ્રભુની પ્રેમદા એવું બોલી, બદલીને કયાં જૈયે. ॥૪૦॥ અમારા ઘરમાં ઘણી છે નબળો, અણુ સમજુ ભગવાન; મુમત ઝાલે જરા ન સમજે, નફો કે નુકશાન. ॥૪૧॥ ભાનુમતી કહે ભોગ ભવિશના, કહી કૌરવની પેઠી; વસ્ત્રાભુષણુ બદલવાને, દુકાનમાં જઇ બેઠી. ॥૪૨॥ ગટોરગછ કહે બધું બદલજો, મુજ મનમાં રેછે વેમ; ભાનુમતી કહે નથી ગાંડાં અમે ભુલશું કેમ. ॥ ૪૩ ॥ એમ કહીને બદલી લીધાં,પટકુળને શણુગાર;વાલની વીંટી ધરાધરી બદલી નીકળી સરવે નાર. ॥ ૪૪ ॥ ભાનુમતી કહે જાંબુવંતીજી, હવે દેખાઉં-છું કેવિ; સતભામા કહે શું પુછોછો, થૈ છબી લક્ષ્મી જેવી. ॥૪૫॥ ચાલ્યાં એવી વાતો કરતાં, ગામમાં આનંદ ભેર; કૃષ્ણ પ્રભુની કામનીયો તે, ગઇ પોતાને ઘેર. ॥ ૩૬ ॥ પુછયા પ્રભુએ સૌ પ્રમદાને, બજારના સમાચાર; સતભામા કહે બદલો કીધો, વસ્ત્ર અને સણુગાર. ॥૪૭॥ એમ કહિને એનો રહ્યાં, પેલી સહુ જાની વાસે; સ્વામીયોને લાભ બતાવવાને, આવા દુર્યોધેન પાસે. ॥ ૪૮ ॥ છત્રપતી કહે ભાનુમતીજી મને પડયો એક વેમ; ઈંદ્રાણી સરખું રૂપ તમારૂં આજ થયું છે કેમ. ॥૪૯॥ ભાનુમતી કહે તપાસી જુઓ, અમારા શણુગાર; તમારા જેવા અમે ન કરિયે, ઉંધા ઉંધા વેહેપાર. ॥૫૦॥ હાથી ઘોડા જૈઇ હારી આવ્યા, શો લાભ લીધો લાવી, જુઓ અમે એક વેહેપારીને, કેવી છેતરી આવી ॥ ૫૧ ॥ દુર્યોધન કહે જુઓ મામા, બહુ પાકી ભાનુમતી; મામો કહે તારી મામી, તે પણુ કાચી નથી. ॥૫૨॥ નારીયોનાં એમ વખાણુ કીધાં, સ્થળે ગઇ સ્ત્રી જન; એવે સમે પોહોર રાત્રી વિતી સરવે કર્યું શયન. ॥૫૩॥ નગ્રના દરવાજા બંધ થયા, માયાવીએ માયા મેલી, બજાર બધું લોપ કીધું, લીધું બધુ સંકેલી . ॥૫૪॥ પછી બસે દૈત્ય બનાવી, સોના ટોપલા કરીયા; નારીયોના ધુતી લીધેલા, દાગીના તેમાં ભરીયા. ॥૫૫॥ સો દૈત્યને માથે ઉંચકાવી,, ભોંયરામાં સીધાર્યો; નાણુાંના ખુણા સામો ખુણો, તેમાં ઢગલો માર્યો. ॥ ૫૬ ॥ અભીમન્યુ હસવા લાગ્યો, આ પુંજી ન જાય ખુટી;ગટોરગછ કહે વીરા મ્હારા,સો કાકીયોને લુંટી. ॥ ૫૭ ॥ એમ કહીને ભોજન ભેળાં, કીધાં બન્ને ભ્રાત; હશી હશીને વાતો કીધી, એવે ગઇ મધરાત. ॥ ૫૮ ॥ ગટોરગછ કહે વિરા મ્હારા, બે ઘડી બારણે જઉં; આજે રાત્રી નથી રહેવાનો, કાકીયો કુદાવી આ

શું. ॥ ૫૯ ॥ એમ કહીને બ્હાર નીકળ્યો, માયાવી જુલમી જાગ્યો; મસ્તકના કેસ છુટા મુકી, પોતે ધુણવા લાગ્યો. ॥ વલણ ॥ લાગ્યો મેદાનમાં ધુણવા, કર્યો માયાવિ કોપ; કહે વલ્લભ અબળા તણાં, વસ્રો કીધાં લોપ.

કડવું ૧૧ રાગ સાખી.

વૈશંપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણે જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું સુરેખા હરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ચીર ચણીયા ચોળી લોપ કરી, શણગાર રેહેવા દીધા; માયાવી રચના રચીને, ભયંકર જંતુ કીધા. ॥૨॥ ચીતાકોની ચાકરણો બનાવી, પુરણ મેળવ્યાં પાપ; કલ્લાંના કાળા નાગ બનાવ્યા, સાંકળાના કર્યા સાપ. ॥૩॥ દામણીના થયા કાન ખજુરા શરીર ઉપર ફરતા; મોતીના મકોડા થઇને, ચટ ચટ ચટકા ભરતા. ॥૪॥ વાળીના વીંછુ પાંદડીના વંદા, ઝીણા મોતીની કીડી; ચુડીયોની થઇ ચંદન ઘોયો, સૌ પ્રેમધાને પીડી. ॥ ૫ ॥ કાળીગાંઠોની કાળીનાગેણો તુસીની તનસો કાળી; સળવળાટ શરિરે થયો, જાન જાગી ભય ભાળી ॥૬ ॥ વસ્ત્ર શરીરે ન મળે કોને, પુરણ પડીયો શોક; ભયંકર જંતુ દેખીને, પાડે પોકા પોક. ॥૭॥ નગ્ર તણું લોક જાગીઉઠયું, ઉઠયા શ્રીઅવીનાશ; ચાલોરે લોકો જૈયે જોવા, કરીયે કાઇ તપાસ. ॥૮॥ તવ સરવેલોકજોવા આવ્યું, આવ્યા અંધના સુત; શું થયું છે બહારથી પુછે, શું મહી ભરાયું ભુત. ॥૯॥ આડાઅવળા વાંકા ચુંકા, ચરણે વિંટાયા સાપ; ત્રાસે નાસે ખંખેરી નાંખે, મોઢે પોકારે બાપ. ॥૧૦॥ ઉંચી નીચી અબળા કુદે; દુખ દશા થઈ કેવી; સુતરનો તાર પાસે ન મળે, સૌ માયે જાણી એવી. ॥૧૧॥ બહારથી બહુ બુમો પાડે છે, છત્રપતી રાજન; દ્વાર ઉઘેડો દ્વાર ઉઘેડો, શું થયું છે વિઘન. ॥ ૧૨ ॥ તો પણ કોઇ ઉત્તર નદે; પુરણ દુખમાં પડીયો; છુટે કેશે કુદે સઘળી, જેમ જાણે ભુતડીયો. ॥ ૧૩ ॥ ચાર ઘડી કુદાવી મારી, એવો કારમો કોપ; ધુણતો બંધ રહીને જંતુ, સર્વે કરી દીધાં લોપ. ॥ ૧૪ ॥ એટલે વળી ધિરજ મનમાં, શરમમાં સહુ પેઠી; ટોળે ટોળાં ભેગાં થઇને, ખુણે ખુણે બેઠી. ॥ ૧૫ ॥ એક નારીયે અદખોલે દ્વારે, કહ્યું કે કષ્ટી કાપો; સુત્ર તાર નથી અમ પાસે, વસ્ત્રો અમને આપો. ॥ ૧૬ ॥ પુરૂશોના પાસે ધોળાં વસ્ત્ર દીધાં તેણી વાર; ધોળાં તો ધોળાં પેહેરીને, બેઠી સરવે નાર. ॥ ૧૭ ॥

પછી બારણાં ઉઘેડી નાંખ્યાં, પેઠા પુરૂશો તમામ; બળદેવ આવ્યા કૃષ્ણ આવ્યા, આવ્યું આખું ગામ. ॥૧૮॥ સૌ સૌની નારીને પુછે,આ ખેલ કોણે બનાવ્યો, ચુડા ન મળે ઘોળાં વસ્ત્રો, જાણે રંડાપો આવ્યો ॥૧૯॥ જોઇ જોઇને સર્વે હસે છે, મશ્કરી કરે ગોપાળ, રંડાપોરૂડો શોભ્યો પણ, માથા ઉપર છે વાળ. ॥૨૦॥ બળદેવજી કળકળવા લાગ્યા, આશુ તુજને ઝેર; કેમ કરેછે મશ્કરીયો તુ, જા ભાઈ તારે ઘેર. ॥૨૧॥ પ્રભુ કહે જોઇશું તમાસો, જગતને વેહવારે;તમાસાનું નહોયતેડું, રોજ જગાડી મારે. ॥૨૨॥ છત્રપતી તો પુછવા લાગ્યો, ભાનુમતીને એમ; કયાં કયાં આભુશણ વસ્ત્રો, કુદવા લાગ્યાં કેમ. ॥૨૩॥ ભાનુમતી કહે ભરથાર મ્હારો, વાંકો દીવસ થયો, વસ્ત્ર આભુશણ બદલાવીને, વેહેપારી છેતરી ગયો. ॥૨૪॥ દુર્યોધન કહે બહુ ડાપણમાં, થયો નફાનો પ્રેમ; રાણી કહે કાલે જાનવર લાવી, છેતરાયા તમે કેમ. ॥ ૨૫ ॥ કોઇને છાકોટા નવ કરસો, અમે તો અહીં નહીરહીયે;પરણાવોપુત્રતમે તમારે; અમે અમારે જઇએ. ॥૨૬॥ દુર્યોધન કહે શું કહ્યું છે ન, આ વડી કરો રિસ; જવાનુંતો નામ ન દેતી, તુજ ખોળે મુજ શીશ.॥૨૭॥ એટલે પાછુ કહ્યું રાણીયે; શું કહું નફટ તમને; રાખવાં હોય તો વસ્ત્ર ભુશણ, કૈથી લાવી દો અમને. ॥ ૨૮ ॥ દુર્યોધને કહ્યું પ્રભુને, વેળા અમારિ માપો, ઘેર જઈ પોચાડી દેઇશું, નારીના પોશાક આપો. ॥૨૯॥ બળદેવજી કહે આપો વીરા, કહયું માન્યુ મોરાર; આપ્યાં એકસો છ નારીનાં વસ્ત્ર અને શણગાર. ॥ ૩૦ ॥ પછી સૌ સૌને સ્થળ ગયાં, ગયો હેડંબા તન; ભોંયરા વીશે અભીમન્યુની જોડે કર્યું સયન. ॥૩૧॥ રાત્રી વીતી વ્હાણું વાયું, ઉઠયો ભીમનો સુત; ઓ ભાઇ ગામમાં જૈને આવુ છું. કરી આવું કાંઇ તુત, ॥ ૩૨॥ એમ કહી બ્હાર નીકળીયો, દુષ્ટને દમવા રાજી, પચીસ દહીતો બનાવી તેની, બનાવી શાક ભાજી. ॥ ૩૩ ॥ ગાંસડો બાંધી માથે લીધો, પોતે કાછીયો થયો; દ્વારીકા ગામના બજાર વીશે, વેચવા માટે ગયો. ॥૩૪॥ સારાં શાક જોઇને લોકો, ભાવજ પુછવા આવે; તવ માયાવી બજાર કરતાં બમણું મુલ બતાવે. ॥૩૫॥ તેથી તેનું કોઈ ન લેતું, એવે આવ્યા ગીરધારી જાનૈયા માટે હરનીશ લાવે, શાક સામાન મોરારી.॥૩૬॥ તેમણે દીઠો ગટોરગછને, પ્રભુ જઈ તવ પુછે; સાચા કાછીઆ સાચુ કેહેજે, આ શાક નો ભાવ શું છે. ॥૩૭॥ માયાવીકહેભાવજ શાનો,લેઇ જાઓમહારાજ;

સત્યવાદીને ખવરાવશોમાં, લેજો લંપટની લાજ.॥૩૮॥ એમ કહીનેઆ પી દીધું પોતે થયો વિદાય; સાથે સારાં શાક બીજાં લીધાં, ઘેર ગયા જદુરાય. ॥૩૯॥ કહી નહીને તે દીન પ્રભુ, પેઠા રસોઇ કરવા, માયાવિ શાક જુદા કીધાં, પાપીતણાં પેટભરવા. ॥૪૦॥અષ્ટીનો સ્વાદખેંચીમહી મુકયો, જાનયા જમવા આવ્યા; બાજઠ ઢાળી બીરાજ્યા સરવે, પ્રભુ પીરસણું લાવ્યા. ॥૪૧॥ સત્યવાદીને પીરસ્યુ સાચું, સોભાઇને માયા વી; છ કારભારી સહીતને તે, નવીન સામગ્રી ભાવી. ॥ ૪૨ ॥ બાકી બીજાને પીરસ્યું સાચું, જમવાની આજ્ઞા દીધી; ચાખી જોતામાંઅતિ સ્વાદ લાગ્યો, કૃષ્ણે કારીગરી કીધી. ॥૪૩॥ કૌરવે કહ્યું લૈજાઓ પાછાં, પાંચવાની પકવાન; બીજું ત્રીજું કાંઇ ખાવું નથી, શાક મુકોભગવાન ॥૪૪॥ પ્રભુ કહે જોઇએ જેટલું, તેટલું માગી લેજો; દુર્યોધન કહે શાક તમારૂં, સઘળું મુકી દેજો. ॥૪૫॥ સ્વાદજ લાગે તેમજ માગે, મુકેછે ભગવાન; અવિવેકી શાક આરોગે, અંધ તણા સંતાન. ॥૪૬॥ જમતા જમતા વીખાણ કરે, આજ સુંદીર રસોઇ; એ બળદેવ બલીહારી જેયે ચાતુર રાંધનાર કોઇ. ॥૪૭॥ બળદેવ કહે કૃષ્ણ અમારા, રાંધ્યું સરમે લેવાઇ; કૃષ્ણ કહે કોનું કરવું તું, અમારા પણ વેવાઈ. ॥૪૮॥ દુ ર્યોધન કહે ઓરે મામા, સારી રસોઇ કરે શામ; આપણા ઘરમાં રાંધવા જોઇએ, કૃષ્ણ સરીખો ગુલામ. ॥૪૯॥ અજ્ઞાની જીવ દુષ્ટ મતીનો, બો- લે ફાવે તેમ; માયાવી શાક ઘણું ખાધુ; ગળા લગી આવ્યું એમ.॥૫૦॥ પછી સરવે જમી ઉઠયા; બળદેવે મુખવાસ આલ્યા; રસોઇનાં વખા ણ કરતા, જાનીવાસે ચાલ્યા, ॥૫૧॥ એવામાં તો રાત્રી પડી,વીતીગયો દન; દરવાજા નગ્રના બંધ થયા, સરવે કર્યું શયન. ॥ ૫૨ ॥ વલણ ॥ એવે મધ્ય રાત્રી થઈ, ઉઠયો ભીમ કુમાર; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, નીકળ્યો ભોંયરા બ્હાર.

કડવું ૩૪ મું રાગ અહોરાયજીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા; સુણ્ જનમેજેરાય, વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખાહરણ મહીમાય, અહોરાયજી સુણીએ. ॥ ૧ ॥ ગટોર ગછ મેદાનમાં બેઠો, છુટા મેલ્યા કેશ; એટલે એનિ માયા ઉપડી,પુરણ કર્યો પ્રવેશ. અ૦ ॥ ૨ ॥ માયાવીની માયા જબરી, હલાવી હલાય; શાક જમી સુતા છે તેના, પેટમાં ધુડધુડ થાય. અ. ॥૩॥ કઇનામોઢામાં

મોળ વછુટી,નીકળતું બહુ થુંક; કે જણાને આંકડી આવી, કેનેચાલી ચુંક અ. ॥૪॥ અકળાઈ અકળાઈ સરવે ઉઠયા, પુરણ દુખમાં પેઠા; આ તરડાં દોવાવા લાગ્યાં, કે જન ઓકવા બેઠા. અ. ॥:૫ ॥ ખરળ ખરળ સૌ ઓકવા લાગ્યા, પુરાં મળીયા પાપ; મ્હોમાથી નીકળે ચકલાં ઉંદ- રડાં વંદા વિંછીને સાપ. અ. ॥૬॥ ઘરોડીઓને કાન ખજુરા; ખીશકોલા નીકળી પડતાં; ચાકરણયોને ચામાચીડીયા, બ્હાર પડી તરફડતાં. અ. ॥ ૭ ॥ એવું એવું જોઇ ભય પામે. પોકારે છે બાપ; અડધા પેટમા અડધાબારણે;લબડે મોટા સાપ. અ. ॥૮॥ એવું જોઇનેત્રાસ પામીને, પાડે પોકા પોક; હોકારા થયા તેથી જાગ્યુ, આખા ગામનુ લોક, અ. ॥ ૯ ॥ જુગદીસ જાગ્યા કેહેવા લાગ્યા, સરવે તતપર થઇયે; ચાલો લોકો વણ પૈસાનો તમાસો જોવા જઈયે. અ.॥૧૦॥ પ્રભુ આવ્યા લોકોને લાવ્યા, દોડયા આવ્યા બળદેવ;ઓરે વેવાઇ દ્વાર ઉઘેડો, તોફાનની શી ટેવ અ. ॥ ૧૧ ॥ પણ બારણા ત્યાં કોણ ઉઘાડે, ઓકા ઓકજ થાય; કે કે લોટા ભરીને નાસે, ત્યાને ત્યાં બેશી જાય. અ.॥૧૨॥ તેથી અતીશે દુર- ગંધ ઉડે, ઓકી મુઆ ઘડીચાર; જીવજંતુ દેખી દેખીને, ત્રાસ્યાઅપર- મપાર અ. ॥૧૩॥ આતરડાં ઓકીને દોવાયાં.માયાવીનો એ કોપ;ખરેખ- રી સીક્ષા કરીને,માયા કીધી લોપ. અ.॥૧૪॥ ન મળે ઓકેલું જીવજંતુ, ધીરજ વળી લગાર; બળદેવની બહુ બુમો સુણી, ત્યારે ઉઘેડયાં દ્વાર અ. ॥૧૫॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, લેવાનો છે લાહાવો; બારણે શા સારૂ ઉભા છો, સઉ લોક અંદરઆવો. ॥૧૬॥ તવ બળદેવને બહુ રીસ વ્યાપી, બોલ્યા કૃષ્ણ શું એમ; ઉપર રહી મસ્કરી કરાવે, ભાઈ તું આવ્યો કેમ. અ.॥૧૭॥ તુંતો ઘેરજા ભાઇતુતારે,તવબોલ્યા ભગવાન; શા ઉપર સપડાવોછો અમને, આશુ નીત્ય તોફાન. અ.॥૧૮॥ સપુત વે- વાઇ શોધી લાવ્યા છો. જ્યાને ત્યાં વાત ગવાઇ; રાત પડેને હો બાળો નીત્યે, આતે શી નાગી ભવાઈ અ.॥૧૯॥ એકેદિન ઉંઘવા નવ દીધા, ફજેતી બહુ સસ્તી; આવું અહીં નીત્યે નહી ફાવે.ઉજડછેકે વસ્તી. અ. ॥૨૦॥ તમાશો થાશે સઉ જોવા જાશે, જગતનો છે ધારો; તે કરતાં તો ફાન ન કરે,વેવાઇઓનેવારો.અ.॥૨૧॥બળદેવજીઝખવાણાપડીયા, ગયા વેવાઈપાસ; શું હતું તે આજ બુમો પાડી, શો પડયો તમને ત્રાશ. અ. ॥૨૨॥ દુર્યોધન કહે ઓ વેવાઈ, પોકાર્યા અમે બાપ; અમને સહુને થઇ ગઇ ઊલટી, નીકળ્યા મ્હોમાંથી સાપ. અ. ॥ ૨૩ ॥ બળદેવજી કહે બતાવો મુને, કરોછો તમે નવાઇ; કાઇ નથી ને બુમો પાડોછો, મા

ડી મીથ્યા ભવાઈ. અ.॥૨૪॥ તમે તમારે કાલ સવારે, છાબજ મોકલી દેજો; પછી વરઘોડો ચઢાવી આવિ, વર પરણાવી લેજો. અ. ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને પાછા વળીયા, સઊ લોક ગયુ ઘેર; છત્રપતી કહે ઓરે મા મા, ફજેતી થઈ બહુ પેર. અ. ॥ ૨૬ ॥ મામો કહે મુઇ ફજેતી, ભુખે જીવડો જાય; રાત્રીએ ખીચડી ઓરાવી, એકેલા સહુ ખાય. અ. ॥૨૭॥ પછી સરવે શયન કીધું, થયો પ્રાતસકાળ;તવ અંતરધ્યાન થઇને ગયા ભોંયરે શ્રી ગોપાળ. અ. ॥ ૨૮ ॥ બે ભાઇ સુતા તેને જગાડયા, બોલ્યા જુગજીવન; વીવેક હોય તો છાબ કન્યાને,આપો ભીમનાતન. અ.॥૨૯॥ ગટોરગછ કહે રીતી બતાવો, પ્રભુ કહે ત્યાર થાઓ. ભાનુમતીનું સ્વરૂપ ધરીને, વેવાઇને ઘેર જાઓ.અ. ॥૩૦॥ જોડે બીજી નારીયો લેવી, ગાતાં જવું સહુ સાથ, વસ્ત્રને આભુશણ ભરેલી, છાબ લેવી તમ હાથ અ. ॥૩૧॥ ગાતાં ગાતાં મંડપે જાવું, વેહેવણે વેહેવણો ગાય; તમારે તો છાબ લેઇને, બેસવું મંડપ માંય. અ. ॥૩૨॥ પછી સુરેખા કન્યા આવી, છાબ બધી લઇ જાશે; તે મુકી આવિને ખોળામાં, બેસવાની તમ પાસે, અ ॥૩૩॥ એ રીતી છે છાબ આપવાની, બોલ્યો ભીમનો તન; કરશું વટ વેહેવાર સઘળો, ઓરે જુગજીવન. અ. ॥ ૩૪ ॥ એટલે પ્રભુ વીદાય થયા, ઊઠયો માયાવી ભુપ; છાબદેવા જાવાને ધરીયું, ભાનુમતીનું રૂપ. અ. ॥૩૫॥ એકશોને છ દૈત્ય બનાવ્યા, માયાવી કુંમાર; એક દૈત્યની છાબ બનાવી, ભર્યા વસ્ત્ર સણગાર. અ. ॥ ૩૬ ॥ એકસોને પાંચ રાક્ષસ રહ્યા, તેની કરી ફંડ ફેરા; નવાણું ભાઇની નારી નવાણું, છ કારભારી કેરી. અ. ॥ ૩૭ ॥ પોતે ભાનુમતી થયેલો, ખેલજ કીધો ત્યાંય, છાબ લઇ લોપ થૈને પડયો, દ્વારીકાં નગ્રની માંય અ. ॥૩૮॥ ગાતાંગાતાં મંડપ ભણી, ચાલ્યાં ઉલટ લાવી: બળદેવને ત્યાં ખબર પોહોચી, છાબ આપવા આવી. અ. ॥ ૩૯ ॥ બળદેવની નારી રેવંતી,તે કહે ધારો ખોટો;અત્યારમાં સૌ ઊભાંરો ગાવા, મોટાનો ચાલ મોહોટો. અ. ॥ ૪૦ ॥ વળણ એમ કહી જદુકુળની, ભેગી કીધી નાર; ગીતાંગાતી આવતી, તેનો કરૂં વીસ્તાર.

કડવું ૩૨ મુ ॥ રાગ ધુમારી ધોળનો. ॥

આનીહારે રૂડો વીવા માંડીયો ટેક; ॥ હવે વૈશમ પાયે રૂષી બોલીયા. તુતો સુણજન મેજે ભુપાળ; રૂ, છાબ લેઈ સાસુ થઇ ચાલીયો,

એતો માયાવી ભીમનો બાળ. ૨૦ ॥ ૧ ॥ જાતાં જાતાં મળ્યું લોક ગાંમનું, એને ભાનુમતી સૌ જાણે; ૨૦ રાણી ઠમકેને ઝમકે ચાલતી, છેડો ખેંચીને ઘુંઘટ તાણે. ૨૦ ॥ ૨ ॥ ગાતી ગાતી આવી સહુ સુંદરી, પુરા પ્રેમે મંડપમાં પેઠી; ૨. છાબ ગ્રહી ભાનુમતી ભામની, ગાદી તકીયે જઇને બેઠી. ૨૦ ॥ ૩ ॥ તવ રેવંતીજી ઘરમાં ગઇ, કહ્યું બેટી પહેરી ઓઢી જાઓ; ૨૦ તારી સાસુજી છાબ દે તુજને, તે તો લઇને ઘરમાં આવો. ૨૦ ॥ ૪ ॥ તવ સુરેખા કન્યા સંચરી, એને પુરણ ઉલટ વ્યાપી; ૨૦ ગટોરગછે બોલાવી ભાવથી,કન્યાના કરમાં છાબઆપી ૨૦ ॥ ૫ ॥ તે તો લઇને ઘરમાં પરવરી, માયે વધાવિ ધરી ઉમંગ; ૨૦ છાબ લેઈ કહ્યું બેટી સંચરો, બેસો જે સાસુને ઉછંગ. ૨૦ ॥ ૬ ॥ તવ સુરેખા ત્યાંથી પાછી વળી, માને કહે મંડપમાં પેઠી; ૨૦ સાસુ થઇને બેઠો સુત ભીમનો, તેના ખોળામાં આવીને બેઠી. ૨૦ ॥ ૭ ॥ સુરેખા કહે સાસુજી માહરાં; તમ સંગ દીવસ આવ્યો રૂડો; ૨૦ ગટોરગછે મનમાં વીચારીયું,નથી સાસુજી હુંછું સાસુડો. ૨૦ ॥૮॥ પછી ગટોરગછ કહે વહુ સારૂ,ચાલો આપણે ઉભાં થઇયે;૨.કેવો મહેલ છે તાહરા તાતનો, મને દેખાડ જોવાને જૈયે. ॥ ૨૦ ॥૯॥ તવ સુરેખા કન્યા ઉભી થઈ, ઝાલ્યો સાસુજી કેરો હાથ; ૨૦ વાતો કરતાં ગયાં બેઉ મેહેલમાં પેહેલો માળ જોવા ચઢયાં સાથ. ૨૦ ॥ ૧૦ ॥ નીરખી જાળી બાહારી અટારીયો, જોતાં જોતાં બીજે માળ જાય; ૨૦ નીચે કરેલી માયાવીકામની, તેતો જદુનારી સામી ગાય. ૨૦ ॥ ૧૧ ॥ એવે બીજેત્રીજે માળ નીરખી,ગયાંચોથે ને પાચમે માળ; ૨૦ પછી છઠોને સાતમો નીરખ્યો, ગયાં ધાબામાં ધાબું વીસાળ. ૨૦ ॥૧૨॥ એતો અગાશી ગગનમાં ગાજતી, ત્યા તો શીતળ વાયુ વ્હાય;૨૦ દીસે નગ્રને વન બધું ત્યાં થકી, વળી અશોક બાગ દેખાય ૨૦॥ ૧૩ ॥ તવ ગટોરગછે વીચારીયું, નથી અહી કોઇ કાળો કાગ; ૨૦ મ્હારી સુરેખા ભાભીછે એકલી, ભલો લેઇ જવાનો છે લાગ. ૨૦ ॥ ૧૪ ॥ વળણ ॥ છે લાગ લેઈ જાવા તણો,

---×o×---

કડવું ૩૬ મું રાગ સવચો ઝડપથી.

ભુલું તો મુજ ભોગ; વલ્લભ વદે વીચારીયુ, ફરી બેસે નહી જોગ.

એમ વીચારી ચીર કાહડયું, કટી કશીને બાંધે; આવોરે લાડકડી ભાભી, કહીને લીધી ખાંધે. ॥૧॥ વાયુને વંટાળ કીધો, વીજળીનો ચ-

મકાર; ગરજના કરી ગગને ચઢીયા,ભીમ તણો કુમાર. ॥ ૨ ॥ બાગમાં પડી ભોંયરા વિશે, સુરસપાટે આવ્યો; કયાં ગયા અભીનન્યુ ભાઇ, ભાભી લાડકડી લાવ્યો. ॥૩॥ એમ કહી જઇ પાસે બેસાડી, ગભરાઇ સુરેખાય; અભેમન્યુને ઓળખ્યો, ને, રડવા લાગી ત્યાંય. ॥ ૪ ॥ મારા રડયા મારા પીટયા, કરમ હીણા કહાવ્યા; બોલાવું મ્હારા બાપને તમે,કેમ મને હરી લાવ્યા. ॥૫॥ ઓળખ્યો આ જુનો વર મ્હારો, કહીને નાખી ચીસ; મ્હારા તાતને તેડાવીને, છેદાવું તમ શીશ. ॥૬॥ ગટોરગછે મન વિચાર્યું, જાણી જશે કોઈ વાત; પાર નહી પડે ખેલ ધારેલો થાશે અતી ઉત્પાત. ॥ ૮ ॥ એમ જાણી સમજાવવા લાગ્યો, સુરેખાને એમ; આવો રૂપાળો વર મુકીને, પેલાને મોહ્યાં કેમ. ॥ ૮ ॥ કન્યા ગાળો દેવા લાગી, તમને પોહોચાડુ ઠઠ; ગટોરગછ કહે ગાળો ન દેશો, હું તો તમારો જેઠ. ॥ ૯ ॥ છાનાંમાનાં આને પરણો, સંસારનું સુખ માણો; હુંકારો મુજને નવ કરીયે,મારી લાજ તાણો. ॥ ૧૦ ॥ તેમ તેમ ગાળો દેવા લાગી, રૂવે અપરમપાર; ધાંટા કહાડે બરકા પાડે, નાની વયની નાર. ॥ ૧૧ ॥ ગટોરગછે શીશ પછાડી, કીધા રાક્ષસ ચાર;ગર્ધવ મુખાકારમા કાળા, દંત લાંલા ગજ ચાર. ॥ ૧૨ ॥ ગોળ ગોળ ગોળા જેવા ડોળા પોહોળાં મોહો કદરૂપ; બારે ભયંકર દેતો દેખી, કન્યા થઈ ગઈ ચુપ. ॥ ૧૩ ॥ રાક્ષસો કહે ખાઇ જઇશું થનારૂં હોય તે થાય; સુરેખા કહે જેઠ મ્હારા, તમને લાગુ પાય. ॥ ૧૪ ॥ આ રડયા મને ખાઈ જવા ના, રંક ભાભી ઉગારો, મુઓ પેલો વર લખમણો, આ વર મ્હારો સારો. ॥૧૫॥ અભીમન્યુ તવ હશી પડયો, બોલ્યો ગટોરગછ એમ; કબુલ કરે છે કન્યા વરને, પાપીયો ખાઓછો કેમ. ॥ ૧૬ ॥ ખબડદાર કોઇ નવ ખાશો, પાસેને પાસે ઠરજો એ કન્યા બુમો પાડે, તો એક કોળીયો કરજો. ॥૧૭॥ પછી કહ્યું અભીમન્યુને, ઓ વીરા હું જાઉં, કન્યાની ત્યાં બુમો પડશે, જૈ સુરેખા થાઉં. ॥૧૮॥ આશા ભરેલો વર આવ્યો છે કન્યા વના વળેપાછો;મ્હારીતમે ચીન્તા નવકરશો,કોઇ વાતે નથી કાચો. ॥૧૯॥ સુરેખા કહે જેઠ મ્હારા, રાક્ષસ લેતા જાવો; નહી તો મુજને ખાઈ જવાના, કાંઈક દયા લાવો. ॥૨૦॥ ગટોરગછ કહે નહી ખાય તમને, બોલ્યા વિના કોઈ વાર; સુરેખા કહે ડાહી થઇશ હું; બોલીશ નહી લગાર. ॥૨૧॥ બેશીશ તમારા ભાઇ પાસે, પછી રડયા શું ખાશે; માયાવી કહે એવાં ડાહ્યાં થઇ, બેસો ભરથાર પાસે. ॥૨૨॥ એ-

પન્ડે કહેવા નવ જાશો, તમારૂં બોલ્યું રહેશે તમ પાસે, પાછા વળી પસ્તાશો. ॥૨૭॥ બળદેવ કહે જારે અદેખા, લેવરાવું તારી હોડે; પ્રભુ કહે આબરૂમાં બેસો, આવસો ઢીલે મોહોડે ॥ ૨૮ ॥ એમ અતીસે વળ ચઢાવ્યો, બળદેવ ઉભા થાય; મુમતે ભરીયા ને સંચરીયા, જાની વાસે જાય. ॥ ૨૯ ॥ દુર્યોધને માન્ય દીધું, પુર્ણ બતાવ્યો પ્રેમ; આસન આપી બેસાડી પુછયું, કહો પધાર્યા કેમ. ॥ ૩૦ ॥ બળદેવ કહે નામ તમા ં સાભળી વ્હેપારી આવ્યો; હાથી ઘોડાને ઉંટ સારાં વેચવા માટે લાવ્યો. ॥ ૩૧ ॥ તેથી વખાણ થયાં તમારા, મારી સભાની આંય; તે સાંભળીને કૃષ્ણ માહારો, ઝાંખો પડી ગયો ત્યાંય. ॥ ૩૨ ॥ અદેખાઈથી એવું બોલ્યો, મુરખ કોઇ આવનાર; દુરીયોધન શું જાનવર લેશે. છે જગના નાદાર, ॥૩૩॥ એમ તમારી કરી ચેષ્ટાળી, માટે, ઉઠો તમે જાવેં: મારા તમારા ટેકને માટે, જે જાનવર લૈ આવો. ॥ ૩૪ ॥ રાખીને કીંમત માગે જે કીંમત. તે આપીને લાવો; દુરીયોધન કહે લાવું જ્યારે, હવે તમો ઘેર જાઓ. ॥ ૩૫ ॥ મુજ ઘેર ધણો પૈસો બળ્યો છે. ડરસો નહીં લગાર; એમ કહીને વીદાય કીધા; પોતે થયો તૈયાર. ॥૩૬॥ ઉઠો મામા પહેરો જામા, ઉઠો દુસ્યાસન; કર્ણ ગીરા તમે પણ ઉઠો, માને વેવાઈનું મન. ॥૩૭॥ એમ કહીને ચારે ઉઠયા, રથમાં બેસી તે વાર; છકેલા ધનને અહંકારે. નીકળ્યા નગ્રની બાહાર. ॥ ૩૮ ॥ બાગના મેદાનમાં જવા લાગ્યા, ટેક ધર્યો છે સ્પષ્ટ; હાથી ઘોડાને ઉંટ બાંધ્યા, તે તો પડીયાં દ્રષ્ટ. ॥ ૩૯॥ દુરાયોધન કહે જુઓ મામા, મોહન લાગે શાથી; આપણે ઘેર સોધ્યો નવ મળે, આવો ઘોડો કે હાથી. ॥ ૪૦ ॥ આપણા લાયક જે જાનવરો. મોહ ઘણેરો ચડીયો; એવે લગભગ જાતાં, જાતાં તંબુ નજરે પડીયો. ॥ ૪૧ ॥ દુરીયોધન કહે જુઓ મામા, હુંછું છત્રપતી; પણ જરીઆનનો આવો તંબુ, આપણા ઘરમાં નથી. ॥૪૨॥ એવી એની સાહ્યબી દીઠી, તંબુ કને પરવરીયા; ચારે જણા રથ વીશેથી, માલ લેવા ઉતરિયા. ॥ ૪૩ ॥ ડેરા તંબુમાં જાવા લાગ્યા, આગળ છત્રપતી; ગટોરગછના શેવકે રોકયા, તંબુમાં જાવાનું નથી. ॥૪૪ ॥ શેઠની આગના મળ્યા વિના, ચાલ્યા જરા ભર્યા છરના; મામો કહે આતો છત્રપતી છે, શેવકે કહ્યું તેના ઘરના. ॥ ૪૫ ॥ એમ કહી ત્યાં ઉભા રાખી એક શેવક મહી જાય; શેઠને કહ્યું મળવા આવ્યા

આવ્યા છે, રાજ્યકુંવર દેખાય. ॥૪૬॥ ગટોરગછ કહે આવવા દો, કહિ બેઠા આડું જોઈ; છડીદારે કહ્યું છત્રપતીને, હવે જાઓ સહુ કોઇ. ॥ ૪૭ ॥ એટલે ચાલ્યા ચારે જણા, ડેહેરા તંબુમાં પેઠા, ભભકો જોઈને ભય ભરેલા, આવકાર વીના બેઠા. ॥૪૮॥ પછી ગટોરગછે સામું જોયું, હ-શી દીધો આવકાર; કહ્યું કે હશો પાન્ડવમાંના, બોલ્યો અંધ કુવાર. ॥૪૯॥ ઓરે મામા આતો જુઓ, પાન્ડવ ગામો ગામ; જેને તે એમને સંભારે મ્હારૂં ન લે કોઇ નામ. ॥૫૦॥ એટલે વેહેપારિ પ્રત્યે બોલ્યો, મામો મુખ વચન; પાન્ડવ તો ભીખારિ થઈને, ચાલ્યા ગયા છે વન. ॥૫૧॥ અન્નવસ્ત્રના છે ઉધારા, એવી થઇ છે ગતિ; સહુના શીરોમણી છે આતો દુર્યોધન ભુપતી. ॥૫૨॥ વળણ ॥ નરપતી છત્રપતી, આ દુર્યોધનરાય; વલ્લભ વદે વખાણીયો, મામાયે મહીમાય. ॥

કડવું ૨૯ મું રાગ ઝડપની સામેરી.

ગટોરગછ કહે મેહેતા મ્હારા, પડે વહેપારમાં વાંધો; શુકન આપણુને મળ્યા માઠા, ઝટપટ ચોપડા બાંધો. ॥ ૧ ॥ આપણે હોંશ ભરેલા આવ્યા, જાણિ કુન્તા તન; રાંડીરાંડ મળેલી સામી, નીકળ્યો દુર્યોધન ॥૨॥ ફોગટ ફેરો પડયો આપણે, ચાલો થાઓ તૈયાર; એ આપણો માલ શું લેતો તો, નાદારનો નાદાર. ॥ ૩ ॥ ચમડી તોડે દમડી ન છોડે, જાણું એની કરણી; છે આંધળાનો છોકરો એની, મા આખલાને પરણી. ॥૪॥ મારા હાથીની કિંમત જાણે, વ્રકોદર વાયુ તન; અશ્વની કીમત અરજુન જાણે, વળી નિકુળ રાજન. ॥ ૫॥ ઉંટની કીંમત રાયકા જાણે, વળી જાણે સહદેવ; પરિક્ષા વીના પારખશે શું, કંજુસ જીવના એવ. ॥૬॥ વળણ ॥ માટે બાંધી ચોપડા, જઇએ આપણે ઘેર; દુર્યોધન દબાઇ ગયો, ભારે ભભકા ભેર.

કડવું ૫ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારિ તુજને સંભળાવું; સુરેખા હરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ શકુની મામો એમ બોલ્યો, સાંભળો વાત વ્હેપારિ, એકવેળા કામ પાડી જુઓ, ખબર પડશે અમારિ. ॥ ૨ ॥ જાનવરમાં કાંઈ નથી જોવાનું, બધી પરિક્ષા અમને; કીંમત કહો વ્યાજબી રિતે, માગ્યું દઇશું તમને ॥ ૩ ॥ ગટોરગ-

જી કહે મારા હાથી, ગજથી ઉંચા ભરાય; તેનિ કીંમત એક એક ગજે, પાંચ પાંચ હજાર થાય. ॥૪॥ ઉચ્ચક કીમત અશ્વ ઉંટોની, એકકેકે એક અયુત; માગણી તાગણી નહી કરવાની, સમજો ક્ષત્રી સુત. ॥૫॥ દુર્યોધન કહે કબુલ છીએ, ગજ ભરવાનો લાવો; અસત્ય, અધર્મે કાંઈ ન મળે,સાથે જોવાને આવો. ॥૬॥ તવ ગેટારગછે ગજ દીધો, લીધો કરણે હાથ; પાવડી ચડી ચાલ્યો માયાવી, મેહેતા મુસદી સાથ. ॥ ૭ ॥ ચાલ્યા સેવકને છડીદારો, શેઠની શેવા માટ; દુર્યોધન કહે મારા કરતાં, રાજાના રાજાનો ઠાઠ. ॥૮॥ ચોપડા લૈ લૈ ઉભા ગુમાસ્તા, કરણ હાથીનો ભરે; ચોપડામાં આંકડાં મુકે, ભરતર ચોકસ કરે. ॥ ૯ ॥ જાણી જોઇને કરણ રાજા, ઓછું ભરવા જાય; પણ માયાવી સોળ ગજનો, હોય તે વીસ ગજ થાય. ॥ ૧૦ ॥ એ રિતે એક હજાર હાથી, ભરી રહ્યા સીરદાર. ઉચક કીમત અશ્વ ઉંટોની, ગણુતી કરી તેવાર. ॥ ૧૧ ॥ દ્વાદશ કરોડ થયા રૂપૈયા, હીસાબ મેળવી દીધો; ગેટારગછ કહે લાવો નાણાં, આંકડો નિસ્ચે કીધો. ॥ ૧૨ ॥ દુર્યોધન કહે ઓરે વ્હેપારી, કોણ તમારૂં ગામ; કીયો દેશને કયાંના રહેનારા, લખાવો તમારૂં નામ ॥ ૧૩ ॥ હુંડી કરીને મોકલી દેશું, અમે તમારે ઘેર; ગેટારગછ રક્તલોચન કરી, બોલ્યો બહુ ક્રોધભેર. ॥૧૪॥ ઉધારાનો નથી ધંધો, હાલ નાણાં ગણી આપો,દુષ્ટ કહે પરદેશમાં છીયે, વીવેકથી માપ માપો. ॥૧૫॥ જાને આવ્યા કયા નાણા લાવ્યા. તે કરતાં લખી દૈયે; ગેટારગછ કહે અમે શું કરીએ,રોકડ ગણી લૈએ.॥૧૬॥ દુર્યોધન કહે રોકડા નથી, રાખો ભરોંસો અમારો,અધીર રહેતી હોય તો રે'વા દો આ રહ્યો માલ તમારો ॥૧૭॥ ગેટારગછ કહે નાણાં નતાં તો, શીદ કર્યો વેહેપાર; ચોપડા અમારા બગડાવ્યા, દીધી તસ્દી અપાર. ॥૧૮॥ શું જુઓ છો શેવક મ્હારા, કરો કારમો કેર; અવળા બાંધી ઉંચા ટાંગી, મારી નાંખો ઠેર. ॥ ૧૯ ॥ એટલે એના સેવક કોપ્યા, અવળા બાંધી દીધા; ઉઘાડી તરવારે પેરા મુકયા;નજર કેદી કીધી. ॥૨૦॥ દુર્યોધન કહે ઓરે મામા, દ્વારીકાં વિશે જાઓ; ગ્રહસ્થોને ઘેર ખત ખાતાં, લખીને નાણાં લાવો ॥૨૧॥ તવ મામાએ અરજ કીધી, એકને છોડોસાર; નાણાં તમારાં લાવી દૈયે, નહી લાગે કંઇ વાર. ॥ ૨૨ ॥ ગેટારગછ કહે એકને છોડો, તવ આવ્યો છડીદાર; ચારમાંથી છુંટવું છે કોને, એમ કર્યો ઉચ્ચાર. ॥ ૨૩ ॥ મામો કહે મુજને છુટવા દો, નાણાં લેઈ ઝટ આવું; ત-

વ છોડાવ્યો શકુનીને, મામો કહે હું જાઉં. ॥ ૨૪ ॥ જો કોઇ નાણું ધીરે છે તો, પાછો આવું છું આ ઠામ; ધીરનારૂં કોઈ નહી મળે તો, મારે તારે રામરામ ॥૨૫॥ એમ કહીને મામો નાઠો, ગયો દ્વારીકાગામ; મોહો માગ્યા વ્યાજ કબુલે કરી; ખત લખી લીધા દામ. ॥૨૬॥ રથ ભરાવી લાવ્યો ને આવ્યો; કહ્યું શોદાગર લ્યોને; રાજા વિરાજને કેદ કર્યા છે, હવેતો છોડીદોને. ॥ ૨૭ ॥ ગટોરગછે ગણી લીધાં, નાણું તેણીવાર; બાંધેલાને છોડી મુકયા, કહ્યું ખરો વેહેવાર. ॥ ૨૮ ॥ હવે ઉધારે માલ ધીરીશું, માલ સુખે લેઇ જાઓ, ત્રણે હજાર માવત તમે, ગામમાં માલ મુકી આવો. ॥ ૨૯ ॥ દુર્યોધન દુસ્યાસન શકુની ચોથો કરણરાય; રથમાં બેશી આગળ ચાલ્યા, પુંઠે જાનવર જાય ॥ ૩૦ ॥ ગામમાં આવ્યા વાહન લાવ્યા. બંધાવ્યાં જાનીવાસે, માયાત્રી સેવકો પશુ સોંપીને, ગયા ગટોરગછ પાસે ॥૩૧॥ બળદેવજીને ખબર પોહોંચી, પાસે બેઠા દિનાનાથ; બળદેવજીયે પ્રભુના સામો, મુછે નાંખ્યો હાથ. ॥ ૩૨ ॥ જો ભાઇ વેહેવાઈ નાદાર મહારો. અદેખાઈથી તું બોલે; પણ જો બધા જાનવર લાવ્યો. કોણ છે એની તોલે. ॥ ૩૦ ॥ પ્રભુ કહે ભાઈ મોટો ને મોટો, વાત એની નવ થાય; દિવસ કરતાં રાતે શોભા, મર્મે વદ્યા જદુરાય. ॥૩૪॥ એવામાં તો રાત પડીને, વીતી ગઇ ઘડી ચાર; લોકોયે કરી તૈયારી સુવાની, દેવાયાં નગ્રનાં દ્વાર. ॥ ૩૫ ॥ ગટોરગછે માયા સંકેલી, પાંચસેં દૈત્ય બનાવ્યા; પાંચસેંના ટોપલા કરિને, નાણું ભરી ઉપાડાવ્યાં. ॥૩૬॥ અસુર તેડી ભોંયરે આવ્યો,ભાઇએ આવકાર દીધો; એક ખુણે ટોપલા ઠાલવીને, નાણાંનો ઢગ કીધો. ॥ ૩૭ ॥ અભીમન્યુ કહે કયાંથી આ લાવ્યા, ખુટાડે ન જાય ખુટયો, ગટોરગછ કહે વીરા મ્હારા, દુષ્ટ કાકાને લુંટયો. ॥ ૩૮ ॥ એમ કહી બેઉ બંધુ બેઠા, ભેળું કર્યું ભોજન; એવે સમે મધ્ય રાત્રી ગઇને, બોલ્યો ભીમનો તન. ॥૩૯॥ ઓ વીર હવે જાઉંછું હુંતો, દુઃખ દેવા મુજ જાતે; તમે તમારે નીર્ભય રેહેજો, આવીશ હું કાલે રાતે. ॥૪૦॥ અભીમન્યુ કહે નીત્યાન જાઓ તેતો નહી ઠીક ધારો; ગટોરગછ કહે આજનો દહાડો, છે કાકીયોનો વારો. ॥ ૪૧ ॥ એમ કહીને નીકળીયો એ, ગયો બાગની બહાર; કેસ છોડીને ધુણવા બેઠો, હેડંબા કુમાર. ॥૪૨॥ એટલે એની માયા હાલી, બહુજ ચડી ચોટે;ગામમા હાથી ઘોડા ઉંટ બાંધ્યાં, તે ભોંય પડી આળોટે. ॥ ૪૨ ॥ ઉંટ બરાડે હાથી ત્રાડે, અશ્વ પછાડે દૈ ચરણ;

સરવે જાગ્યા જોવા લાગ્યા, જાણ્યુ કે પામશે મરણ. ॥ ૪૩ ॥ અરેરે કોઇ ઉપાય કરો, પાડે છે પોકે પોક; થયો ઉતપાત ને હોકારા જાગ્યું ગામનું લોક. ॥૪૪॥ ગોવીંદજી તવ હસવા લાગ્યા, ચાલો તતપર થૈયે; શું છે બળદેવના વેહેવાઇને, તમાશો જોવા જૈએ. ॥૪૫॥ એમ કહીને જોવા આવ્યા, માયાવીએ ખેલ કીધા; ગટોરગછે જાનવરોના જીવજ ખેંચી લીધા. ॥૪૬॥ શરિર સહીત માયાવીને, લોપ એણે નવ કીધા; બરોબર ચોખાં કરિને, ખોખાં રહેવા દિધા. ॥ ૪૭ ॥ ત્રણશહસ્ત્ર જાનવર મુઆં, પાપીને પ્રગટયો શોક; અરેરે મારૂં ઘર બેઠું, કહીને મુકી પોક. ॥ ૪૮ ॥ મામાયે તવ ગોદો માર્યો, કીમ્મત આપણી થાશે; કેહેશે કે આટલામાં રડે છે, નીર નહિ હોયે પાસે. ॥ ૪૯ ॥ એમ કહીને છાનો રાખ્યો, બળદેવજીયે દિઠું; દુરીયોધન કહે વેવાઈ લાવો, પશુને દાટવા મીઠું. ॥૫૦॥ પ્રભુ કહે જોઇએ તે આપો, ઓરે બળદેવ ભ્રાત;હળધારી કહે તુ જા અહીંથી, મુકય મશ્કરીની વાત.॥૫૧॥એમ કહીને મીઠું દીધું, ખાડા ગોડાવ્યા ઘણા; મીઠું નાંખીને નાખવા માંડયા, ખોખાં પશુ તણા.॥૫૨॥ ખાડામાં નાંખેને લોપ થાયે. એ કામ માયાનું કહાવ્યું; હર પ્રકારે નુકશાન કીધું,મીઠું પણ બગડાવ્યું.॥૫૩॥પછી સહુસહુને સ્થળ ગયા, કૌરવ જાનીવાસે; દુર્યોધન બહુ રડવા લાગ્યો, રાણીજી આવ્યા પાસે. ॥ ૫૪ ॥ આવા ઉંધા વ્હેપાર કરજો, ઠપકો દીધો અપાર; પછી સૌ મનવાળી સુતા, શું કર્યું ભીમ કુમાર. ॥૫૫॥ જાણ્યું કે લુંટવી કાકીયોને, જો એક કરૂં વ્હેપાર; તો વ્હેમ ખાઈ કોઇ નહીં આવે, રચ્યું જુદો પ્રકાર. ॥ ૫૬ ॥ વળણ ॥ જુદા પ્રકારે રચના કરૂં, એમ સમજ્યો બળવાન; કહે વલ્લભ રચના કરી, ઓળબંધ બહુ દુકાન. ॥

કડવું ૨૩ મું રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવુ સુરેખા હરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ દરવાજાથી બેબાજુએ, લાંબી બે ઓળો કીધિ,જુજવી જાતના તંબુ તાણી,દુકાનોબનાવી દીધી. ॥૨॥ જુજવી જાતના કર્યા વ્હેપારી, જુદા જુદા વ્હેપાર; મનુશ જુદી જુદી જાતી, મેહેનતુને માગનાર. ॥ ૩ ॥ કોઇ વેહેપારી કોઇ ભીખારી, બનાવ્યા ભીમને તંન; પુરણ કહેતાં પાર ન આવે, થોડું કરૂં વરણુન

॥ ૪ ॥ વઇદ પુરાણી બ્રાહ્મણ ભૈડા, ભાટેલાને જોશી;વીચારથી સારથી-યા મેહેતા ફરતા લેખણ બોશી. ॥ ૫ ॥ કાયત મુસદ્દીને ઝવેરી, સોની ચોકશી જડીઆ; ચીતણીયાને શેઠ પટેલીયા, સલાટ સુથાર કડીઆ, ॥ ૬ ॥ ગાંધી તેસ્તીને તંબોળી, પાટીદારને વાણીયા; સરૈયાને સાળવી પટવા; ચપડીયાને તાણીયા ॥ ૭ ॥ ખમાર ખાતરી શાવક શણવી, સુ-ખડીયા મેવાવાળા; દક્ષણી દુબળાને મરેઠા,કાબુલી સીદ્દી કાળા. ॥૮॥ કુંભાર લુહારને કંસારા; રજપુત ગરાસીયા કોળી; ઘાંચી મોચી માળી દરજી, કંદોઇને પંચોળી. ॥૯॥ કાઠી લોકને ગોલા ધોબી, છીંપાને ગ-ળીઆરા, કણબી કાછીયાને મારવાડી, ચુડઘરને બંધારા. ॥ ૧૦ ॥ મા દુર મલને મરકરા છે, ડોશી વાણીયા ઘાટીયા; પસ્તાગીયાને દલાલઘાં ચજા, વિંટનાર ને ભાટીયા. ॥૧૧॥ ખાલ પાખરવાનને ખરાદી, કાસદને વણઝારા; રાવળીયાને ભોઇ ભીલડા. ડભગરને હલકારા. ॥ ૧૨ ॥ દુધા રા તલંગી વાડીયા, ગાડીવાન વેહેલવાન;દરવાન સરવાનને ભરનારા, મસ્તાનને પેહેલવાન. ॥૧૩॥ રંગારા ચીતારા વીંધારા, પખાલી તુનના-રા; ચોધરીને દાતણીઆ વાઘરી, સાદડીયા ચુનારા. ॥ ૧૪ ॥ આરોદાર ચરવેદાર વ્હોરા, પીંડારને તારકશી; પીંજારાં઼ઇંગ્રેજ ફીરંગી, મુગલને પારશી. ॥૧૫॥ ચોરચાડીયાને જુગારી, મુસલમાન ભઠીઆરા; આરબ હબશી બાહાર વાશીયા, ઢીંમરને ચમારા. ॥ ૧૬ ॥ બાજીગરને બજા-ણીયા છે, ભાંડ ભાટ ભવૈયા;નટવા નાચણીયાનેવાદી,ગાંધર્વને ગવૈયા. ॥૧૭॥ ફાતડા હીજડા ગુણકા દૈયણ, શેવડાને ઝલાલી; ઝંડાફકીર જોગી મેવડા,જપતીનેહલાલી.॥૧૮॥ભાવસાર ભદવાડજે ભાડભુંજા, બુકસેલર લેખડીયા; હકીમ દાક્તર મેમણ મુમના, તાઇ ઘડવી ચોઘડીયા. ॥૧૯॥ વાંસફોડા સારસ્વત ખોજા, કાપડીને ખલાસી; ક્ષત્રી બ્રહ્મક્ષત્રીને નાગડા બહુરૂપીમઘરાશી.॥૨૦॥વકીલ કાપડીયાને છાપતીયા, કઠીઆરા કુંદ્દી-ગરા વળતણીયાને વળાવીયાછે, નાણાવટી તો નરા. ॥ ૨૧ ॥ પર્મ હંશ અને ઉદાસી, સંન્યાસીને ત્યાગી; બ્રહ્મચારી ભગતને ગોંસાંઇ, તપે-સ્વરીને વઇરાગી. ॥૨૨॥ મુની કાનફટાને પવાઈ, તેલીને બહુ ખામી; વીશેષ વીસ્તાર જો કરીયે તો, વખત વિતે આખી. ॥ ૨૩ ॥ વળણ. ॥ બહુ કીધા વેહેપારીયો, સરવે જુજવી જાત; વદે વલ્લભ રચના રચી, પછી થયો પરભાત.

કડવું ૨૮ રાગ ધન્યાશરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણુજનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું; સુરેખા હરણ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વાહાણું વાહ્યું દરવાજા ઉઘડીયા, હોંકારો ગામમાં પેઠો, ગટોરગછ એક દુકાનમાંડી, સણગારવેચવા બેઠો, ॥ ૨ ॥ સોળ સોળ સણગાર ચણ્યા ચોળી, ચીર અતી અમુલ્ય; એક એક નારીનાં ખીંટીયે ખીંટીયે, ભેરવીયાં નહીં ભુલ્ય ॥૩॥ મોટો વેપારી પોતે બનીયો; વેચે વસ્ત્ર શણગાર; દ્વારીકાં વિશેવાત ચાલી, ઉપમા અપરમ પાર. ॥૪॥ છત્રપતીનું નામ સુણી, પરદેશી લોક આવ્યા, દરવાજા બહાર બજાર કીધું, માલ ઘણેરો લાવ્યા. ॥૫॥ અંતરયામીનું નથી અજાણ્યું, ભાણેજ પર છે દયા. કૈરવની નારીનોઘાટ ઘડવા, પોતાના મેહેલમાં ગયા ॥૬॥ એકસોને આઠ પટરાણીને, બોલાવી પોતાની પાસે; કહયું કે તમે પેહેરી ઓઢીને, જાઓ જાનીવાસે ॥૭॥ કૈરવ કેરી કામનીયોને, ફોગટની ફુલાવો; બાહારનું બજાર જોવા માટે, તેઓને તેડી જાઓ. ॥૮॥ હોરાવજો કાંઇ એમની પાસે, તમારે કાંઇ ન લેવું; બહારની ચીજ જે લાવશે તેને, હું પેસવા નહીં દેઉં ॥ ૯ ॥ એવી પ્રભુએ આજ્ઞા આપી, પહેર્યું ઓઢયું સહુ નાર; આવી સ્ત્રીઓ તે જાનીવાસે, સહુએ દીધો આવકાર. ॥ ૧૦ ॥ દુરયોધનની ભાનુમતીએ, બોલાવ્યાં હેત આણી; રૂક્ષમણીને જોડે બેસાડયાં, પછી વદીમુખ વાણી ॥ ૧૧ ॥ કેમ આવ્યાં પ્રભુની પટરાણી, રૂક્ષમણી તવ બોલે; જગતમાં ભામની ભાગ્યશાળી, નથી કોઇ તમ તોલે.॥૧૨॥ છે ધનવંતા ધણી તમતણા. નામ સુણી લોક આવ્યા; દેશ દેશાન્તરના વેહેપારી, વેચવાને માલ લાવ્યા. ॥૧૩॥ નગ્રની બારણે બજાર થયું, મંડાઈ બહુ દુકાન; તે જોવાને જવા સારૂં આવ્યા થઇ સાવધાન. ॥ ૧૪ ॥ સાંભળીને ભાનુમતી ફુલી, આજ તમે વાત જાણી; મારા ધણીના નામ પ્રમાણે, નથી બરોબર મંડાણી. ॥ ૧૫ ॥ એમની પુઠે મનુશ મેદની, ખરે ખરી ખંડાય; સ્રષ્ટીમાં મ્હારા ધણીને નામે, જયાં જાય ત્યાં મંડાય. ॥ ૧૬ ॥ અમ તોલે કોણ ગ્રહસ્થ છે જગમાં, પૈસાનો નાવે પાર; અટવાય લક્ષમી ચરણ તળે ગણીયે નહી લગાર. ॥ ૧૭ ॥ છત્રપતી નથી ભાગ્યશાળી, હું આવી એમને ઘેર, મારે પગલે. હસ્તીનાપુરમાં, થૈ છે લીલા લહેર. ॥ ૧૮ ॥ સૌ સુદરીને સતભામાજી, સાંભળી સમજ્યાં એ-

મ; કરમબાદ્દી કેહેવરાવવાનો, પુરણુ એમનો પ્રેમ. ॥ ૧૯ ॥ પછી રૂક્ષમણી એમ બોલ્યાં; ઉઠો તતપર થઇયે; તમારા કંથની આજ્ઞા માગો, બજાર જોવા જઇયે. ॥૨૦॥ ભાણુમતી કહે ચાલો વેવાણ્યો, શું આજ્ઞા દે પતી; ધણીને પુછવાનો ધારો. અમારા ઘરમાં નથી. ॥૨૧॥ શું કાંઈ દાબેલ છીએ ધણીનાં, શું ધણીની ઓશીઆળ;અમોને એ આવીને પુછે, બહાર જતાં ભુપાળ. ॥૨૨॥ મને પુછ્યાવણ પાણી ના પીયે. વશમાં રહે રાત દહાડી;પુછ્યા વીના કાંઈ કામ કરેતો. હું નાંખુ ધુળ કાહાડી ॥૨૩॥ રૂક્ષમણી કહે વારૂ બાઈ, છત્રપતી ભલા સાંખે; અમારા પ્રભુને પુછીયે નહીતો, ચામડી કાહાડી નાંખે. ॥ ૨૪ ॥ ભાનુમતી કહે તમે ડરેલાં, શું કરી નાંખે ગોપાળ; મુજ પતી હુંકારો કરેતો, દેઉં બે મણની ગાળ. ॥૨૫॥ પ્રભુની નારીયોએ ગાંઠવાળી,શું બોલે મ્હોટાની ગોરી; પતીને તુછ્ય જેવો કરી કાહાડે,એજ કપુતનિ છોરી ॥૨૬॥રૂક્ષમણી કહે ભાગ્યશાળીછો,ઘરમાં ચલણ ચાલે; રાણી કહે પુછો મામીજીને. પતીથી પત્ર ન હાલે ॥૨૭॥ એમ કહીને વસ્ત્ર પેહેર્યા, કૈરવની સહુ નાર; સણગાર સજી એકસોને છ, નાકળી મુકામ બહાર. ॥૨૮॥ છ કારભારીની છ નારી; સોભાહનિ સો સાથે; પ્રભુનિ પટરાણિ રૂક્ષમણિ, બાજ્યાં રાણીને હાથે. ॥ ૨૯ ॥ વાતો કરતી સરવે ચાલી. નીકળી નગ્રનિ બાહાર; ત્યાતો ઝળહળ શોભી રહ્યુ છે, નવું થએલું બજાર. ॥૩૦॥ ભાનુમતિ ફુલીને બોલી, જુઓ પ્રભુની રાણિ; દુકાનો મારા નાથના નામની, જુઓ કેવી મંડાણી. ॥૩૧॥ રૂક્ષમણિ કહે તમારા ધણિના, નામની મંડાઈ સારી, શંખણિ રાણિ સમજે ન કાંઈ, ફુલણિયણ અહંકારી. ॥૩૨॥ બજાર બધું જોતાં ચાલ્યાં, ગયાં ગટોરગછ પાસે; વસ્ત્રને સુંદીર સણગાર દીઠા, માયાવીને અવાસ. ॥૩૩॥ રૂક્ષમણી કહે ભાનુમતીજી,તમ લાયક સણગારો; તેવાંજ વસ્ત્ર લાવ્યા વેહેપારી, મોહ્યો જીવ અમારો. ॥૩૪॥ એટલે આગળ થૈ ભાનુમતી, ગટોરગછને પુછે; એક એકનારીનાં સણગાર વસ્ત્ર, તેની કીમ્મત શું છે. ॥૩૫॥ જુદી ભાશા ગટોરગછ બોલ્યો, દુર હમારો દેશ; ત્યાંનિ નારીયો બહુ ઇછેછે, આ દેશનો પેહેરવેશ. ॥૩૬॥ માટે મુલ કરવાનું નથી લેવું હોયતો આવો;તમારાં ઉતારી અહીં મુકો, અમારાં પેરી જાઓ. ॥૩૭॥ ભાનુમતી કહે રૂક્ષમણીજી, વેહેપારી આંધળા જેવો; આપણા કરતાં ઉંચા સોનાનો ભારે દાગીનો કેવો ॥૩૮॥ મોતીનો માલ છે બહુ ભારે;હાવો ક્યાંથી મળેજોગ;

સતભામા કહે ઉઘાડો નફો ભુલે તેના ભોગ. ॥ ૩૯ ॥ ભાનુમતી કહે તમોને અમો, સરવે બદલી લૈયે, પ્રભુની પ્રેમદા એવું બોલી, બદલીને કયાં જૈયે. ॥૪૦॥ અમારા ઘરમાં ઘણી છે નબળો, અણ સમજુ ભગવાન; મુમત ઝાલે જરા ન સમજે, નફો કે નુકશાન. ॥૪૧॥ ભાનુમતી કહે ભોગ લવિશના, કહી કૈરવની પેઠી; વસ્ત્રાભુષણ બદલવાને, દુકાનમાં જઇ બેઠી. ॥૪૨॥ ગટોરગછ કહે બધું બદલજો, મુજ મનમાં રેછે વેમ; ભાનુમતી કહે નથી ગાંડાં અમે ભુલશું કેમ. ॥ ૪૩ ॥ એમ કહીને બદલી લીધાં,પટકુળને શણગાર;વાલની વીંટી ધરાધરી બદલી નીકળી સરવે નાર. ॥ ૪૪ ॥ ભાનુમતી કહે જાંબુવંતીજી, હવે દેખાઉં-છું કેવિ; સતભામા કહે શું પુછોછો, થૈ છબી લક્ષ્મી જેવી. ॥૪૫॥ ચાલ્યાં એવી વાતો કરતાં, ગામમાં આનંદ ભેર; કૃષ્ણ પ્રભુની કામનીયો તે, ગઇ પોતાને ઘેર. ॥ ૩૬ ॥ પુછયા પ્રભુએ સૌ પ્રમદાને, બજારના સમાચાર; સતભામા કહે બદલો કીધો, વસ્ત્ર અને સણગાર. ॥૪૭॥ એમ કહિને એતો રહ્યાં, પેલી સહુ જાની વાસે; સ્વામીયોને લાભ બતાવવાને, આવા દુર્યોધેન પાસે. ॥ ૪૮ ॥ છત્રપતી કહે ભાનુમતીજી મને પડયો એક વેમ; ઇંદ્રાણી સરખું રૂપ તમારૂં આજ થયું છે કેમ. ॥૪૯॥ ભાનુમતી કહે તપાસી જુઓ, અમારા શણગાર; તમારા જેવા અમે ન કરિયે, ઉંધા ઉંધા વેહેપાર. ॥૫૦॥ હાથી ઘોડા જૈઇ હારી આવ્યા, શો લાભ લીધો લાવી, જુઓ અમે એક વેહેપારીને, કેવી છેતરી આવી ॥ ૫૧ ॥ દુર્યોધન કહે જુઓ મામા, બહુ પાકી ભાનુમતી; મામો કહે તારી મામી, તે પણ કાચી નથી. ॥૫૨॥ નારીયોનાં એમ વખાણ કીધાં, સ્થળે ગઇ સ્ત્રી જન; એવે સમે પોહોર રાત્રી વિતી સરવે કર્યું શયન. ॥૫૩॥ નગ્રના દરવાજા બંધ થયા, માયાવીએ માયા મેલી, બજાર બધું લોપ કીધું, લીધું બધુ સંકેલી . ॥૫૪॥ પછી બસે દૈત્ય બનાવી, સોના ટોપલા કરીયા; નારીયોના ધુતી લીધેલા, દાગીના તેમાં ભરીયા. ॥૫૫॥ સો દૈત્યને માથે ઉંચકાવી,, ભોંયરામાં સીધાર્યો; નાણાંના ખુણા સામો ખુણો, તેમાં ઢગલો માર્યો. ॥ ૫૬ ॥ અભીમન્યુ હસવા લાગ્યો, આ પુંજી ન જાય ખુટી;ગટોરગછ કહે વીરા મ્હારા,સો કાકીયોને લુંટી. ॥ ૫૭ ॥ એમ કહીને ભોજન ભેળાં, કીધાં બન્ને ભ્રાત; હશી હશીને વાતો કીધી, એવે ગઇ મધરાત. ॥ ૫૮ ॥ ગટોરગછ કહે વિરા મ્હારા, બે ઘડી બારણે જાઉં; આજે રાત્રી નથી રહેવાનો, કાકીયો કુદાવી આ

જું. ॥ ૫૯ ॥ એમ કહીને બ્હાર નીકળ્યો, માયાવી જુલમી જાગ્યો; મસ્તકના કેસ છુટા મુકી, પોતે ધુણવા લાગ્યો. ॥ વલણ ॥ લાગ્યો મેદાનમાં ધુણવા, કર્યો માયાવિ કોપ; કહે વલ્લભ અબળા તણાં, વસ્ત્રો કીધાં લોપ.

કડવું ૧૧ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણે જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું સુરેખા હરણ મહીમાંય. ॥ ૧ ॥ ચીર ચણીયા ચોળી લોપ કરી, શણગાર રેહેવા દીધા; માયાવી રચના રચીને, ભયંકર જંતુ કીધા. ॥૨॥ ચીતાકોની ચાકરણો બનાવી, પુરણ મેળવ્યાં પાપ; કલ્લાંના કાળા નાગ બનાવ્યા, સાંકળાના કર્યા સાપ. ॥૩॥ દામણીના થયા કાન ખજુરા શરીર ઉપર ફરતા; મોતીના મકોડા થઇને, ચટ ચટ ચટકા ભરતા. ॥૪॥ વાળીના વીંછુ પાંદડીના વંદા, ઝીણા મોતીની કીડી; ચુડીયોની થઇ ચંદન ઘોયો, સૌ પ્રેમદાને પીડી. ॥ ૫ ॥ કાળીગાંઠોની કાળીનાગેણો તુસીની તનસો કાળી; સળવળાટ શરિરે થયો, જાન જાગી ભય ભાળી ॥ ૬ ॥ વસ્ત્ર શરીરે ન મળે કોને, પુરણ પડીયો શોક; ભયંકર જંતુ દેખીને, પાડે પોકા પોક. ॥૭॥ નગ્ર તણું લોક જાગીઉઠયું, ઉઠયા શ્રીઅવીનાશ; ચાલોરે લોકો જૈયે જોવા, કરીયે કાંઇ તપાસ. ॥૮॥ તવ સરવેલોકજોવા આવ્યું, આવ્યા અંધના સુત; શું થયું છે બહારથી પુછે, શું મહી ભરાયું ભુત. ॥૯॥ આડાઅવળા વાંકા ચુંકા, ચરણે વિંટાયા સાપ; ત્રાસે નાસે ખંખેરી નાંખે, મોઢે પોકારે બાપ. ॥૧૦॥ ઉંચી નીચી અબળા કુદે; દુખ દશા થઈ કેવી; સુતરનો તાર પાસે ન મળે, સૌ માયે જણી એવી. ॥૧૧॥ બહારથી બહુ બુમો પાડે છે, છત્રપતી રાજન; દ્વાર ઉઘેડો દ્વાર ઉઘેડો, શું થયું છે વિઘન. ॥ ૧૨ ॥ તો પણ કોઇ ઉત્તર નદે; પુરણ દુખમાં પડીયો; છુટે કેશે કુદે સઘળી, જેમ જાણે ભુતડીયો. ॥ ૧૩ ॥ ચાર ઘડી કુદાવી મારી, એવો કારમો કોપ; ધુણતો બંધ રહીને જંતુ, સર્વે કરી દીધાં લોપ. ॥ ૧૪ ॥ એટલે વળી ધિરજ મનમાં, શરમમાં સહુ પેઠી; ટોળે ટોળાં ભેગાં થઇને, ખુણે ખુણે બેઠી. ॥ ૧૫ ॥ એક નારીયે અદખોલે દ્વારે, કહ્યું કે કષ્ટી કાપો; સુત્ર તાર નથી અમપાસે, વસ્ત્રો અમને આપો, ॥ ૧૬ ॥ પુરૂષોના પાસે ધોળાં વસ્ત્ર દીધાં તેણી વાર; ધોળાં તો ધોળાં પેહેરીને, બેઠી સરવે નાર. ॥ ૧૭ ॥

પછી બારણાં ઉઘેડી નાંખ્યાં, પેઠા પુરૂશો તમામ; બળદેવ આવ્યા કૃષ્ણ આવ્યા, આવ્યું આખું ગામ. ॥૧૮॥ સૌ સૌની નારીને પુછે,આ ખેલ કોણે બનાવ્યો, ચુડો ન મળે ઘોળાં વસ્ત્રો, જાણે રંડાપો આવ્યો ॥૧૯॥ જોઇ જોઇને સર્વે હસે છે, મશ્કરી કરે ગોપાળ, રંડાપોરૂડો શોભ્યો પણ, માથા ઉપર છે વાળ. ॥૨૦॥ બળદેવજી કળકળવા લાગ્યા, આશુ તુજને ઝેર; કેમ કરેછે મશ્કરીયો તુ, જા ભાઈ તારે ઘેર. ॥૨૧॥ પ્રભુ કહે જોઇશું તમાસો, જગતને વેહવારે;તમાસાનું નહોયતેડું, રોજ જગાડી મારે. ॥૨૨॥ છત્રપતી તો પુછવા લાગ્યો, ભાનુમતીને એમ; કયાં કયાં આભુશણ વસ્ત્રો, કુદવા લાગ્યાં કેમ. ॥૨૩॥ ભાનુમતી કહે ભરથાર મ્હારો, વાંકો દીવસ થયો, વસ્ત્ર આભુશણ બદલાવીને, વેહેપારી છેતરી ગયો. ॥૨૪॥ દુર્યોધન કહે બહુ ડાપણમાં, થયો નફાનો પ્રેમ; રાણી કહે કાલે જાનવર લાવી, છેતરાયા તમે કેમ. ॥ ૨૫ ॥ કોઇને છાકોટા નવ કરસો, અમે તો અહીં નહીરહીયે;પરણાવોપુત્રતમે તમારે; અમે અમારે જઇએ. ॥૨૬॥ દુર્યોધન કહે શું કહ્યું છે ન, આ વડી કરો રિસ; જવાનુંતો નામ ન દેતી, તુજ ખોળે મુજ શીશ.॥૨૭॥ એટલે પાછું કહ્યું રાણીયે; શું કહું નફટ તમને; રાખવાં હોય તો વસ્ત્ર ભુશણ, કૈથી લાવી દો અમને. ॥ ૨૮ ॥ દુર્યોધને કહ્યું પ્રભુને, વેળા અમારિ માપો, ઘેર જઈ પોચાડી દેઇશું, નારીના પોશાક આપો. ॥૨૯॥ બળદેવજી કહે આપો વીરા, કહયું માન્યુ મોરાર; આપ્યાં એકસો છ નારીનાં વસ્ત્ર અને શણગાર. ॥ ૩૦ ॥ પછી સૌ સૌને સ્થળ ગયાં, ગયો હેડંબા તન; ભોંયરા વીશે અભીમન્યુની જોડે કર્યું સયન. ॥૩૧॥ રાત્રી વીતી વ્હાણું વાયું, ઉઠયો ભીમનો સુત; ઓ ભાઇ ગામમાં જૈને આવું છું. કરી આવું કાંઇ તુત, ॥ ૩૨॥ એમ કહી બ્હાર નીકળીયો, દુષ્ટને દમવા રાજી, પચીસ દહીતો બનાવી તેની, બનાવી શાક ભાજી. ॥ ૩૩ ॥ ગાંસડો બાંધી માથે લીધો, પોતે કાછીયો થયો; દ્વારીકા ગામના બજાર વીશે, વેચવા માટે ગયો. ॥૩૪॥ સારાં શાક જોઇને લોકો, ભાવજ પુછવા આવે; તવ માયાવી બજાર કરતાં બમણું મુલ બતાવે. ॥૩૫॥ તેથી તેનું કોઈ ન લેતું, એવે આવ્યા ગીરધારી જાનૈયા માટે હરનીશ લાવે, શાક સામાન મોરારી.॥૩૬॥ તેમણે દીઠો ગદોરગછને, પ્રભુ જઈ તવ પુછે; સાચા કાછીઆ સાચુ કેહેજે, આ શાકનો ભાવ શું છે. ॥૩૬॥ માયાવીકહેભાવજ શાનો,લેઇ જાઓમહારાજ;

સત્યવાદીને ખવરાવશોમાં, લેજો લંપટની લાજ.॥૩૮॥ એમ કહીનેઆ પી દીધું પોતે થયો વિદાય; સાથે સારાં શાક બીજાં લીધાં, ઘેર ગયા જદુરાય. ॥૩૯॥ કદી નહીને તે દીન પ્રભુ, પેઠા રસોઇ કરવા, માયાવિ શાક જુદા કીધાં, પાપીતણાં પેટભરવા. ॥૪૦॥શ્રષ્ટીનો સ્વાદખેંચીમહી મુકયો, જાનયા જમવા આવ્યા; બાજઠ ઢાળી બીરાજ્યા સરવે, પ્રભુ પીરસણું લાવ્યા. ॥૪૧॥ સત્યવાદીને પીરસ્યુ સાચું, સોભાઇને માયા વી; છ કારભારી સહીતને તે, નવીન સામગ્રી ભાવી. ॥ ૪૨ ॥ બાકી બીજાને પીરસ્યું સાચું, જમવાની આજ્ઞા દીધી; ચાખી જોતામાંઅતિ સ્વાદ લાગ્યો, કૃષ્ણે કારીગરી કીધી. ॥૪૩॥ કૌરવે કહ્યું લૈજાઓ પાછાં, પાંચવાની પકવાન; બીજું ત્રીજું કાંઇ ખાવું નથી, શાક મુકોભગવાન ॥૪૪॥ પ્રભુ કહે જોઇએ જેટલું, તેટલું માગી લેજો; દુર્યોધન કહે શાક તમારૂં, સઘળું મુકી દેજો. ॥૪૫॥ સ્વાદજ લાગે તેમજ માગે, મુકેછે ભગવાન; અવિવેકી શાક આરોગે, અંધ તણા સંતાન. ॥૪૬॥ જમતા જમતા વીખાણ કરે, આજ સુંદીર રસોઇ; ઓ બળદેવ બલીહારી જૈયે ચાતુર રાંધનાર કોઇ. ॥૪૭॥ બળદેવ કહે કૃષ્ણ અમારા, રાંધ્યું સરમે લેવાઇ; કૃષ્ણ કહે કોનું કરવું તું, અમારા પણ વેવાઇ. ॥૪૮॥ દુર્યોધન કહે ઓરે મામા, સારી રસોઇ કરે શામ; આપણા ઘરમાં રાંધવા જોઇએ, કૃષ્ણ સરીખો ગુલામ. ॥૪૯॥ અજ્ઞાની જીવ દુષ્ટ મતીનો, બોલે ફાવે તેમ; માયાવી શાક ઘણું ખાધુ; ગળા લગી આવ્યું એમ.॥૫૦॥ પછી સરવે જમી ઉઠયા; બળદેવે મુખવાસ આલ્યા; રસોઇનાં વખાણ કરતા, જાનીવાસે ચાલ્યા, ॥૫૧॥ એવામાં તો રાત્રી પડી,વીતીગયો દન; દરવાજા નગ્રના બંધ થયા, સરવે કર્યું શયન. ॥ ૫૨ ॥ વલણ ॥ એવે મધ્ય રાત્રી થઈ, ઉઠયો ભીમ કુમાર; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, નીકળ્યો ભોંયરા બ્હાર.

કડવું ૩૪ મું રાગ અહોરાયજીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા; સુણ જનમેજેરાય, વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખાહરણ મહીમાય, અહોરાયજી સુણીએ. ॥ ૧ ॥ ગટોર ગછ મેદાનમાં બેઠો, છુટા મેલ્યા કેશ; એટલે એનિ માયા ઉપડી,પુરણ કર્યો પ્રવેશ. અ૦ ॥ ૨ ॥ માયાવીની માયા જબરી, હલાવી હલાય; શાક જમી સુતા છે તેના, પેટમાં ધુડધુડ થાય. અ. ॥૩॥ કઇનામોઢામાં

મોળ વછુટી,નીકળતું બહુ શુંક; કે જણાને આંકડી આવી, કેનેચાલી ચુંક અ. ॥૪॥ અકળાઈ અકળાઈ સરવે ઉઠયા, પુરણ દુખમાં પેઠા; આ તરડાં દોવાવા લાગ્યાં, કે જન ઓકવા બેઠા. અ. ॥:૫ ॥ ખરળ ખરળ સૌ ઓકવા લાગ્યા, પુરાં મળીયા પાપ; મ્હોમાથી નીકળે ચકલાં ઉંદરડાં વંદા વિંછીને સાપ. અ. ॥૬॥ ઘરોડીઓને કાન ખજુરા; ખીશકોલા નીકળી પડતાં; ચાકરણોને ચામાચીડીયા, બ્હાર પડી તરફડતાં. અ. ॥ ૭ ॥ એવું એવું જોઇ ભય પામે. પોકારે છે બાપ; અડધા પેટમા અડધાબારણે;લબડે મોટા સાપ. અ. ॥૮॥ એવું જોઇનેત્રાસ પામીને, પાડે પોકા પોક; હોકારા થયા તેથી જાગ્યુ, આખા ગામનુ લોક, અ. ॥ ૯ ॥ જુગદીસ જાગ્યા કેહેવા લાગ્યા, સરવે તતપર થઇયે; ચાલો લોકો વણ પૈસાનો તમાસો જોવા જઈયે. અ.॥૧૦॥ પ્રભુ આવ્યા લોકોને લાવ્યા, દોડયા આવ્યા બળદેવ;ઓરે વેવાઇ દ્વાર ઉઘેડો, તોફાનની શી ટેવ અ. ॥ ૧૧ ॥ પણ બારણા ત્યાં કોણ ઉઘાડે, ઓકા ઓકજ થાય; કે કું લોટા ભરીને નાસે, ત્યાને ત્યાં બેશી જાય. અ.॥૧૨॥ તેથી અતીશે દુરગંધ ઉડે, ઓકી મુ ઘા ઘડીચાર; જીવજંતુ દેખી દેખીને, ત્રાસ્યાઅપરમપાર અ. ॥૧૩॥ આતરડાં ઓકીને દોવાયાં.માયાવીનો એ કોપ;ખરેખરી સીક્ષા કરીને,માયા કીધી લોપ. અ.॥૧૪॥ ન મળે ઓકેલું જીવજંતુ, ધીરજ વળી લગાર; બળદેવની બહુ બુમો સુણી, ત્યારે ઉઘેડયાં દ્વાર અ. ॥૧૫॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, લેવાનો છે લાહાવો; બારણે શા સારૂ ઉભા છો, સઉ લોક અંદરઆવો. ॥૧૬॥ તવ બળદેવને બહુ રીસ વ્યાપી, બોલ્યા કૃષ્ણ શું એમ; ઉપર રહી મસ્કરી કરાવે, ભાઈ તું આવ્યો કેમ. અ.॥૧૭॥ તું તો ઘેરજા ભાઇતુતારે,તવબોલ્યા ભગવાન; શા ઉપર સપડાવોછો અમને, આશુ નીત્ય તોફાન. અ.॥૧૮॥ સપુત વેવાઇ શોધી લાવ્યા છો. જ્યાને ત્યાં વાત જવાઇ; રાત પડેને હો બાળો નીત્યે, આતે શી નાગી ભવાઈ અ.॥૧૯॥ એકેદિન ઉંઘવા નવ દીધા, ફજેતી બહુ સસ્તી; આવું અહીં નીત્યે નહી ફાવે.ઉજડછેકે વસ્તી. અ. ॥૨૦॥ તમાશો થાશે સઉ જોવા જાશે, જગતનો છે ધારો; તે કરતાં તો ફાન ન કરે,વેવાઇઓનેવારો.અ.॥૨૧॥બળદેવજીઝખવાણાપડીયા, ગયા વેવાઈપાસ; શું હતું તે આજ બુમો પાડી, શો પડયો તમને ત્રાશ. અ. ॥૨૨॥ દુર્યોધન કહે ઓ વેવાઈ, પોકાર્યા અમે બાપ; અમને સહુને થઇ ગઇ ઊલટી, નીકળ્યા મ્હોમાંથી સાપ. અ. ॥ ૨૩ ॥ બળદેવજી કહે બતાવો મુને, કરોછો તમે નવાઇ; કાંઇ નથી ને બુમો પાડોછો, મા

ડી મીથ્યા ભવાંઈ. અ.॥૨૪॥ તમે તમારે કાલ સવારે, છાબજ મોકલી દેજો; પછી વરઘોડો ચઢાવી આવિ, વર પરણાવી લેજો. અ. ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને પાછા વળીયા, સઊ લોક ગયું ઘેર; છત્રપતી કહે ઓરે મા મા, ફજેતી થઈ બહુ પેર. અ. ॥ ૨૬ ॥ મામો કહે મુઇ ફજેતી, ભુખે જીવડો જાય; રાત્રીએ ખીચડી ઓરાવી, ઓકેલા સહુ ખાય. અ. ॥૨૭॥ પછી સરવે શયન કીધું, થયો પ્રાતસકાળ;તવ અંતરધ્યાન થઇને ગયા ભોંયરે શ્રી ગોપાળ. અ. ॥ ૨૮ ॥ બે ભાઇ સુતા તેને જગાડયા, બોલ્યા જુગજીવન; વીવેક હોય તો છાબ કન્યાને,આપો લીમનાતન. અ.॥૨૯॥ ગટોરગછ કહે રીતી બતાવો, પ્રભુ કહે ત્યાર થાઓ. ભાનુમતીનું સ્વરૂપ ધરીને, વેવાઇને ઘેર જાઓ.અ. ॥૩૦॥ જોડે બીજી નારીયો લેવી, ગાતાં જવું સહુ સાથ, વસ્ત્રને આભુશણ ભરેલી, છાબ લેવી તમ હાથ અ. ॥૩૧॥ ગાતાં ગાતાં મંડપે જાવું, વેહેવણે વેહેવણો ગાય; તમારે તો છાબ લેઇને, બેસવું મંડપ માંય. અ. ॥૩૨॥ પછી સુરેખા કન્યા આવી, છાબ બધી લઇ જાશે; તે મુકી આવિને ખોળામાં, બેસવાની તમ પાસે, અ ॥૩૩॥ એ રીતી છે છાબ આપવાની, બોલ્યો લીમનોતન; કરશું વટ વેહેવાર સઘળો, ઓરે જુગજીવન. અ. ॥ ૩૪ ॥ એટલે પ્રભુ વીદાય થયા, ઊઠયો માયાવી ભુપ; છાબદેવા જવાને ધરીયું, ભાનુમતીનું રૂપ. અ. ॥૩૫॥ એકશોને છ દૈત્ય બનાવ્યા, માયાવી કુંઆર; એક દૈત્યની છાબ બનાવી, ભર્યા વસ્ત્ર સણગાર. અ. ॥ ૩૬ ॥ એકસોને પાંચ રાક્ષસ રહ્યા, તેની કરી ફંડ ફેરા; નવાણું ભાઇની નારી નવાણું, છ કારભારી કેરી. અ. ॥ ૩૭ ॥ પોતે ભાનુમતી થયેલો, ખેલજ કીધો ત્યાંય, છાબ લઇ લોપ થૈને પડયો, દ્વારીકાં નગ્રની માંય અ. ॥૩૮॥ ગાતાંગાતાં મંડપ ભણી, ચાલ્યાં ઊલટ લાવી; બળદેવને ત્યાં ખબર પોહોચી, છાબ આપવા આવી. અ. ॥ ૩૯ ॥ બળદેવની નારી રેવંતી,તે કહે ધારો ખોટો;અત્યારમાં સૌ ઊભાં રો ગાવા, મોટાનો ચાલ મોહોટો. અ. ॥ ૪૦ ॥ વળણ એમ કહી જદુકુળની, ભેગી કીધી નાર; ગીતાંગાતી આવતી, તેનો કરૂં વીસ્તાર.

કડવું ૩૨ મુ ॥ રાગ ધુમારશી ઘોળનો. ॥

આનીહારે રૂડા વીવા માંડીયો ટેક; ॥ હવે વૈશમ પાયે રૂપી બોલીયા. તુતો સુણજન મેજે ભુપાળ; રે, છાબ લેઈ સાસુ થઇ ચાલીયો,

એતો માયાવી ભીમનો બાળ. રૂ૦ ॥ ૧ ॥ જાતાં જાતાં મળ્યું લોક ગાંમનું, એને ભાનુમતી સૌ જાણે; રૂ૦ રાણી ઠમકેને ઝમકે ચાલતી, છેડો ખેંચીને ઘુંઘટ તાણે. રૂ૦ ॥ ૨ ॥ ગાતી ગાતી આવી સહુ સુંદરી, પુરા પ્રેમે મંડપમાં પેઠી; રૂ. છાબ ગ્રહી ભાનુમતી ભામની, ગાદી તકીયે જઇને બેઠી. રૂ૦ ॥ ૩ ॥ તવ રેવંતીજી ઘરમાં ગઇ, કહ્યું બેટી પહેરી ઓઢી જાઓ; રૂ૦ તારી સાસુજી છાબ દે તુજને, તે તો લઇને ઘરમાં આવો. રૂ૦ ॥ ૪ ॥ તવ સુરેખા કન્યા સંચરી, એને પુરણ ઉલટ વ્યાપી; રૂ૦ ગટોરગછછે બોલાવી ભાવથી,કન્યાના કરમાં છાબઆપી રૂ૦ ॥ ૫ ॥ તે તો લઇને ઘરમાં પરવરી, માયે વધાવિ ધરી ઉમંગ; રૂ૦ છાબ લેઈ કહ્યું બેટી સંચરો, બેસો જે સાસુને ઉછંગ. રૂ૦ ॥ ૬ ॥ તવ સુરેખા ત્યાંથી પાછી વળી, માને કહે મંડપમાં પેઠી; રૂ૦ સાસુ થઇને બેઠો સુત ભીમનો, તેના ખોળામાં આવીને બેઠી. રૂ૦ ॥ ૭ ॥ સુરેખા કહે સાસુજી માહરાં; તમ સંગ દીવસ આવ્યો રૂડો; રૂ૦ ગટોરગછે મનમાં વીચારીયું,નથી સાસુજી હુંછું સાસુડો. રૂ૦ ॥૮॥ પછી ગટોરગછ કહે વહુ સારૂ,ચાલો આપણે ઉભાં થઇયે;રૂ.કેવો મહેલ છે તાહરા તાતનો, મને દેખાડ જોવાને જૈયે. ॥ રૂ૦ ॥૯॥ તવ સુરેખા કન્યા ઉભી થઈ, ઝાલ્યો સાસુજી કેરો હાથ; રૂ૦ વાતો કરતાં ગયાં બેઉ મેહેલમાં પેહેલો માળ જોવા ચઢયાં સાથ. રૂ૦ ॥ ૧૦ ॥ નીરખી જાળી બાહારી અટારીયો, જોતાં જોતાં બીજે માળ જાય; રૂ૦ નીચે કરેલી માયાવીકામની, તેનો જદુનારી સામી ગાય. રૂ૦ ॥ ૧૧ ॥ એવે બીજો ત્રીજો માળ નીરખી,ગયાંચોથે ને પાચમે માળ; રૂ૦ પછી છઠોને સાતમો નીરખ્યો, ગયાં ધાબામાં ધાબું વીસાળ. રૂ૦ ॥૧૨॥ એતો અગાશી ગગનમાં ગાજતી, ત્યા તો શીતળ વાયુ વ્હાય;રૂ૦ દીસે નગ્રને વન બધું ત્યાં થકી, વળી અશોક બાગ દેખાય રૂ૦ ॥ ૧૩ ॥ તવ ગટોરગછે વીચારીયું, નથી અહી કોઇ કાળો કાગ; રૂ૦ મ્હારી સુરેખા ભાભીછે એકલી, ભલો લેઇ જવાનો છે લાગ. રૂ૦ ॥ ૧૪ ॥ વળણ ॥ છે લાગ લેઈ જવા તણો,

———×o×———

કડવું ૩૬ મું રાગ સવયો ઝડપથી.

ભુલ્યું તો મુજ ભોગ; વલ્લભ વદે વીચારીયુ, ફરી બેસે નહી જોગ.

એમ વીચારી ચીર કાઢયું, કટી કશીને બાંધે; આવોરે લાડકડી ભાભી, કટીને લીધી ખાંધે. ॥૧॥ વાયુને વંટાળ કીધો, વીજળીનો ચ-

મકાર; ગરજના કરી ગગને ચઢીયા,ભીમ તણો કુમાર. ॥ ૨ ॥ બાગમાં પડી ભોંયરા વિશે, સુરસપાટે આવ્યો; કયાં ગયા અભીનન્યુ ભાઇ, ભાભી લાડકડી લાવ્યો. ॥૩॥ એમ કહી જઇ પાસે બેસાડી, ગભરાઇ સુરેખાય; અભેમન્યુને ઓળખ્યો, ને, રડવા લાગી ત્યાંય. ॥ ૪ ॥ મારા રડયા મારા પીટયા, કરમ હીણા કહાવ્યા; બોલાવું મ્હારા બાપને તમે,કેમ મને હરી લાવ્યા. ॥૫॥ ઓળખ્યો આ જુનો વર મ્હારો, કહીને નાખી ચીસ; મ્હારા તાતને તેડાવીને, છેદાવું તમ શીશ. ॥૬॥ ગટોરગછે મન વિચાર્યું, જાણી જશે કોઈ વાત; પાર નહી પડે ખેલ ધારેલો થાશે અતી ઉત્પાત. ॥ ૮ ॥ એમ જાણી સમજાવવા લાગ્યો, સુરેખાને એમ; આવો રૂપાળો વર મુકીને, પેલાને મોહ્યાં કેમ. ॥ ૮ ॥ કન્યા ગાળો દેવા લાગી, તમને પોહોચાડુ ઠેઠ; ગટોરગછ કહે ગાળો ન દેશો, હું તો તમારો જેઠ. ॥ ૯ ॥ છાનાંમાનાં આને પરણો, સંસારનું સુખ માણો; હુંકારો મુજને નવ કરીયે,મારી લાજ તાણો. ॥ ૧૦ ॥ તેમ તેમ ગાળો દેવા લાગી, રૂવે અપરમપાર; ધાંટા કહાડે બરકા પાડે, નાની વયની નાર. ॥ ૧૧ ॥ ગટોરગછે શીશ પછાડી, કીધા રાક્ષસ ચાર;ગર્ધવ મુખાકારમા કાળા, દંત લાંલા ગજ ચાર. ॥ ૧૨ ॥ ગોળ ગોળ ગોળા જેવા ડોળા પોહોળાં મોહો કદરૂપ; બારે ભયંકર દૈતો દેખી, કન્યા થઈ ગઈ ચુપ. ॥ ૧૩ ॥ રાક્ષસો કહે ખાઇ જઇશું થનારૂં હોય તે થાય; સુરેખા કહે જેઠ મ્હારા, તમને લાગુ પાય. ॥ ૧૪ ॥ આ રડયા મને ખાઈ જવાના, રંક ભાભી ઉગારો, મુઓ પેલો વર લખમણો, આ વર મ્હારો સારો. ॥૧૫॥ અભીમન્યુ તવ હશી પડયો, બોલ્યો ગટોરગછ એમ; કબુલ કરે છે કન્યા વરને, પાપીયો ખાઓછો કેમ. ॥ ૧૬ ॥ ખબડદાર કોઇ નવ ખાશો, પાસેને પાસે ઠરજો એ કન્યા બુમો પાડે, તો એક કોળીયો કરજો. ॥૧૭॥ પછી કહ્યું અભીમન્યુને, ઓ વીરા હું જાઉં, કન્યાની ત્યાં બુમો પડશે, જૈ સુરેખા થાઉં. ॥૧૮॥ આશા ભરેલો વર આવ્યો છે કન્યા વના વળેપાછો;મ્હારીતમે ચીન્તા નવકરશો,કોઇ વાતે નથી કાચો. ॥૧૯॥ સુરેખા કહે જેઠ મ્હારા, રાક્ષસ લેતા જાવો; નહી તો મુજને ખાઈ જવાના, કાંઈક દયા લાવો. ॥૨૦॥ ગટોરગછ કહે નહી ખાય તમને, બોલ્યા વિના કોઈ વાર; સુરેખા કહે ડાહી થઇશ હું; બોલીશ નહી લગાર. ॥૨૧॥ બેશીશ તમારા ભાઇ પાસે, પછી રડયા શું ખાશે; માયાવી કહે એવાં ડાહ્યાં થઇ, બેસો ભરથાર પાસે. ॥૨૨॥ એ-

મ કહીને બ્હાર નીકળીયો, ઉડી આકાશે ચડીયો; શુદ્ધ સુરેખાનું રૂપ ધરીને જૈ ધાબામાં પડીયો. ॥૨૩॥ પછી પોતે છાબ લોપ કીધી, લોપ કરી બધી નાર; માયાવી ખેલ કરેલો તે, રાખ્યો નહી લગાર. ॥ ૨૪ ॥ બાવરી બની જદુકુળ નારી, વહેવાણો ગઇ કયાંય; છાબ આપેલી જોવા ગઈ તો, તે ન મળે ઘરમાંય. ॥૨૫॥ તવ સહુ સુંદરી કહેવા લાગી, આતો કઉતક કહાવ્યું; ગાંડા જેવા ગાવા લાગ્યા, નિશ્ચે સપનું આવ્યું. ॥૨૬॥ રેવંતી કહે શાનું સપનું, ગાયું છે લાડે કોડે; સુરેખા ગઇ છે મ્હેલ જોવા, એની સાસુ જોડે. ॥૨૭॥ અરેરે તેનો તપાસ કરૂં કહી મેહેલમાં દોડી; ઓરે સુરેખા ઓરે સુરેખા, ઓરે લાડકી છોડી. ॥૨૮॥ મેડા ઉપર ચઢવા લાગી, ઘાંટા કાઢી બોલાવી; ઓમા ઓમા કરતી કરતી, સામી સુરેખા આવી. ॥૨૯॥ ચોથે માળે ભેગાં થયા, મા દીકરી તે ઘડી; ઓ માતા મુને બિક લાગી; કહીને બાઝી પડી. ॥ ૩૦ ॥ રેવંતીયે રૂદે ચાંપી, નીચે તેડી લાવિ; પ્રભુ કેરી પ્રેમદા સૌ; ખબર પુછવા આવી. ॥૩૧॥ રેવંતી કહે દીકરી મ્હારી, તારા જીવને કેમ; ગટોરગછ કહે કાળજુ મ્હારૂં, ધડકયા કરે જેમ તેમ. ॥ ૩૨ ॥ સૌ કહે તારી સાસુ કયાં ગઇ કેવું બની ગયું કામ; ગટોરગછ કહે ઉંચી ઉડીને; ચાલી ગઇ એ આમ. ॥૩૩॥ ઓમા મ્હારા પેટમા તો, મરવાનો ભય લાગે; જીવ ઘણો ગભરાય છે મ્હારો, જાણે કોઈ હાડ ભાગે. ॥ ૩૪ ॥ રેવંતી તવ રડવા લાગી. ચોધાર આંસુ પાડી; પથારી કરી સુરેખાને, સાચવીને સુવાડી. ॥૩૫॥ અરેરે જોશીને બોલાવો, જોવરાવો કોઈ જોશ દોરા કરાવો ચીઠી કરાવો, શો દીકરીનો દોશ. ॥૩૬॥ ભુઆ બોલાવો જતી બોલાવો, કોઇને દાણા દેખાડો; દ્રષ્ટી બાંધો નજર ઉતારો, લાડકડીને ઊઠાડો. ॥૩૭॥ એટલે અતી દોડા દોડ ચાલી, કન્યા મરડે મુખ; મોંધાઇ માટે ખાય ગોઠમડાં, સૌ કહે દારૂણ દુખ. ॥૩૮॥ બળદેવજી ત્યાં ધાઈ આવ્યા, બહુ ચીંતામાં પેઠા; ઊદાશ પામી લેલાટ કર દૈ, સુરેખા પાસે બેઠા. ॥૩૯॥ ઉતાર ઊતારે નજર બાંધે, કરાવે દોરા ચીઠી; લગન વેળા વીઘન આવ્યાં, દીકરી દુખી દીઠી. ॥૪૦॥ એવામાં શ્રી કૃષ્ણ આવ્યા, સેજ સ્વભાવે ત્યાંય; કન્યાને ઓળખી પાછા વળીયા, ઉભા ન રહેવું હાંય, ॥૪૧॥ એવામાં સુરેખા બોલી, બળદેવ પ્રત્યે વચન; કૃષ્ણકાકાને પાછા બોલાવો, ખોળે બેઠાનું મન. ॥૪૨॥ બળદેવજીએ બુમ પાડી. પાછા વળો મમભ્રાત; તમારે ઉછંગ બેટી બેસાડો, ટાઢી મીઠી

કરે વાત. ॥૪૩॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે કામ છે મ્હારે, તવ બળદેને રિસ વ્યાપી; મારે ખોળે મોટાં કીધાં, બાળક તારાં અથાપી. ॥૪૪॥ તે બધું મ્હારૂં છુટી પડીયું, દીકરી નથી સુખી, તેથી ખોળે બેસવા માગ્યું; શું જશે ખોળો દુખી. ॥ ૪૫ ॥ એવું કહ્યું તવ કૃષ્ણજી આવ્યા; બોલાવી રૂડે રંગ, આવ્ય સુરેખા કહીને બેસાડી, હરજીએ ઉછંગ. ॥૪૬॥ પછી છાનુ માનુ કહ્યું, પોતં સુંદરશામ; તું તારે કર કરતો હોય તે, ન લઇશ મારૂં નામ. ॥૪૭॥ મુજ ઉપર રાખવી મેહેરબાની, જાણીતો તુજથી કાંપે; ગટોરગછ કહે તમારી નારીઓ, કેવા ચરણ શીશ ચાંપે. ॥૪૮॥ કૃષ્ણ કહે ફાવે તે કરજે, તારો દીવસ છે ઘેર; ઉછંગથી ગટોરગછ ઉઠયો, પછી બોલ્યો સુખ ભેર. ॥૪૯॥ પીતાજી હવે ઠીક થયું છે, જાઓ સૌ સૌને ઠામ; એમ કહી પથારીમાં સુતા, લેશો નહી મુજ નામ.॥૫૦॥ એટલે સરવે વેરાઈ ગયું, બોલી રેવંતી એમ; ઓ દીકરી તને ખાવા આપું, શું ખાધા પર પ્રેમ. ॥ ૫૧ ॥ વળણ ॥ ખાવા માગો દીકરી, તો મન ખુશી થાય; કહે વલ્લભ એમ કરગરે સુરેખાની માય.

કડવું ૩૭ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન, સુણ પરાક્ષત રાયના તન; બોલ્યો ગટોરગછ હું ખાઉં, લાવો કુંચીયો ઓરડે જાઉં. ॥ ૧ ॥ ભર્યા પકવાન જાનૈયા કાજ, ગમે તો તેમાંથી ખાઉં આજ; તવ માતાને ઉલટ વ્યાપી, તેને ઓરડાની કુંચીયો આપી. ॥૨॥ તવ માયાવી ઓરડે ગયો, દીઠાં પકવાન ખુશી થયો; એણે માયા રચી તેવાર, કીધા દૈત્ય એક હજાર, ॥૩॥ તેમાં પાંચશે ટોપલા કીધા, પકવાને ભરાવી દીધા; રહ્યા રાક્ષસ પાંચશે જેહ, ઉપડાવ્યા તેને શીર તેહ. ॥૪॥ પછી ખેલ માયાવીએ કીધા, કરી અદર્શ મોકલા દીધા; તેતો પોહોચાડયાં હેડંબા વન, દીધા ઓરડા ભિમને તન. ॥૫॥ હતું તેટલું પકવાન ટાળ્યું, એણે સાફ વાશિદું વાળ્યું; તાળા દેઇને કુંચિયો લીધી, જઇ રેવંતીને દીધિ. ॥ ૬ ॥ ગયા પકવાન લેઇને જેહ, પોચ્યા હેડંબા વનમા તેહ; કર્યો ઢગલો પકવાંન તણો, તેનો ગંજ ત્યાં વાગ્યો ઘણો. ॥ ૭ ॥ બેઠી સુભદ્રા હેડંબાય કહ્યું શેવકે સઘળું ત્યાંય; બોલા સુભદ્રા ઓ જેઠાણી, કયાંથી આણ્યા પકવાન તાણી. ॥ ૮ ॥ કહે હેડંબા સુણો દેરાણી, લાવ્યા દ્વારીકાંથી દૈત્ય તાણી, એ તો વેહેવાઇનું મોકલાવ્યું, ત ॥ સારૂં ઢાંકયું આવ્યું

॥ ૯ ॥ કહી હસ્યાં દેરાણી જેઠાણી, બેઉ રહ્યા છે ઉલ્લટ આણી; રહ્યો માયાવી થઇ કન્યાય; બળીભદ્રના ભોવન માંય.॥૧૦॥ તેવે થયો મધ્યાન કાળ, બોલ્યો દુર્યોધન ભુપાળ; ઉઠો નારીયો સરવે જાઓ, છાબજે વહુને આપી આવો. ॥ ૧૧ ॥ તવ ઉઠી ભાનુમતિ રાણી, પેહેર્યા પોશાક ઉલ્લટ આણિ; પછી છાબ કરી તૈયાર, તેમાં ભર્યા વસ્ત્ર શણગાર. ॥ ૧૨॥ લીધી ભાનુમતીયે હાથ, બીજી પ્રેમદા ચાલી સાથ; ગીત ગાતી સહુ આવી, તવ વેહેવાઓએ બોલાવી. ॥૧૩॥ સહુ સામા સામી ગીત ગાતી, બેઠી ભાણુમતી મદ માતી; તવ રેવંતી ઘરમાં ગઈ, ત્યારે સુરેખા ઉભી થઇ. ॥ ૧૪ ॥ રેવંતીયે કહ્યું બેટી જાઓ, સાસુ આપે તે છાબ લાવો, બોલ્યો ગટોરગછ મુખ એવું, નહિ જાઉ થાય થયું તું તેવું. ॥૧૫॥ માયે કહ્યું કાળજાની કાચી; આ તો આવી છે સાસુ સાચી; ત્યારે ચાલ્યો હેડંબા તન, ગયો મંડપ હસ્તે વદન. ॥ ૧૬ ॥ જઈ છાબ સાસુ કને લીધી, પોતાની માતને સોંપી દીધી; પછી પાછો મંડપમાં પેઠો, ભાનુમતીને ખોળે બેઠો. ॥ ૧૭ ॥ તવ ભાનુમતી હરખાણી, વહુ બહુ રૂપાળી જાણી; એણે અણુ દીઠાનું દીઠું,જાણે માર મહુડાંને મીઠું. ॥ ૧૮ ॥ વહુતું નથી રૂપે નરસી, કહી ચાંપે રૂદીયા સરસી વિચાર્યું માયાવીયે એમ, બતાવું સાસુને પ્રેમ. ॥ ૧૯ ॥ વ્હાલા લાગો છો કહીને દાબી, બનિ ગઈ ભાણુમતી રાબી;ભાંગી ગયાં એનાં બધાં હાડ,બળ્યું આ કન્યાનું લાડ. ॥૨૦॥ તપ્યા નેત્રને તપ્યું શીશ, નાંખી રાણીયે કારમી ચીસ; તવ શકુની મામાની નારી, એણે ભાનુમતિ ને વારી. ॥ ૨૧ ॥ કર્યા કન્યાયે તુજને લાડ. તેમાં શું તારાં ભાગ્યાં હાડ; એતો છે વહુજી હલેતી,તેમાં શી કરી તેની ફજેતી. ॥ ૨૨ ॥ કહી ગોદો મારી રીસ કીધી, પોતે વહુને ખોળે લીધી; બોલ્યાં મામીજી વહુ શાણાં;તારી સાસુમાં નથી બે દાણા ॥ ૨૩ ॥ કહી ચાંપે રૂદીયા સાથ, ત્યારે દીધી માયાવીએ બાથ; મામીજી તમે છો બહુ સારાં, મને લાગો છો પ્રાણથી પ્યારાં. ॥ ૨૪ ॥ કહી દબાવી દાખવી રિસ, તવ માંમીયે પાડી ચીસ; એના લોચન તરિ ગયાં, બધાં હાડજ ચકચુર થયાં. ॥૨૫॥ મુકી દીધિ સુરેખાએ મામી, દાબવામાં ન રાખી ખામી;પછી ભાનુમતી બોલી એમ. હવે બુમ તમે પાડી કેમ. ॥૨૬॥ બોલી મામીજી સુણ રાણિ, હવે કન્યાની વાત મેં જાણિ; આપણો લગ્નમાગો રાંક, તેનો વિચાર કરવો કાંક. ॥૨૭॥ બોલી મુખે મરડી ભાનુમતી, મને આ કન્યા

ગમતી નથી; કહિ પરણાવ્યા વણ પાછા જૈયે, બળીભદ્રનાં દુશમન થૈયે. ॥૨૮॥ માટે પરણાવો રીઝી ખીજી, ઘેર જઇને લાવીશું બીજી; બળદેવ તનયા બળદાખે, મ્હારા છોકરાને મારિ નાંખે ॥ ૨૯ ॥ એવી વાતો કરતી ચાલી; ગઈ જાનીવાસે કર ઝાલી; કહાવ્યું બળદેવજીએ આવો, વાજતે ગાજતે વર લાવો. ॥ ૩૦ ॥ તવ બોલીયો અંધ કુમાર; મામા વરને કરો તૈયાર; એને પીઠી ચોળાવો અંગ, કહાડો વરઘોડો ખુબ રંગ. ॥ ૩૧ ॥ વળણ ॥ મામે આપી આગના, આવો સરવે નાર; પીઠી ચોળો પ્રેમથી, હવે ન કરશો વાર. ॥

કડવું ૩૮ મું રાગ ધોળનો.

પીઠીચોળે, પીઠી ચોળે પ્રીત આણીરે; વરરાજાને ચઢાવે ગંગોદક પાણીરે ॥૧॥ અંતર ફુલેલ, તેલ શરિરે લોરરે; ગીતાં ગાતી, ગાતિ તે શરિયા ધોયેરે.॥૨॥ વરરાજાને, હૈયે હરખ નવ માયરે, ઝટપટ કરવા, આવ્યો દુર્યોધન રાયરે ॥૩॥ ઓરે મામા, ટાઢો સ્વભાવ તમારોરે;બાજઠપરથી, વરને ભોંય ઉતારોરે. ॥ ૪ ॥ ઉનું ટાઢું, જળ મંગાવી હોનેરે, વરરાજાને. હવે નવરાવા લ્યોનેરે. ॥ ૫ ॥ તવ તે મામે, ભોમી ઉતારિ નવરાવ્યોરે; છત્રપતિ, વસ્ત્ર આભુશણ લાવ્યોરે. ॥ ૬ ॥ મામા ઝટપટ, જવાનો રાખી ખેટકોરે; જામો પ્હેરાવો, વરને ચીરોને પટકોરે. ॥ ૭ ॥ તવ તે મામે, પેહેરાવ્યાં વસ્ત્ર સણુગારરે; નાંખ્યા અછાબા, હીરા મોતિના હારરે. ॥ ૮ ॥ એટલે રાયના અનુચર આંગણે આવ્યારે, વરને માટે, ઘોડી શણુગારિને લાવ્યારે. ॥૯॥ દુર્યોધને, કહ્યું વરને ઉપાડોરે; વાર ન કરશો, વરરાયને બહાર કહાડોરે ॥૧૦॥ લાવી તમે, ઘોડી ઉપર બેસાડોરે; પછી સરવે, જાનૈયા રસ્તે પાડોરે. ॥૧૧॥ મામાયેતો, વર રાયને ઉપાડયોરે; બહાર કાહાડી, ઘોડી ઉપર બેસાડયોરે. ॥૧૨॥ વરરાજ તો થૈ બેઠો ઠીકા ઠીકરે,બેસતામાં, થઈ છે દસવીસ છીંકરે ॥ ૧૩ ॥ બોલ્યા રાજા, મામા આ શુકન કેવારે; મામો કહે,જસ લેઇ આવીએ એવારે ॥ ૧૪ ॥ રાય કહે શી, બુદ્ધી તમમાં ભાળુરે; કરો ટપકું, વર રાયને મોંડે કાળુંરે ॥ ૧૫ ॥ દ્રષ્ટી ન લાગે, પરણી આવે લાડે કોડેરે; એટલે મામે, લાવીને મેંશ ઘશી મોંઢે રે. ॥ ૧૬ ॥ વરરાજાને, શ્રીફળ મુખવાસ આલોરે; સૌ જાનૈયા, વરરાયને લેઇ ચાલોરે, આપ્યું શ્રીફળ, પાન તે વરને હાથરે; મોહોડ ઘાલી. પુઠે ઊભી એની માતરે. ॥ ૧૭ ॥

પુઠે બીજી ના રીઓ ગાતી જાયરે; ઉતાવળ કરે દુર્યોધન રાયરે. ॥ ૧૮ ॥ વલણ ॥ લૈ ચાલો વરરાયરે, કહે છે દુર્યોધન; વદે વલ્લભ સૌ સાંભળો. ઘોડી તણું વરણન.

કડવું ૩૯ મું રાગ લક્ષમણીની ઘોડીનો.

આંની હાંરે લક્ષમણ વરની ઘોડલી. ટેક ॥ રાજાયે દીધી આગનારે, ગરગડીયાં નીસાન; છત્રીસ વાજાં વાગીયાંરે, ચાલી કૌરવ કેરી જાન, લ૦ ॥ ૧ ॥ જાનૈયા જોડે જાયછેરે, સાબેલા રૂપવાન સાજન સારૂ શોભતુંરે, બની શોભા સ્વર્ગ સમાન. લ૦ ॥ ૨ ॥ છત્રપતી માંહિ માલતોરે, અછકલા નીચ જાત; ફુલી ફુલી થાય ફાળકોરે, ભાનુમતી વરરાજાની માત. લ૦ ॥ ૩ ॥ મોહોડ મુસ્તકપર મેલીયોરે, રામનદીવો હાથ; નવાણું ભાઇની નારીયોરે,ચાલે ભાનુમતીની સાથ.લ૦ ॥૪॥ બાપ સરીખો બટકોરે, લખમણ વર નાદાન, વારે વારે હસ્યા કરેરે, બન્યો બાધો ચકવો બેભાન. લ૦ ॥૫॥ ડાફેરો મારે ડગેડગેરે, જુએ નગ્રનું લોક; મરડે મોઢાં વર જોઇનેરે, ભીડ ભરાઈ છે અથોક. લ૦ ॥ ૬ ॥ દેખાડે સહુને સાહ્યબીરે,રાજા દુરીયોધન, મુજ જેવો ગ્રહસ્થ કો નથીરે, એવો અભીમાન વસ્યો છે મન. લ૦ ॥૭॥ શુભ શોભાથી આવીયારે, બળદેવજીને ઘેર; તોરણે વરને રોખીયોરે; પછી પોખવાની કીધી પેર. લ૦ ॥ ૮ ॥ રેવંતી આવી પોંખવારે, વર પોખ્યાના કોડ, રામન દીવો હાથ મારે, માથે બત્રીશ ભમરીનો મોહોડ લ૦ ॥ ૯ ॥ ગરગાચાર્ય પોખાવતારે, લેઈ સામગ્રી સાર, વરની કને મામો રહયોરે, કરે બ્રાહ્મણ મંત્રઉચ્ચાર. લ૦ ॥૧૦॥ ધુંસળ મુસળ રવૈયોરે, સરીયો. સંપુટ ત્રાક, એંડી પેંડી ઉતારીનેરે, ટીલું તાંણી આમળીયું નાક. લ૦ ॥ ૧૧ ॥ વળણ ॥ એ રીતે વર પોખીયો, લીધા મંડપ માય; બાજઠપર પધરાવીયો, બેઠા પાચાર્ય ત્યાંય.

કડવું ૪૦ મું ॥ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખાહરણ મહીમાય, ॥૧॥ મંડપ માંડયો છે મધ્ય ભાગે, પુર્વ દીશાયે સભાય; જાદવ કૌરવ સૌ ત્યાં બેઠા.મંડપચરચા દેખાય ॥ ૨ ॥ પશ્ચીમ દીશા રચી છે સભા, તેમાં બેઠી સહુ નારિ; તે પણ સઘળી ચરચા દેખે, રચવાની બલીહારી. ॥૩॥ ગર્ગાચાર્ય ને કૃપાચાર્ય તે

બહા મંડપ માંય; બાજઠ બેઠો છે વરરાજા, શકુ- | મામા ત્યાંય. ॥ ૪ ॥ રેવંતીયે સુરેખાને, કર્યો પીઠી આચાર; કન્યા ચુડો મોજડી પાનેતર, પેહેરાવ્યાં તે વાર. ॥૫॥ કન્યા મોઢીયો માંથે મુકયો, કન્યા રૂપ બનાવી; પ્રદુમને ઉચકી લાવી, મંડપમાં પધરાવી. ॥ ૬॥ કન્યા પાસે પ્રદુમન બેઠો, પ્રભુ ભય મન લાવે; પુત્ર મ્હારો પાસે હશે તો, કન્યાને નહી ફાવે. ॥૭॥ એવું જાણી પુરૂશ પુરાણી, બોલ્યા મુખ વચન; સભામાંથી ધાટો કાહાડી, તેડયો પોતાનો તંન. ॥૮॥ ક્રષ્ણ કહે તમે બેસો સભામાં કન્યા કને શોભે નારી; એક દાસીને, બેસાડીને, અત્રે આવો વીચારી. ॥૯॥ પ્રદુમને કબુલ કીધું, સત્ય વારતા મન વ્યાપી; દાસીને જઇ પાસે બેસાડી, સૌ સામગ્રી આપી. ॥૧૦॥ પોતે જઇને બેઠો સભામાં, શુભ શોભા દેખાય;વર કન્યા સામસાતી મંડપમાં,પટકુળ આગળ ધરાય. ॥૧૧॥ હસ્ત મેળવવાનો સમય થયો, વીપ્રને વચને તદાપ; આડો પટ તે લઇ લીધો, કીધો હસ્ત મેળાપ. ॥૧૨॥ કન્યાનો કોમળ કર દેખીને, ખુશી થયો વરરાય, મામાયે કહ્યું વરરાજાને, કેવી છે કન્યાય. ॥ ૧૩ ॥ એટલે હશીને વરરાય બોલ્યો, મુજ પીતા છત્રપતી;પણ મ્હારી નારી ના સરખી, એમને નારી નથી.॥૧૪॥ ઓ મામા હું ભાગ્યશાળી, મામા કહે સુખ લેજે; છાનો માનો એ કન્યાના, હાથ ઉપર નખ દેજે. ॥ ૧૫॥ વરરાજા કહે બધું જાણું છું, શીખવ્યું છે મુજ મીત્ર; એમ કહી નખ દેવા લાગ્યો,કરે પ્રેમ ચરીત્ર. ॥૧૬॥ ગટોરગછે મન વીચાર્યું, પતી ઉપર પ્રેમ ધરીયે;એ,લાડ આપણને કરેછે,તો આપણ લાડ કરીયે.॥૧૭॥ એવું જાણીને વરનો પોંચો, દબાવ્યો કરી રીસ; આંગળાં હાડ નાંખ્યા ભાગી, વર ઉઠયો પાડી ચીસ. ॥૧૮ ॥ વળણ ॥ ચીસ પાડી વર ઉઠયો, આંસુ નીકળી જાય;વ્યાસ વલ્લભ વદે સાંભળો, શું કહે છે વરરાય.

કડવું ૪૧ મું ॥ બીલાલરીની છાયા.॥

ઓ મામા મુકાવોરે, જીવ મારો જાય છે; હું તો નહી પરણુંરે, કન્યા મારી માય છે. ॥ ૧ ॥ મામો તવ બોલ્યોરે, એવા ગાંડા નવ થૈયે; કન્યા કોમળ અંગનીરે, તેનાથી શું ડરી જૈયે. ॥ ૨ ॥ સમજાવી બેસાડયોરે, સભા સહુ નજરે જુએ; હોશ ગઇ ભાગીરે, બેઠો બેઠો વર રૂએ ॥૩॥ કન્યાયે વીચાર્યુંરે, હાડ ભાગ્યું ખરે ખરૂં; રડેછે કેવારનોરે, માટે એને ખુશી કરૂં. ॥૪॥ ઘુંઘટ ઉઘેડયોરે,દેખાડી કાન્તી કેવી; માન્યની પ્રભા નેણીરે, પુરણીમાના ચંદ્ર જેવી. ॥ ૫ ॥ વર હશી પડયોરે; મામા

વહુ બહુ સારી; હવે હું તો પરણુંરે, એતો મા નહી મ્હારી. ॥૬॥ એવી રીતે રાજીરે, વર રાયને કીધો; ઘુંઘટ ગટોરગછેરે, ખુશી કરી ખેંચી લીધો. ॥ ૭ ॥ પછી પાછું ધાર્યુંરે, વરરાયને દેવા દુઃખ; ઘુંઘટ ઊઘેડયો રે, દેખાડયું મંઝાર મુખ. ॥૮॥ વર થયો ઊભોરે, કન્યા કાળી કહલાડી; પીળા પીળા ડોળારે,આતો રાંડ બીલાડી. ॥૯॥મામો મુખ બોલ્યો રે, વાત તું કરે છે કેવી;કન્યાતો રૂપાળીરે,તારી મા બીલાડી જેવી.॥૧૦॥ ખેંચોટી બેસાડયોરે,કન્યા ધારે દેવા દુઃખ;ઘુંઘટ ઉઘેડયોરે,દેખાડયું છે સ્વાન મુખ. ॥૧૧॥ વર થયો ઉભોરે, બાજઠથી પડયો ઉતરી; મામા નહી પરણુંરે, જુઓ કન્યા કુતરી, ॥૧૨॥મામે કહ્યું બેશ હેઠોરે,મોઢેથી ગાળ ભાણી; તારી માછે કુતરીરે,કહી કુખમાં ચોટી ખણી.॥૧૩॥તવ ઘુંઘટ ઢાંકયોરે, વરરાયને દેવા દુઃખ; ઘુંઘટ ઉઘેડયોરે, દેખાડયું ગર્ધવ મુખ.॥૧૪॥ વર થયો ઉભોરે,મામા હુંતો જઇશ મરી;મ્હારે નથી વરવુંરે, આતો છે ખરની ખરી.॥૧૫॥મામે હાથ ખેંચ્યોરે,ખોટી વાત કરે કેવી; માર્યો એક ઠોંશોરે, તારી મા ગર્ધવ જેવી. ॥૧૬॥ વરને બેસાડયોરે, માયાવી તો દેછે દુઃખ;ઘુંઘટ ઉઘેડયોરે, દેખાડયું રાક્ષસ મુખ. ॥૧૭॥ વર થયો ઉભોરે, મામા ભારે ભુડું થશે; આતો રાંડ રાક્ષણીરે, મને તમને ખાઇ જશે. ॥૧૮॥ ભાનુમતી આવીરે, દીકરાનું દુઃખ જુએ;બેટા ઘડી કષ્ટ વેઠોરે. પાલવથી આંસુ લુએ. ॥૧૯॥ મને જે વિતેલુંરે, મન મારૂં જાણેછે; મામાજીયે જોયું નથીરે, માટે પક્ષ તાણેછે. ॥૨૦॥ ત્યારે મામો બોલ્યોરે,ગોર ઉતાવળ કરો;કહોના કહો પણુરે,છોકરો કૈ બીધો ખરો. ॥૨૧॥વળણ.॥ ગોર બેઉ વળતું બોલીયા, કહો શી કરીયે ભુલ; તેથી ઉતાવળ હોય તો કરીએ સરાવ્યા તુલ્ય.

કડવું ૪૨ રાગ સવૈયા.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય;વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ઓળો ગોળો ગોરે વાળ્યો, ઝટપટ પુરૂં કરવા, વર કન્યાને ઉભાં કીધા, મંગળ ફેરા ફરવા. ॥ ૨ ॥ વરરાય રડતો ઉભો રહ્યોને, કન્યા ઉભી આંખ મીંચી; વરના કરતાં દેખાય કન્યા, એક વેહેંતજ નીચી. ॥ ૩ ॥ પેહેલું મંગળ ફેરો ફેરવ્યાં; ફરી ઉભાં નારી નર; બાજઠે બેઉ ઉભાં રહ્યાં તો, થયાં બરાબર. ॥૪॥

સકળ સભા વિસ્મય પામી,કજોડાપણું ગયું; ઊંચાનીચી જરા હતું તે, હવે બરાબર થયું,॥૫॥ હેવે બીજું મંગળ ફરતાં, કરી માયાની કુંચી; વરરાય નીચો પડી ગયો ને,કન્યા થઈ હાથ ઊંચી.॥૬॥એવે ત્રીજું મં-ગળ વરત્યું, ફરી ઊભાં બેઊ સાથ; વરરાજા છેક નીચો પડીયો, કન્યા વધી બે હાથ. ॥૭॥ જોઈ સભાસદ વીસ્મય પામ્યા,કેમ પડી ગઇ ખોડ; આ વર કન્યા શોભે કેવાં,મા દીકરાની જોડ. ॥૮॥ તે જોઇને બળદેવજી નું, દાઝયું અંતઃકરણ,નોહ્ય નોહ્ય મારી દીકરી આ,થયું કન્યાનું હરણ. ॥૯॥ આતો છે કોઇ કપટી કન્યા, પુરણ પ્રગટી રીસ; હળમુસળ લેવા ગયા ઘરમાં, છેદું એનું શીશ. ॥ ૧૦ ॥ સભામાંથી ઉઠીને નાઠા, ચેતી ગયા ભગવાન; ગટોરગછને ગોવીંદજીયે,તરત બતાવી સાન. ॥૧૧॥ સાન કરી સમજાવી દીધો, પોતે જાદવરાય; હવે વીલંબ કાંઈ ન કરતો, તું થઇજા વીદાય. ॥૧૨॥ તવ માયાવી ચાતુર ચેત્યો,વરરાજાને ઝાલ્યો, આવોરે ધણી.લાડકવાયા, કહીને બગલમાં ઘાલ્યો. ॥૧૩॥ મંડપ ઉપાડી માંથે લીધો; હેડંબાને તન; વા વંટોળ વાજળી કરીને, ચઢી ગ-યો ગગન. ॥૧૪॥ અંત્રીક્ષ જઇને ઉભો રહ્યો, બોલ્યો મુખ વચન; સાંભળજે સુત અંધ તણા તુ, રાજા દુર્યોધન. ॥ ૧૫ ॥ રાંડીરાંડના શુકન લેઇ, દ્વારીકામાં તું પેઠો;અરજુન નંદન અભીમન્યુ, સુરેખા પરણી બેઠો. ॥૧૬॥ ત્રણ દીવસ તમને વીતાડયું, તેતો મ્હારૂં કામ; હું ભીમસેનનો દીકરો, ગટોરગછ મુજ નામ.॥૧૭॥ કન્યા લૈ નાશી નથી જાવું, છું ક્ષત્રી સંતાન; વઢવું હોય તો આવજો, સરવે, બાગ તણે મેદાન. ॥૧૮॥ તવ દુર્યોધને બુમ પ.ડી, શીદ ભાગે ઘર સુત્ર; એ ભીમસેનના દીકરા તું, આપ મ્હારો પુત્ર. ॥૧૯॥એવું સાંભળી ગટોરગછે, વરને બગલથી લીધો; પરણુજે તું તારી માને કહીને નાંખી દીધો. ॥ ૨૦ ॥ શેવકોએ અદ્ધર ઝીલ્યો, કુંવર થરથર કાંપ્યો; દુર્યોધને ખોળામાં લેઇ, રૂદીયા સરસોં ચાંપ્યો. ॥૨૧॥ એ બેટા શું શું દુઃખ પડીયું, બોલ્યો લખમણ એમ; વારે વારે મેં કહ્યું મામાને, તોહ્યે ન આવ્યો વ્હેમ. ॥૨૨॥ ચાર પ્રકારે રૂપ બતાવ્યા, મામાયે જુઠું જાણ્યું; રડી રડી ઘણું કહ્યું પણ, મનમાં કાંઇ ન આણ્યું.॥૨૩॥ દુર્યોધન કહે ધીક્કાર મામા, વરસ પડયાં સૌ છુટી; રડી રડીને છોકરે કહ્યું, તોહ્યે માની વાત જુઠી. ॥૨૪॥ મામો કહે શું વાંકો વળીને, જોવું કન્યાનું વાન;શા સારૂ મને ઠબકો દેછે, મુઓ વર બળી જાન. ॥ ૨૫ ॥ એટલામાં બળદેવજી આવ્યા, હળમુશળ

લેઈ હાથ; કયાં ગઇરે કારમી કન્યા, તવ બોલ્યો પ્રભુનાથ. ॥ ૨૬ ॥ એ હળધારિ ન્હોય એ કન્યા, ભીમ તણો એ તન; સુરેખાને પરણી બેઠો નર સુત અભેમન. ॥ ૨૭ ॥ ગટોરગછ છે નામ એનું, કન્યાનું સ્વરૂપ કીધું; હાથી ઘોડા ઘરેણું આપી, એમ ધન લુંટી લીધું. ॥ ૨૮ ॥ એવું સાંભળી બળદેવ બોલ્યા, સાંભળો કૃષ્ણ વીર; જ્યારે ને ત્યારે પાન્ડવ નડે, ઓરે શામ શરિર ॥૨૯॥ પાન્ડવને તેં પેંધા પાડયા, ભગની લેવા દૈને; ભગની તેડવા ભીમ આવ્યો, તે ગયો ખુબ ખૈને. ॥ ૩૦ ॥ વળી પાછો સહેદેવ આવ્યો, બાઝી ગયો બહુ થૈને; વળી અભીમન્યું યુ-ધ્ધે આવ્યો, દાંનવ શરણે લઇને. ॥૩૧॥ આજતો આવ્યો પુત્ર ભીમનો. કર્યું કન્યાનું હરણ; હવે તેનું કેમ કરવું, ઓરે અસરણા સરણ, ॥૩૨॥ પ્રભુ કહે કે કેમ કરવું તું, જેવી તમારી મરજી; તવ બળદેવ કહે લુગ ડાં પહેરો, યુધ્ધે ચડવું હરજી. ॥૩૩॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે લ્યો પેહેરી આવું, કહીને ઘરમાં ગયા; એવામાં દુર્યોધન બોલ્યો; જાદવ તો ત્યાર થયા. ॥ ૩૪ ॥ એ ભીસ્મ દાદા એ દ્રોણ ગુરૂ, જુઓ વાળ્યો આડો આંક; કન્યા લીધી લક્ષમણાની, આજ જુઓ કોનો વાંક. ॥ ૩૫ ॥ દ્રોણ ગુરૂ કહે વાંક એમનો, કરવું હોય તે કરો; છત્રપતિયે આજ્ઞા દીધી, આયુ-દ્ધ સરવે ધરો. ॥ ૩૬ ॥ ગોર કૃપાચાર્ય અશ્વસ્થામા, દ્રોણ ને ભીસ્મ પીતાય; વીચાર કરવા લાગ્યા બેશી, એકાંન્ત સભામાંય. ॥૩૭॥ દ્રોણ કહે કેમ કરશું દાદા, છોકરાં આડો આંક; ભીસ્મ પીતા કહે ન્યાય કરો તો, નહી છોકરાંનો વાંક. ॥૩૮॥ પ્રથમ કન્યા એ છોકરાંની, બળદેવે ગાંડાઇ કીધી; પણ દુર્યોધને કુટુંબીની, કહો કેમ કન્યા લીધી. ॥૩૯॥ આરતીયોતો આંધળો હોયે, બળદેવજીતો તેવા; પણ કૌરવો એ કન્યા ને; કબુલે કરનાર કેવા. ॥ ૪૦ ॥ અભીમન્યુએ અભીમન્યુની, તારૂણી લીધી તાણી; શું તે લેવા દે બીજાને, પોતાનું ખુએ પાણી. ॥૪૧॥ બે છોકરે વ્યાજબી કર્યું છે, તવ કહ્યું કૃપાચાર; લોકો કહેશે પરણાવ્યા વીના, રહ્યા ગંગા કુમાર. ॥ ૪૧ ॥ જગતની રીતી પ્રમાણે, જાનૈયાને લાજ; કેહેણિ થાશે આપણે માંથે, વીચારો ભીસ્મ મહારાજ. ॥ ૪૩ ॥ ભીસ્મ પીતા કહે તમે વીચારો, ઓરે ગોર ગુરૂ આજ; આપણું રહેને પરનું પરણે, તો જાય જગતમાં લાજ. ॥૪૪॥ અભીમન્યુ પણ આપણું છોરૂં, તેથી રાજી થૈયે; ઠાલા પાછા વળતા નથી, પરણાવીને જૈયે. ॥ ૪૫ ॥ આવી છે કન્યા ઘરમાંને ઘરમાં, નથી ગઈ પરઘેર; દ્રોણ કહે તે વ્યાજબી કોહો છો, હવે શી કરવી પેર. ॥ ૪૬ ॥ કૌરવ જાદવ ભેગા

થઇને, બે છોકરાને નડશે; આપણને યુદ્ધમાં સંગ લેશે, ત્યાં તો વઢવું પડશે. ॥ ૪૭ ॥ તે માટે આપણે કેમ કરવું, ઓરે ભીસ્મ પીતાય; આપણ છતાં છોકરાંને મારે, અણઘટતુ દેખાય. ॥ ૪૮ ॥ ભીસ્મપીતા કહે આપણે સૌની સાથે યુદ્ધમાં જાવું;સામા મોરચા બાંધ્યા પછી, આપણે અળગા થાવું. ॥૪૯॥ આપણે ચારે સત્ય પુરૂશોએ, યુદ્ધથી કોરાણે રેહેવા; બળદેવ કૃષ્ણને બોલાવીને, આપણિ પાસે લેવા. ॥ ૫૦ ॥ કેહેવું કે નાનાં છોકરાં સાથે, આપણું એ નહી કામ; જાદવ કૌરવ નથી ઓછા કરવા દો સંગ્રામ. ॥ ૫૧ ॥ એમ સમજાવી આપણિ પાસે, રાખવા કબજે કરી; છોકરાં નહી હારે એવાં, વઢવાના સુર ભસી. ॥ ૫૨ ॥ તે કરતાં બળદેવને કૃષ્ણ,ઉપડશે જે વારે; છોકરાંની પક્ષ આપણે કરવી; સામા થવું તે વારે. ॥ ૫૩ ॥ એમ ચારે જણે સંતલસ કીધી, એવામાં દુર્યોધન; પોતાના યોદ્ધાને આજ્ઞા કીધી, તૈયાર થાઓ સહુ જન. ॥૫૪॥ એમ કરવા માંડી તૈયારી, જાદવ કૌરવ લોક; ગટોરગછ મંડપ લેઇને, ગયો બાગ અશોક. ॥ ૫૫ ॥ ભોંયરા બારણે મંડપ મુકયો, પરણાવવાને સાર; ભોજાઇને આવકાર દેઈ, બોલાવ્યાં ભોંયરા બ્હાર. ॥ ૫૬ ॥ એક સહસ્ત્ર દૈત્ય બનાવ્યા, વિવેક વાત વિચારી; તેમાંથી પાંચસેં નર કીધા,પાંચસે કીધિ નારી. ॥૫૭॥ સભા કરીને પુરૂષ બેઠા,ગાય છે ગીતાં નારી;એવે નારદને બોલાવ્યા,ઘર વિશે ગીરધારી.॥૫૮॥ ચુડા પાનેતર કંકુ પડો;મીંઢળ નાડાછડી;જે જોઇએ તે સામગ્રી આપી, નારદને તે ઘડી. ॥૫૯॥ પછી પ્રભુએ આજ્ઞા આપી, અશોક બાગમાં જાવો; મંગળે મંગળે દાન દેઉંછું, વર કન્યા પરણાવો. ॥ ૫૯ ॥તવ નારદજી બાગમાં ગયા,કન્યાયે કીધો શોર;નારદજીને નજરે દેખી, આવ્યું પગમા જોર. ॥ ૬૧ ॥ ઓરે મારા નારદ કાકા, જઇને કહો આ કરણિ, મારા તાતને એટલું કહેજો. જાય જુનો વર પરણિ. ॥ ૬૨ ॥ એટલે માયાવી રાક્ષસ બોલ્યા, હવે કોળીયો કરીયે; સુરેખા કહે હવે ન બોલું, આવો અભીમન્યું વરીયે ॥ ૬૩ ॥ નારદ કહે આ વર સારો, બેશ પરણાવી દેઉ; બેઠા નારદ પરણાવવાને, કારણ કૃષ્ણનું દેવું. ॥ ૬૪ ॥ વળણ. ॥ કારજ સઘળું કૃષ્ણનું, દે છે કન્યાદાન; વ્યાસ વલ્લભ વાણિ વદે, છે સાહાય શ્રી ભગવાન. ॥

કડવું ૪૩ મું રાગ રહેણીનો.

ત્યાં તો સમે વરતે સાવધાન, શોભા ઘણેરીરે; ત્યાં તો દાન દે છે ભગવાન, શોભા ઘણેરીરે. ॥ ૧ ॥ એવે રાક્ષણીયો ગીત ગાય, શો; ત્યાં તો હસ્ત મેળાપક થાય, શો. ॥૨॥ ચોરી પેહેલું મંગળ વરતાય, શો; તે માં ગાયોનાં દાન અપાય, શો.॥૩॥પછી બીજું મંગળ વરતાય, શો; તે માં દાશીનાં દાન અપાય,શોભા.॥૪॥ ચોરી ત્રીજું મંગળ વરતાય, શો; તેમાં ભુમીનાં દાન દેવાય, શો. ॥૫॥ ચોરી ચોથું મંગળ વરતાય, શો; તેમાં ભંડાર સહીત અપાય, શો.॥૬॥ પછી રૂપૈયા વીંટીયો રમાય, શો; લાગ્યાં વર કન્યા ગોત્રજને પાય, શો. ॥૭॥ વળણ ॥ વર કન્યા પરણિ રહ્યાં,પ્રભુએ દીધું દાન;કહે વલ્લભ પછી કૃષ્ણજી, યુધ્ધે થયા સાવધાન.

કડવું ૪૪ મુ ॥ રાગ સાખી.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય;વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખા હરણ મેહીમાય. ॥ ૧ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ તઇયાર થઇને, હાથ લીધાં હથીયાર, ક્રોધ સ્વરૂપ ધારણ કરીને, નીકળીયા ઘર બ્હાર. ॥ ૨ ॥ એક લક્ષ સાઠ સહસ્ર એકાશી, કુંવર કેરી જોડ; હળધારી હળ લઇને આવ્યા,જાદવ છપન ક્રોડ.॥૩॥દુર્યોધને અગીઆર ક્ષોણી, શેન્યા કીધી ત્યાર; છ કારભારી ને સો ભાઈ, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર. ॥ ૪ ॥ દિધા ડંકા ઉપડયા બંકા, સતવાદીનર ચાંર;તે પણ આયુદ્ધ લઇને ચાલ્યા, સૌ સાથે તે વાર. ॥ ૫ ॥ વર કન્યા પણે પરણી રહ્યાં, નારદ બોલ્યા વાણ; લાવો કું..ર હવે અમને, આપો દક્ષણા દાન, ॥ ૬ ॥ ગટોરગછ કહે ભોંયરા વીશે, નગદ નાણું ભરીયું; નારીનાં વસ્રને શણગાર શુદ્ધાં,તમને અરપણ કરીયું. ॥ ૭ ॥ નારદજીએ આશીશ દીધી, થયા અંતરધ્યાન; પછી ઉતર્યો ભોંયરા વીશે. પાન્ડવના સંતાત. ॥૮॥ કન્યા ને જઇને બેસાડી, રાક્ષસ ચોકીમાં ચાર; ગટોરગછ કહે મમ વીરા, નીકળો યુધ્ધે બ્હાર. ॥ ૯ ॥ સુરેખા કહે એકલી હું, રહું કેવે પ્રકાર એટલે બનાવી માયાવીયે, નાની છોકરીયો ચાર.॥૧૦॥ સુરેખાના જે વડી તેતો, જોઈ સુરેખાને ગમે; પાંચે જણીયો ભેગી થઇને, વીવીધ રમત રમે. ॥ ૧૧ ॥ પછી બે ભાઇ બ્હાર નીકળીયા, કેવો કર્યો વીવે

ક; માયાવી સત્તર દૈત તણો ત્યાં, રથ બનાવ્યો એક. ॥ ૧૨ ॥ તેમાં અભીમન્યુ બીરાજ્યો, સંગ્રામમાં જીવ પેઠો; ઘોડાના અછોડા ઝાલી, માયાવી હોંકવા બેઠો. ॥ ૧૩ ॥ ખરખર ખરખર રથને હાંકયો, ચાલી આવ્યો મેદાન; હીમ્મત રાખી રણમાં ઉભા, યુદ્ધ કરવા બળવાન. ॥૧૪॥ એટલે જાદવ કૌરવ આવ્યા, યુદ્ધ તણા મનસુબા; મેદાન વીશે જુદે જુદે, જથે જઇને ઉભા. ॥૧૫॥ ભીસ્મ કૃપાચાર્ય અશ્વસ્થામાં, દ્રોણ ગુરૂ બળવાન; તે ચાર જૈને અળગા ઉભા,માહા મોટું મેદાન.॥૧૬॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, ભીસ્મ પીતાશું એમ; ચાર સત્ય પુરૂશો સંપ કરી, અળગા ઉભા કેમ. ॥૧૭॥ ભીસ્મ પીતા કહે બાળક સાથે, આપણે વઢવું ન ઘટે;જો કદી છોકરાં જીતશે તો, તૈયાર છીએ છેવટે. ॥૧૮॥ જાદવ કૌરવ સેન્યા સાથે, શું બેને નહી જીતે,ચરચા જોવા રહ્યા ઉભા; મોટા મોટાની રીતે. ॥૧૯ ॥ તમારે પણ ચરચા જોવા, અળગા રેહેવું જોઇએ; છેવટ સરવે સામા થૈશું, વાંક કાઢે નહી કોઇએ. ॥૨૦॥ તવ કૃષ્ણે કહ્યું બળદેવ બંધુ, સમજણની એ વાત; ચાલો એમની સાથે જઇને, ઉભા રહીએ ભ્રાત. ॥૨૧॥ એમ વીચારી બન્ને બંધુ, સ-તીયા ગાસે ગયા; ભીસ્મ પીતાના રથની સાથે,રથ રાખીને રહ્યા.॥૨૨॥ ભીસ્મની જોડે રથ પ્રભુનો,પ્રભુ જોડે બળદેવ; ભીસ્મ પીતાયે સાન કીધી,રથ ભીડાવો એવ.॥૨૩॥ એટલે ગુરૂ રથ હંકારી, બળદેવ પાસે આવ્યા;તેમની જોડે ગોર કૃપાચાર્ય, રથ પોતાનો લાવ્યા.॥૨૪॥ભીસ્મનીજોડે અશ્વસ્થામા, રથ રાખીને રહ્યા; ચારે જણની વચમા બંને, બંધુ ક-બજે થયા. ॥ ૨૫ ॥ ભીસ્મે દ્રોણને સાન કીધી, આપણે કોઈ ન વડવું; છોકરાં ઉપર આ ઉપડે તો, એપર આપણે પડવું. ॥૨૬॥ વચમાં ઘાલી નાંખવા કચરી, શું કરે બળ ગોપાળ; આપણાં બેઉ છોકરાનો, ન થાય વાંકો વાળ. ॥ ૨૭ ॥ એવી સંતલસ એમણે કીધી, પ્રભુના મનમાં કાંઇ, લડવાઆ બે તરફે ઉભા, મેદાન ભુમી માંઈ. ॥ ૨૮ ॥ અળગા ઉભાછે છોકરા બેઉ,બોલ્યો અભીમન્યુ એમ;જો ભાઇ જુજવા બે જથે ઉભા, કહો કરીશું કેમ. ॥૨૯॥ ગટોરગછ કહે વીરા મ્હારા, શા સારૂ ગભરાઓ, તમોને ન ફાવે તે દો મુને, ફાવે ત્યાં તમે જાઓ.॥૩૦॥ લઢી વઢીને પક્ષ તમારી; કરીશ મ્હારા વીર; જરાએ ગભરાશો ન-હી, રાખજે રૂદે ધીર. ॥૩૧॥ એટલે બોલ્યો અભીમન્યું, રથ લઇ તત-પર થાઉં; તમે જાવો જાદવ વીસે; હું કૌરવમાં જાઉં. ॥ ૩૨ ॥ ગટોરગછ

તવ ઉતર્યો હેઠો, રથમાંથી તે વાર; અભીમન્યુ કહે વારતા સુણો, સુરા નર સરદાર ॥૩૩॥ રથ તમારો માયાવી છે, વાગે કોઇની ચોપ; તો નીરાધાર થઈને હુ બેસું,થઇ જવાનો લોપ. ॥૩૪॥ ગટોરગછ કહે હું જાણું છું,તે કેમ ભુલી જઇશ;લઢીશ વઢીશ પણ તમારી. ખબર લેતો રહીશ. ॥૩૫॥ એમ કહીને પોતે ચાલ્યો, જાદવ સામો થાય; અભીમન્યુ રથ હંકારી,કૌરવ દળમાં જાય ॥૩૬॥ જેને ઉભો દુષ્ટો સામો, અરજુન જીનો તન; માયાવી ગયો જાદવમાં, ત્યાં મોખરે પ્રદુમન. ॥ ૩૬ ॥ પુત્ર પ્રભુનો સહુથી મોટો, બોલ્યો મુખ વચન; શું આવ્યો તું અમારા સામો, એ રાક્ષસીના તન. ॥૩૭॥ ક્ષત્રીનું કુળ છે કેવારે, શોધી જો તારાં પરીયા; નાત બહાર રહ્યા સંતનું રાજા, માછીની પુત્રી વરીયા. ॥૩૮॥ તારા બાપનો કાકો લાવ્યો, વરેલી નંદીની નારી; કુન્તલપુરના રાજાયે દીધી, ફક્ત ફોઈ અમારી. ॥ ૩૯ ॥ કુન્તા કુંવર પાંચે કુંવારા, સમજી સામો થાને,તાણીતોશી તુજ તાત વર્યો,રાક્ષસીહેડંબાને. ॥૪૦॥ મુજ સામો તું શોભતો નથી, એ રાક્ષસીના પુત્ર;પાડવ વર્યા એક નારીને, ત્યારે થયું ઘરસુત્ર. ॥૪૧॥ અમારી કન્યાનું હરણ કીધું, મરણ આવ્યું તારૂં; માયાવી કહે પુત્ર પ્રભુના, સાંભળ બોલવું મ્હારૂં. ॥૪૨॥ તારા દાદા વાસુદેવજીને, કંસે કન્યા દીધી; કુળવંતને કેમ છુટા ન મુકયા, કાળાગ્રહે કેદ કીધી. ॥૪૩॥ પુછી જો તુજ તાતને એ, કાળાગ્રહમાં અવતરીયા; ગાયો ચારી છાશ પીને, ગોકુળમાં ઉછરીયા. ॥૪૪॥ તારા બાપને કોણે દિધી, કન્યા સન્મુખ હાથ; અંબાવના ડેહેરામાંથી લાવ્યા, રૂક્ષમણી તુજ માત. ॥ ૪૫ ॥ નરકાસુરને મારી નારી, લાવ્યા સોળ હજાર;જાંબુવંતી રીંછડી લાવ્યા, શરમ ન આવી લગાર. ॥૪૬॥ કુળ તારૂ તું રાખ્ય છાનું, પાનું બધું મુજ હાથ;હજુ બીજું સાંભળવું હોયતો, ઘણી લાંબીછે વાત. ॥ ૪૭ ॥ એવાં વચન સાંભળીને, બોલ્યો પ્રદુમાન; રાતો તાતો ક્રોધે ભરાયો, શામ તણો સંતાન. ॥ ૪૮ ॥ ॥ વળણુ ॥ ક્રોધે ભરાયો અતી ઘણો, કૃષ્ણ પ્રભુનો તંન; કહે વલ્લભ વળી બોલીયો, વઢવાનાં વચન.

કડવું ૪૫ મું રાગ ॥ પ્રદુમન કહે છે. મનહરછંદ.

ભીમ સુત કીયો, તુત મર્દમેં તું ભયો ભુત;અબ હાથ આય ગયો

ઠામ મૈ બેઠારેગો. ॥ નગ્રમે તોફાન કીયો, પ્રપંચ લગાય ગીયો; બલીચે સું બાથ દીની,અબ તું બીચારેગો. ॥ જમ જૈશે જાદવહે, કાલ જૈસે કૌરવ હે, સબ હીલ મીલ તેરા, પ્રાનકું નીકારેગો. ॥ દેખ મેરો બાન સાન, ભાન તો ભુલાય દઉં; દોનુંકું પકર કર, કરશે સંહારેગો ॥—॥ ગટોરગજ કહે છે. ॥ પાઉંપર પાઉંપર, પ્રભુ કે નંદન તુંહી ભગ જા નહીતો મેરા, દૈત લલકારેગો. ॥ માયાવી મચેગાજબ, જાન નીકારેગા તબ; કબ નહી લરૂ ઐસો, તોબા તું પોકારેગો. ॥ આપો આપ બલ કરૂ, તબ મેં પીછો નપરૂં; પકરપકર કર બ્હોત માર મારેગો. ॥ કી-સનકે સુત સબ, દાવમેં આયાહો અબ; કેસ ગ્રહી ગ્રહી લેકે; દરીયેમેં ડારેગો. ॥—રાગ ચોપાઇ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત રાયના તન;એવું બોલ્યો ગટોરગછ જ્યારે, કોપે ચઢીયો પદુમન ત્યારે. ॥૧॥ એવે કૌરવમાં શું થાય, મુખ્ય લઢવૈયો કરણરાય; સાથે રાખેલા બે સંતાન, સામો આવ્યો ત્યાં અભેમાન. ॥ ૨ ॥ તેવો ગાજીને બોલ્યો કરણ, આવ્યું છોકરા તારૂં મરણ; તવ બોલ્યો અભીમન્યું રાય, જીવવું હોય તો પડ પાય. ॥ ૩ ॥ એવે કરણ તણા બે તન, બોલ્યા પીતા પ્રત્યે વચન; તાતજી નવ બોલશો કાંઇ, અમે લઢવાના બે ભાઇ. ॥ ૪ ॥ જાઓ જઇ બેસો કોરાણે,એને મારવાના આ ટાણે જાણ્યું કરણે લઢવા દેવું, જોવુ દીકરા કરે છે કેવું. ॥૫॥ એવું સમજીને એ ખશીયો, બેઠો અળગો જોવા યુદ્ધ રશીયો; એના વ્રશકેતુ ચંદ્રકેતુ, તેને થયો લઢવાનો હેતુ. ॥ ૬ ॥ અભીમન્યુ સામા બેઉ ઉભા, કીધા યુદ્ધ તણા મનસુબા; બોલ્યો વ્રશકેતુ વચન, જોતું ઝપાટો નરના તન. ॥ ૭ ॥ વળણ ॥ જોજે ઝપાટો અમ તણો, કહે છે કરણ કુમાર; વદે વલ્લભ બેઉ બોલતા, મનમાં ધરી અહંકાર. ॥

કડવું ૪૬ રાગ ઝુલણા સાખી.

તડો વડ બે જણારે,બરોબર બે જણારે. ॥ટેક॥ વ્રશકેતુ બોલીયો, કન્યા દૈ પડ પાય; અભીમન્યુ કહે વર રાયને, વરે ભાનુમતી એની માય. તડો૦ ॥૧॥ વૃશકેતુ બોલીયો, હમણાં વધ્યું ધર શુત્ર; બોલ વીચારી બાળકા, તું તો મંત્રના પુત્રનો પુત્ર. તડો૦ ॥ ૨ ॥ અભીમન્યુ વળતું વદો, સાંભળ મુજ વચન; મુજ સામો શોભતો નથી, તું તો દાશીના તનનો તન. તડો૦ ॥ ૩ ॥ વ્રશકેતુ બોલીયો, કપટ અમે જો કી-

ધું;તારા બાપને આજી રમાડી, કેવું રાજપાટ ધુતી લીધું. તડો૦ ॥ ૪ ॥ અભીમન્યુ કહે કપટી તણું,ખરાબ થાશે ખાણું; મારા ભાઇએ હાથી આપી,કેવું નગદ લીધું નાણું, તડો૦ ॥ ૫ ॥ વ્રશકેતુ બોલીયો, જો અમે સમશેર કાહાડ્યા, દ્રુપતી નગ્ન નચાડવા, કેવા ભરી સભામાં લાવ્યા. તડો૦ ॥ ૬ ॥ અભીમન્યુ કહે મુજ બંધુએ; સણુગાર દે રચના રચાવી;તારી કાકીયોને તારી માને, આખી રાતજ નગ્ન નચાવી; તડો૦ ॥ ૭ ॥ વૃશકેતુ વળતું વધો, શુણુ અરજુનના તન; દુઃખ દેવા તુજ તાતને, કેવા કાહાડયા છે અઘોર વન તડો૦ ॥૮॥ અભીમન્યુ કહે બદલો વાળવા, ગટોરગછે દાવ ધાર્યાં; શાક ભાજી ખવરાવીને, કેવા ઓકાવી અધાવી માર્યા. તડો૦ ॥ ૯ ॥ કરણુ કેડેથી બોલીયો, આતો જીભ જુધ થાય; મેહેણું મારે તુજથી સવાયું, મ્હારૂં પેટ પાસુ બળી જાય,તડો૦ ॥ ૧૦ ॥ વળણુઃ ॥ માટે મ્હારા, દીકરા, ઢુંકીકરો જીભ્યાય; કહે વલ્લભ ઉશકેરીયા, વઢવાને એ રાય. ॥

કડવું ૪૭ મું. ॥ રાગ સાખીનો ॥

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા. સુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, યુદ્ધ તણો મહિમાય. ॥ ૧ ॥ કરણુરાયે કુંવરોને, ઉશ્કેર્યા તે વાર; એટલે વૃશકેતું ચંદ્રકેતુ, બન્ને ગ્રહ્યાં હથીઆર. ॥ ૨ ॥ અભીમન્યુયે ટંકાર કીધો,હિમ્મત રાખી અપાર;એટલે સઘળા કૌરવલોકે ઉપાડયાં હથીઆર. ॥ ૩ ॥ જાદવ જુધમાં પ્રદુમને, ઉંચો કીધો હાથ; એટલે આયુધ લૈને કોપ્યો, જાદવનો સહુ સાથ ॥ ૪ ॥ રોશે રૂઠયા, અગની ઉઠયા,મનમાંઅપરમપાર; ગુપતી ગેડી ગદાયો લેઇ, દેવા માડયો માર ॥ ૫ ॥ માયાવી એકલો જાદવ ઝાઝા, કરતા શોર બકોર; કીડી ઉપર કટક ચઢે, તેવું કીધું જોર ॥ ૬ ॥ તોફાન દેખી માયાવીને, પુરણુ પ્રગટી રીસ; કેશ છોડીને પાશાણુ વિશે, એણે પછડાયું શીશ. ॥ ૭ ॥ મુસ્તકમાંથી જુજુ જેવા,જીવ ખર્યા હજાર;પવનને પ્રથવિ અડીકે, દૈત્ય થયા તે વાર. ॥ ૮ ॥ તાડપુર ઉંચા નાકે બુચા, ગજ ગજ લાંબા દંત; જાદવ ઉપર જોર જણાવ્યું,લેવા માંડયો અંત. ॥ ૯ ॥ મારો મારો મુખે ભાંખે,નાંખે કારમી ચીસ; કૌરવમાં યુધ શરૂ થયું, સૌને વ્યાપી રીસ. ॥૧૦॥ વ્રશકેતુએ બાણુ માર્યું, અભીમન્યુને અંગ; અરજુન સુતે સામુ મારી, તે બાણુ કીધું ભંગ. ॥ ૧૧ ॥ ચંદ્રકેતુએ મંત્ર ભણીને,

સર્વે કર્યાં ભંગાણ.
માર્યાં અગણીત બાણ; અભીમન્યુએ સામાં મારી, કરણના બે
॥ ૧૨ ॥ પછી પોતે બાણ લેઇને, નાગ પાસ મંતરો સાધ્યા; આવી
દીકરાને. અવળે હાથે બાંધ્યા. ॥ ૧૩ ॥ તે દેખીને કરણ ઉઠયો, ॥૧૪॥ એ
ઉભો તે ઠામ; પોતાના પુતરોને કહયું, બોલ્યું બાપનું નામ. લીધાં હાથમાંને,
મ કહીને હાથ છોડયા, મેઘનાદે ગડગડીયો; આયુધ સુર્ય તણો કુ-
ચુક્યે દુટી પડીયો. ॥૧૫॥ અગણીત મંત્રથી બાણ છોડે, ॥૧૬॥ મા-
માર; બાણ એનું એક જતામાં, થાય છે સાઠ હજાર. એક જતાજતામાં
રે અભીમન્યુ અગણીતું,વાયુ વેગે જાય;બાણ એનું ઘણો પડે છે
ચાળીસ હજાર થાય. ॥૧૭॥ કરણ આગળ કેટલું ગજું, ॥ ૧૮ ॥ તો
માર; વળી આસપાસના યોદ્ધાનાં, આવે ઘણાં હથીઆર. બહુ જોર કરે
પણ યુદ્ધ ટકાવી રહયો છે, અરજુનજીનો તન; જાદવમાં માર્યું કરી
છે, બળીયો પ્રદુમન. ॥ ૧૯ ॥ શીવ તણું એક બાણ લીધું, ॥ ૨૦ ॥ તે
ને કોપ; ગટોરગછના દૈત્ય માયાવી, તેતો કીધા લોપ. પછા-
દેખી માયાવી કોપ્યો, જણવિ ઝાઝી રીસ; પાશાણ વીશે પોતે લાંબા
ડયું, ચાળીસ વેળા શીશ ॥ ૨૧ ॥ ચાળીસ હજાર રાક્ષસ થયા, પોહોળાં હાડ.
ત્રણ ત્રણ તાડ; બળવંતાને બીહામણા બહુ; લાંબા સાત તાડવા
॥ ૨૨ ॥ પછી પાછુ શીશ પછાડયું, ફરીથી ચાળીસવાર; ભુંડમુખી,
ઉંચી બનાવિ,રાક્ષણી ચાળી હજાર. ॥ ૨૩ ॥ ગર્ધવમુખીને ॥૨૪॥
સ્વાનમુખીકીરમુખી;વાયસમુખી હરણમુખી, કોસુંવાળીકાલુખી દંત
કે પીતવરણિ કંઇ રક્તવરણિ, કેંશામવરણાકાળિ;સાતસાતગજના ઢાં
લાંબા,કેંક દુકા કેશવાળી. ॥૨૫॥ કૈ રાક્ષણીએ ચણીયો પેહેર્યો, કેંયે કતાડવા
કયા કેશ;કંઇયે કછે લંગોટિ.વાળી, કેં છે નગનવેશ. ॥૨૬॥અકકે જાદવલો-
સ્તન લાંબા,કારમી લડાઇ ધારે;બે ભુજમાં બે સ્થાન ગ્રહીને, રાક્ષ-
કને મારે ॥૨૭॥ દસ દસ જોદ્ધા દબાય તળે, પામે છે બહુ ત્રાસ; પડે ટા-
સીનો ભય ભારે ભાસે, કરતા નાસાનાસ. ॥ ૨૮ ॥ કૈં રાક્ષણી ઘાલે,
ળામાં. કૈં જાદવને ઝાલે; મરડા મસળી મોઢામાં ને, નસ્કોરામાં લોકો
॥ ૨૯ ॥ એ રીતે રાક્ષસીયો લડતી, જબરૂં દૈંવત દાખે; રાશસ ચોળે,
ખોળા ને ખોબા, ભરીને રેણું નાંખે. ॥૩૦॥ જાદવ ઉભા આંખો ॥૩૧॥
રોળે રાક્ષણી દોડી;ધુળ થકી અંધકાર કીધો, એવી જુક્તી જોડી. ભી-
હેડંબાનો દીકરો તે, ચડીયો છે ગગન; યુદ્ધ કરાવે ઉપર રહીને, દાખે;
અર્જુન કેરો તન. ॥૩૨॥ વનમાં જઈ ઝાડ તાડ લાવે.દારૂણ દૈવત

મ્હોટા મ્હોટા પાહાડ ને પરવત, અંત્રીક્ષ રહીને નાંખે. ॥૩૩॥ એ રીતે ત્યાં યુધ ચાલે, કૌરવમાં શું થાય; અભીમન્યુ ઉપર કોપ્યો, પોતે કરણ રાય. ॥ ૩૪ ॥ લડતાં વઢતાં, કરણ રાયે, કીધો કારમો કોપ, શીવ મંત્રે બાણ મારી કીધો, કુંવરનો રથ લોપ. ॥૩૫॥ પગ પાળ થયો અભેમન્યુ, વાગે ઘણાં હથીઆર; શરીરને ઓથો નવ રહયો, ઘણાક પડીયો માર. ॥ ૩૬ ॥ વસ્ત્રો ફાટયાં આભુશણ તુટયાં, ભોંકાઇ ગયાં તીર; રૂંવે રૂંવે ભાલોડાં ભેદયાં, વહયું ઘણું રૂધીર. ॥ ૩૭ ॥ ચારણી જેવું શરીર થયું, તરી ગયાં લોચન; સંભારવા લાગ્યો ગટોરગછને, કયાં ગયા બંધવ જન. ॥ ૩૮ ॥ ભ.ડ વેળાના ભાઇ મ્હારા, વીસ્વાસ દેઇને વહ્યા, અરેરે રણમાં રઝળાવ્યો, હવાલ ભુંડા થયા. ॥ ૩૯ ॥ એ રીતે ટળવળવા લાગ્યો, ઘણીક પામ્યો કષ્ટી; એવે સમે ગટોરગછની ગગનથી ગઇ દ્રષ્ટી ॥ ૪૦ ॥ બહુ દુઃખીયો બંધુને દીઠો, ક્રોધ હળાહળ ચડીયો જયદ્રથ બનેવી દુર્યોધનનો, તેના રથમાં પડીયો. ॥ ૪૧ ॥ જેદ્રથને હડસેલો માર્યો, માયાવી મ્હાબળ કાઢ્યો; ઘોડાના અછોડા ઝાલી, રથજ હાંકી લાવ્યો. ॥૪૨॥ અભીમન્યુને ઉચકીને, બેસાડયો રથમાંય; ગટોરગછ કહે કેમ વિરા, શું તારી ઇચ્છાય. ॥ ૪૩ ॥ કુંવર કહે વીરા મ્હારા, હવે નહી ચીંતાય; તમે તમારૂં પુરૂં કરીને, પક્ષે આવો હાંય. ॥૪૪॥ માયાવી કહે વારૂ વીરા, કહી આકાશે ચડીયો, પ્રદુમાનના રથની નીચે, આવી અચાનક પડીયો. ॥ ૪૫ ॥ ઉપાડી રથ માંથે લીધો, ચઢી ગયો ગગન; અંત્રીક્ષ જૈ ગાજીને બોલ્યો, વ્રકોદરનો તન. ॥ ૪૬ ॥ જોરે પ્રભુના દીકરા હું,જીવજ તારો લેઉં;રતનાગર સાગરમાં તુને, રથ સહીત નાંખી દેવું" ॥૪૭॥ તવ પ્રદુમાન ચેતી ગયો, મારવા ભાલો લીધો, રથ ઉપાડી ગટોરગછે, ગામમાં ફેંકી દીધો. ॥ ૪૮ ॥ પછી પડયો જાદવ વીશે, કરતો સોરબકોર; મોખરાનો લડવઇઓ ગયો, ભાગ્યું સહુનું જોર. ॥ ૯॥ એટલે રાક્ષસને રાક્ષણીયો,કોપ કરે માહા માઠા;જાદવકેરા જબરા જોધા, પણ જીવ લઇને નાઠા. ॥ ૫૦ ॥ ભંગરાણ પડીયું, માયાવી નડીયું; નસાડયા સહુ જન; પછી રાક્ષસ રાક્ષણીયોની, પ્રત્યે વદ્યો વચન. ॥ ૫૧ ॥ વળણ ॥ યોદ્ધા પ્રત્યે બોલીયો, રાતાં રાખો ચક્ષ; વદે વલ્લભ આજ્ઞા કરી કરીયે ભાઇની પક્ષ. ॥

કડવું ૪૮ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયન એણી પેરબોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારા તુ-

જને સંભળાવું;યુધ તણો મહીમાય. ॥૧॥ ગટોરગછે આજ્ઞા આપી,ભાઈની વાહારે ચડો; કૌરવ કેરી સેન્યા વીશે નેત્ર મીચીને પડો. ॥ ૨ ॥ એમ કહી દૈત્યો લલકારી, પોતે ચઢયો ગગન; રાક્ષસ રાક્ષસીયોનું ટોળું, આવ્યું હસ્તે વદન. ॥૩॥ કૌરવે જાણ્યું કેર થવાનો, થૈ રહયો સો રબકોર; તે દેખી અભીમન્યુના પગમા આવ્યું જોર. ॥ ૪ ॥ હેડંબાનો સુત માયાવી, જેયું ગગનથી ધરણ; જાણ્યું કે બહુ જોર કરે છે, કપરો રાજા કરણ. ॥૫॥ એવું ધારી ઝડપ મારી,કર્ણની નીચે પડીયો, રથ એનો ઉપાડી લેઈ, પોતે આકાશ ચડીયો. ॥૬॥ ગગને જૈને કરી ગરજના ભુંડી વાત ભંડાવું, કરણ કાકા દરીયામાં નાંખી, કાકીને રંડાવું. ॥૭॥ સાંભળી કરણ થરથર ધ્રુજ્યો, યુધ ભલેરૂં મચીયું; ખરા રંગમાં ભંગ પડાવ્યો, ભુંડું ગટોરગચીયુ . ॥ ૮ ॥ નીચે નાંખી દેશે મુને, નીકળી જાશે પ્રાણ; એવું જાણી હાથમાથી, મુકયાં ધનુશને બાંણ.॥૯॥ વાંકો વળીને મારવા માટે,કરણે ભાલો લીધો; માયાવીએ રથ ઉપાડી,વનમાં ફેંકી દીધો. ॥૧૦॥ હાડ કુટાયા કરણ કેરાં, ઘાટ ભલેરો ઘડીયો; ગગનથી ગટોરગછ પાછો, હાથી ઉપર પડીયો. ॥૧૧॥ દુર્યોધનનિ અંબાડીમાં, આવ્યો ભીમકુમાર;છત્રપતીના બે ભુજ ઝાલી, છીનવી લીધાં હથીયાર. ॥૧૨॥ ગટોરગછે ચોધરો ઝાલી, પાપીને નાંખ્યો હેઠો; રાતો તાતો થઇ માયાવિ, રૂદીયા ઉપર બેઠો. ॥ ૧૩ ॥ એટલે બધી રાક્ષસીઓયે, જુલમ કીધો માઠો; શકુની સૌથી પહેલો સમજ્યો,જીવ લઈને નાઠો. ॥૧૪॥ એટલે નાઠા સકળ યોધા,કીધો કારમો કેર;ગટોરગછ કહે દુષ્ટ કાકા, તુજને મારૂં ઠેર. ॥૧૫ ॥ તવ દુર્યોધને હાથ જોડયા, તુજને લાગુ પાય; લખમણને પરણવું હશે તો, પરણુશે એની માય. ॥ ૧૬ ॥ ઓ ભાઇ જીવતદાન દે મુને, ઉગરૂં તુજ પ્રતાપ; એવો કુમતી ગરજ વેળા ગર્ધવને કહે બાપ. ॥ ૧૭ ॥ તે અનુભવ નથી માયાવીને, એણે કર્યો વિચાર; કાકો થઇ આવું બોલે છે; મારૂં તે ધીક્કાર. ॥૧૮॥ એવું સમજી ઉઠી ગયો કે, નાઠો દુર્યોધન; રાક્ષસ રાક્ષસી લોપ કીધાં વ્રકોદરને તન. ॥ ૧૯ ॥ આવી બેઠો રથને વીશે અભીમન્યુની સાથ; સારથી પદથી ગ્રહણ કીધા, ઘોડાના અછોડા હાથ. ॥ ૨૦ ॥ દુરીયોધન બહુ ખેદ પામ્યો, બોલ્યો મામા પ્રત્યે; જુઓ મામા કન્યા લીધી, ક્ષત્રીયોની ગત્યે. ॥ ૨૧ ॥ જીત જોઈ બળદેવજીએ, હળમુશળ ધર્યું હાથ; એટલે ચક્ર ચડાવ્યું પોતે,દયાળુ દીનાનાથ. ॥૨૨॥ એટલે બો

લ્યા ભીસ્મપીતા,વિચારી આયુદ્ધ ધરજો; અમારે તમારે લડાઈ થાશે, સમજીને કામ કરજો. ॥૨૩॥ બળભદ્ર કહે આશું બોલો, અવળો ઉમંગ કેમ ધારો, ભીશમ કહે મારવા નવ દૈયે, છે છોકરો અમારો. ॥ ૨૪ ॥ એમ કહીને આયુધ લીધાં, બળદેવ બોલ્યા એમ; કૃષ્ણ વીરા તમે આ મને જોજો, કરે ફાવે જેમ તેમ. ॥૨૫॥ બે છોકરાંને હું મારૂં છું જણવો તમે અહિંરીસ,પ્રભુ કહે હું તો ચક્ર મુકું છું,છેદવા જાદવ શીશ. ॥૨૬॥ હળધર કહે કેમ આડું બોલે,જાદવ આપણાં રાંક;તેમને તું શા સારૂ મારે, શો છે એમનો વાંક. ॥ ૨૭ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે વીરા મારા, ન્યાય તણો પંથ સ્હાવો, શા સારૂ છોકરાઓને મારો; એમનો વાંક બતાવો. ॥૨૮॥ બળદેવજી કહે નજરે જુઓછો, ઓરે અસરણા સરણ, આપણે ઘેર ઉતપાત કરીને, કરયું કન્યાનું હરણ. ॥ ૨૯ ॥ પ્રભુ કહે કે હરણ કીધું,તેમાં અનીતી શી કીધી.પેહેલો વીવા શીદ કર્યો તો, પોતાની કન્યા લીધી.॥૩૦॥ એમની હતીને એમણે લીધી તેમાં શો એમનો વાક, પોતાની કન્યા કેમ જવા દે;સહુને વ્હાલુ છે નાક. ॥૩૧॥ ભીસ્મે સાન કરી ગુરૂને;હવે ન ધરશો બીક; આપણેઆપણ જોયા કરો,સળગ્યું ઘરમાં ઠીક.॥૩૨॥ કૃષ્ણના શબ્દો બળદેવે સુણ્યા,બોલ્યો તું બંધવ મ્હારો; આ કહેવાથી થાય છે નિસ્ચે,આ બંધુ તું કરનારો. ॥ ૩૩ ॥ કૃષ્ણ કહે કે હું કરનારો, નહી મારવા દેઉં બાળ.બળદેવ કહે કપટ તારૂ,મેં ન જાણ્યું ગોપાળ. ॥ ૩૪ ॥ હળમુશળ હેઠું પછાડી, રથ થકી ઉતરીયા, અભીમન્યુંને પુછવા લાગ્યા, બળદેવજી ક્રોધ ભરીયા.॥ ૩૫ ॥ બતાવ્ય છોકરા કયાં છે કન્યા,મોકલું નહી તુજ ઘેર, અભીમન્યુ કહે જોઇતી નથી, નીસ્ચે ધારા તે પેર. ॥ ૩૬ ॥ અમારે અમારી કેવરાવવીતી,તે તો લીધો લાહાવો; અશોક બાગના ભોંયરામાંથી, સુખે પાછી લઈ જાઓ ॥ ૩૭ ॥ એટલે ત્યાંથી બળદેવ ચાલ્યા, ભોંયરામાં ભડાકે, રાક્ષસ માયાવી ગટોરગછના, લોપ કર્યા લપડાકે. ॥ ૩૮ ॥ જઈ કન્યાને ખાંધે લીધી, બળદેવજી બહુ બળીયા; બડ બડતાને કળકળતા એ, પોતાને ઘેર પળીયા. ॥ ૩૯ ॥ કઉરવ હારીને નાઠેલા તે, એક જગાએ મળીયા, તેમણે જાણ્યું બળદેવજી તો, કન્યા લઇ ઘેર પળીયા. ॥ ૪૦ ॥ દુર્યોધન કહે મામા તમે, હું ત્રીજો દુશાશન. ચોથો કરણ આપણ ચારે, જઇએ બળ ભોવન ॥ ૪૧ ॥ સમજાવિને કન્યા લૈયે, થૈયે પછી વિદાય; નારિયો માત્રને રજા આપો, તે

સહુ આગળ જાય. ॥ ૪૨ ॥ નારીયોને તવ વિદાય કીધી, કૈરવ ઉભા રહ્યા;કન્યા લેવા ચારે જણા, દ્વારામતીમાં ગયા, ॥ ૪૩ ॥ જૈ બળદેવ-ની પાસે બેઠા, બોલ્યો દુર્યોધન; આપણા રંગમાં ભંગ કીધો, પાંડવોને તન. ॥૪૪॥ જ્યારે ને ત્યારે અમને નડે છે, વળી ગણાય છે રાંક; હળ ધારી તમે નજરે જોયું, જુઓ કોનો વાક. ॥૪૫॥ કરમ એમનાં એ ભોગવશે. કરે અધર્મ અન્યાય; અમે અમારે ઘેર લૈજૈયે, લાવો સુરેખા કન્યાય. ॥૪૬॥ બળદેવને તવ ક્રોધ વ્યાપ્યો, શું તું બોલ્યો હરામી;એ કન્યા પરણી ચુકી છે, શું કરૂં બીજો સ્વામી. ॥ ૪૭ ॥ વિચાર વીના કેમ તું બોલ્યો, હળધરને ચઢી રીસ; લાવો શેવક ખડગ મારૂં, છેદુ આનું શીશ. ॥ ૪૮ ॥ તવ ચારે જણ મુઠીઓ વાળી, નાઠા તેણી વાર; રથમાં બેશી નીકળી ગયા, દ્વારીકા નગ્રની બહાર. ॥ ૪૯ ॥ મેદાનમાં પેલા સત્ય પુરૂશો છે, પાંચમા છે અવીનાશ;તે પાંચે જણે પાંન્ડવ કેરા પુત્રોને બોલાવ્યા પાસ. ॥ ૫૦ ॥ તવ ગટોરગછ અભેમન્યુ,આવીને પડીયાપાય; આશીશ દેઇને હાથ મુકયો, મુસ્તક ભીસ્મ પીતાય. ॥૫૧॥ મંદ હશીને ભીસ્મપીતા, બોલ્યા મુખ વચન, તારી ક્રિયા જોઇ પ્રસન થયો ઓ ભીમસેનના તન. ॥ ૫૨ ॥ ધન તારી માની કુખને ને, ધન ભીમ તારો બાપ; ગટોરગછ કહે દાદા તે સૌ. તમારો પરતાપ. ॥ ૫૩ ॥ દાદા કહે કે વેહેવાર વટમા, ધરવી ન કોઇની ધાક; એવી વધારવી શાબાશી, જાવા ન દેવું નાક. ॥૫૪॥ પછી કહ્યું અભિમન્યુને, ઓરે લાડકડા તન;વનમાંથી તુજ તાત આવતા સુધી, રેહેજે હેડંબાવન॥૫૫॥ કૌરવલોકો છે બહુ કપટી, દગાથી મારે ઠેર;માટે ગટોરગછ અભીમન્યુન,રાખજે તાર ઘેર. ॥૫૬॥ માયાવા કહે ઓરે દાદા,મા દીકરો બે રહશે. રાખજો સંભાળ કુન્તાજીની, વીદુરને ઘેર સેહેશે. ॥ ૫૭ ॥ ભીસ્મ પીતા કહે કુન્તાજીની, ચીંતા ન ધરશો મન; નીરભયપણે તમે રેહેજો ઓરે મ્હારા તન. ॥ ૫૮ ॥ તવ બે પુત્રો પાયે પડીયા. રાજી થયા જુગદીશ; સત્ય પુરૂશો તેને કૃષ્ણ પ્રભુએ, હાથજ મુકયા શીશ. ॥ ૫૯ ॥ વળણ;॥ કર શીશ મુકી બોલીયા, પોતે ભિસ્મ પીતાય; જાઓ તમે બેઉ દીકરા, થૈએ અમે વિદાય.

કડવું ૪૯ મું રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન, સુણ પરિક્ષત કેરા તન; સત્ય પુરૂશોયે રથ હકાર્યો કૃષ્ણ પ્રભુ દ્વારીકાં પધાર્યો. ॥ ૧ ॥ સત્યવાદી ચારે જણ પ

ળાયા, જઈ કૌરવદળને મળીયા; એવા પાન્ડવના સુત બળીયા;હેડંબા વન જાવા વળીયા. ॥૨॥ ગયા આયા એક જોજન,બોલ્યો ગટોરગછ વચન;ભાઈ અહીં રહો થોડી વાર,રસ્તે કરી આવું ખેલ લગાર.॥૩॥એવું કહીને તતપર થયો,જાય કૌરવ જુવતી ત્યાં ગયો; એતો બળવંત માયાવી ભુપ; એણે લીધું દુર્યોધન રૂપ. ॥૪॥ બીજા બનાવ્યા નવાણું ભાઈ, તેતો સરવે ત્યાં આવ્યા ધાઈ; સાથે કીધા છ કારભારી, આવ્યા કૌરવ કેરી જ્યાં નારી. ॥૫॥એવે ભાનુમતી પુછે એમ;કહો કન્યાનું કર્યું કેમ; બોલ્યો દુરીયોધન મુખવાણી,તુંતો નીર્ભાગીણી છે રાણી. ॥૬॥ રાંડો તમારા પગને પ્રતાપ,સહુને ઉપજ્યો સંતાપ, સુણી બોલી સરવે નારી તમો પન્ડે નીર્ભાગી ભારી. ॥ ૭ ॥ સુણિ પુરૂશો ક્રોધભેર ચાલ્યા, પોતાની સ્રીયોના કેશ ઝાલ્યા. ॥ ૮ ॥ ગાળો દેતા દેવા માંડયો માર; ગડદા પાટુ ઢીંચણુનો પ્રહાર;કીધો માયાવીએ કાળો કેર;લીધું ધ્રુપતી માતાનું વેર. ॥ ૯ ॥ સહુ નારીને હાથ બતાવ્યા, એવે કૌરવ સરવે આવ્યા; બુમો સાંભળી પ્રગટયો કોપ, તવ થયો ગટોરગછ લોપ. ॥૧૦॥ ત્યારે કૌરવો આવીને પુછે, તમો રડો તે કારણુ શું છે. વળી પુછવા લાગ્યો ભુપાળ; કહે રાણી તમારૂં કપાળ. ॥૧૧॥ અમને મારીને થાઓ અજાણ્યા,તમે સપુત છો તે જાણ્યા; જોયું સત્ય પુરૂશોએ દુઃખ, લાગ્યા હસવા વસ્ત્ર દેઈ મુખ. ॥૧૨॥ એવે બોલ્યો દુર્યોધન એમ, કહો મામા થયેલું આ કેમ; બોલ્યો શકુની મામો તે ઠામ; ગટોરગછીઆનુંઆકામ. ॥ ૧૩ ॥ જેવો ગટોરગછ લોપ થયો, તેવો હસ્તીનાપુરમાં ગયો; જ્યાં બેઠો ધત્રાષ્ટ્ર ભુપ,ત્યાં તો આવ્યો શકુનીને રૂપ. ॥ ૧૪ ॥ બોલ્યા અંધ તણા છડીદાર, આવ્યા શકુની લેજો જુહાર,તવ બોલ્યો આંધળો એમ, આવો શકુની કોહો થયું કેમ. ॥ ૧૫ ॥ કેમ કેટલે રહી છે જાન, કહો ક્યાં ગયા સૌ સંતાન; તવ બોલ્યો માયાવી ભુપ, શુદ્ધ શકુનીને સ્વરૂપ. ॥ ૧૬ ॥ આંસુ પાડી લેલાટ કર દીધા, રડી અશુભ સમાચાર કીધા; આવ્યા દ્વારીકાં પાંડવ તન, એક ગટોરગછ અભેમન. ॥ ૧૭ ॥ એતો બેઉ જણે વાળ્યો ઘાણ, લીધા સકળ જાનના પ્રાણ; બેઉ બાળકે વાળ્યો છેક, રાખ્યું નહી જીવતું કોઈ એક. ॥ ૧૮ ॥ બાળબચ્ચાં નરને નારી, એક એકને નાંખ્યા મારી; રહ્યો જીવતો હું એક આપ. તેતો તમારે પુન્ય પ્રતાપ. ॥ ૧૯ ॥ બેઉ પાન્ડવ કેરા તન, એવું બોલ્યા છે વચન; કરશું હસ્તીનાપુર સેલ,સોયે ભાઈના ભોગવશું મેહેલ. ॥ ૨૦ ॥

એવું સાંભળી પ્રગટી રીસ, કુટયું ધત્રાષ્ટરે શીશ;અરેરે કાઢયો મ્હારો
વંશ, મ્હેલ બાગબે તે મને કુંશ. ॥ ૨૧ ॥ આપી આંધળાએ આજ્ઞાય,
લક્ષ શેવક થાઓ વીદાય; એક ઝપાટે દેવત દાખો, સોય મેહેલ છે તે
તોડી નાંખો ॥૨૨॥ તવ કીધું શેવકોયે કેવું, એક સપાટે હાથેળી જેવું;
શકુની આડો અવળો થયો, લોપ થૈ ભાઇ પાસે ગયો. ॥ ૨૩ ॥ જઈ
અભીમન્યુને મળીયો,બેઠો રથ હાંકવાને બળીયો; વાતો કરતા ચાલ્યા
બે વીર, હસે રમે ગુણ ગંભીર. ॥ ૨૪ ॥ એવે હસ્તીનાપુર ગઈ જાન,
તેણે દીઠું મ્હોટું મેદાન;જાણ્યું મેહેલ પાડ્યા તે શું છે, જઇ ધત્રાષ્ટરને
પુછે. ॥ ૨૫ ॥ પુછયું ધત્રાષ્ટરને એમ, તાતજી આમ કીધું કેમ; બોલ્યો
ધત્રાષ્ટર મુખમાંથી, તમે મુએલા આવ્યા કયાંથી. ॥ ૨૬ ॥ બોલ્યો દુ-
ર્યોધન એ તાત, એવી બુરી કોણે કહી વાત; બોલ્યો આંધળો તેણી
વાર, કહ્યા તુજ મામે સમાચાર. ॥૨૭॥ બોલ્યો શકુની ન જાણું વાત,
હું તો આવ્યો જાનૈયાની સાથ;મારા જેવું ધરીને રૂપ,કહી ગયેલો મા-
યાવી ભુપ.॥૨૮॥ ભીમના નંદનનું એ કામ, એનું ગટોરગચ્છ છે નામ;
બોલ્યો દુર્યોધન તે વાર, કહ્યા તાતને સઉ સમાચાર. ॥૨૯॥ હજી પાંડવ
બહુ સારા, પણ પુત્રો થયા બે નઠારા, તેમાં અભીમન્યું તો ઠીક, પણી
ઘટોરગચ્છની બીક, ॥૩૦॥ એમ વાતો કરીને રહ્યા,પેલા બેઉ ભાઈ ઘેર
ગયા;ચાલી આવ્યા હેડંબા વન, પેઠા સુવર્ણને ભોવન. ॥૩૧॥ જ્યાંબેઠી
છે હેડંબાય,અભીમન્યુ જઈ પડયો પાય;પછી સુભદ્રા માતને નમીયો,
સઉના મનનો સંતાપ સમાયો, ॥ ૩૨ ॥ પુછયા સુભદ્રાએ સમાચાર, ક-
હ્યા અરજુનને કુમાર;માતા કન્યાનો રેહેલ અદાપ, પણ પરણ્યો ભાઇને
પ્રતાપ. ॥૩૩॥ બોલ્યો માયાવી પ્રભુ પ્રતાપે, ભાઈ પરણ્યો છે એને
આપે; એક એકનાં કીધાં વખાણ, રહ્યા હેડંબાવન બળવાન. ॥ ૩૪ ॥
હસ્તીનાપુર વીદુર ઘેર, કહી ભીસ્મે કુન્તાને પેર; રહ્યાં સુખ રૂપ ત્યાં
કુન્તાય, પાન્ડવો છે ક્રીબિત વનમાંય. ॥૩૫॥ જીત પામ્યા પાન્ડવ તન;
કરી સહાયતા જુગજીવન;પોતાના ભક્તનો સુત કાજ, કીધી ખટપટ
શ્રી મહારાજ. ॥૩૬॥ જેનાં માત પીતા સેવે હરી, તેનો પરીવાર એસે
ઠરી; કરે ભક્તના પુત્રને સાહાય, એવો ભજન તાણો મહીમાય. ॥૩૭॥
વળણ: ॥ મહીમા મોટો ભજનનો, પુરે મનના કોડ; કહે વલ્લભ શ્રોતા
સહુ, બોલો જે જે શ્રી રણછોડ. ॥

સુરેખા હરણ સમાપ્ત.